

Ioan Velica

Pagini din istoria fanfarelor din Valea Jiului

Editura Edyro Press

Dedic această lucrare tatălui meu
Velica Sterian (1929-1993),
care a cântat la bas-fa în fanfarele minerilor din
Lonea-Aninoasa-Petroșani în Fanfara Reunită a Văii Jiului.

**PAGINI DIN ISTORIA
FANFARELOR
DIN VALEA JIULUI**

MOTTO: *“Muzica este o lege morală, ea dă suflet universului, aripă gândului, farmec tristeții tuturor lucrurilor veseliei în viață. Ea este temeliea ordinii; Ea înalță pe om spre tot ce e bun, drept și frumos”.*

Platon (Aristocles)

(427-347 î. Hr.) – filosof grec

(Acest motto se găsește înscris în Sala de repetiții a sediului Fanfarei Minerilor din municipiul Lupeni, strada Vito Gavril).

MUZICA DE FANFARĂ

Muzica de fanfar este un gen muzical cântat de o “forma ie alc tuit în majoritate din diverse instrumente de suflat i de percu ie” – numit fanfar .

La români, s-a p strat amintirea vechilor instrumente masive de suflat de pe vremea romanilor, dovada fiind buciuumul care, în latin , se numea “bucinum”. La 14 decembrie 1873 poetul i publicistul Cezar Bolliac (1813-1881), preocupat de arheologie i numismatic , declar c , în s p turile arheologice întreprinse la Islaz (jude ul Teleorman) a g sit resturile unei “trompete dacice” din argint (informa ie din “Istoria muzicii universale în date” de Iosif Sava, Petre Rusu, Ed. Muzical , Bucure ti, 1983, pag.262).

În Egipt s-a descoperit o “trompet din bronz” construit în anul 2000 î.Hr. Mult vreme ea a avut form dreapt . În 1811 germanul Sebastian Virdung men ioneaz “trompeta sub form de S”. În 1801 trompetistul german Anton Weidinger (1766-1852) a inventat o “trompet cu clape” care l-a impresionat atât de mult pe compozitorul austriac Joseph Haydn (1732-1809), încât acesta a scris “Concertul pentru trompet în mi bemol major”. În 1818 trompetistul german Heinrich Stölzel (1777-1844) inventeaz “trompeta cu piston” (Gheorghe Manolea – “Inven ii i istoriile lor”, Ed. Alma, Craiova, 2008, pag.47). Apoi, saxofonul a fost inventat de belgianul Adolphe Sax (1814-1894), care dorea s îmbun t easc clarinetul-bas i a ob inut un nou instrument pe care l-a brevetat în 1846. Primele succese le-a avut cu fanfarele militare (Gheorghe Manolea – “Inven ii i istoriile lor”, Ed. Alma, Craiova, 2008, pag.50).

În epoca medieval , s-a manifestat înflorirea oriental , prin apari ia “meterhanelor” i “tumbulhanelor”, un fel de fanfare cu instrumente de suflat de origine arab sau turc i care func ionau pe lâng cur ile domne ti. Ele erau prezente îns i la fastuoasele nun i ale marilor boieri i oameni de seam . Un document din 1495, emis de cancelaria domnitorului Moldovei, tefan cel Mare (1457-1504), indic prezen a acestei incipiente “muzic de fanfar ” pe teritoriul actualului jude Vaslui. În el, ni se spune c , între proprietarii satului N ne ti, care se afl în apropiere de localitatea Gherghe ti de ast zi, jude ul Vaslui, se g sea i un anume Mircea Purcel – “surlariul”.

Localitatea Ghergheti, comun în județul Vaslui, cu 2.664 locuitori (1995), și o biserică de lemn cu hramul "Sf. Nicolae" (1743), unul dintre centrele actuale ale interpretilor de fanfară, adpostea, deci, în secolul al XV-lea un interpret la surlă, instrument masiv de suflat, sau poate cineva care confecționa astfel de instrumente (surlă – vechi instrument muzical popular românesc de suflat, asemănător fluietului, cu mai multe orificii și cu ancie dublă).

Apariția fanfarelor în formele lor moderne se datorează însă constituirii orchestrelor militare, odată cu modernizarea Armatei Române în secolul al XIX-lea. Aceste fanfare au fost organizate de instructori italieni sau germani, de unde existenta a două stiluri interpretative distincte, susținute de instrumente adaptate fiecăreia dintre acestea: interpretarea cu „instrumente normale”, reprezentând stilul german, sau cu „instrumente tiate” (instrumentele sunt scurtate cu aproximativ 2-3 cm, furnizând un sunet mai înalt și mai dulce), reprezentând stilul vienez. La 8 august 1875 prin decret guvernamental se introduce „muzica” în învățământul de cultură generală din România ("Istoria muzicii universale în date" de Iosif Sava, Petre Rusu, Ed. Muzicală, București, 1983, pag.265).

Termenul de "fanfară" desemnează muzica unei formații de suflători, predominant "alături" și "percutive" cultivată îndeosebi de militari cu origini în antichitate, cu o dezvoltare modernă din secolul al XIX-lea până în contemporaneitate. "Ansamblul de fanfară" se integrează vieții muzicale practicate de "amatori", având o nouă înflorire europeană în secolul al XIX-lea. Marile enciclopedii muzicale "Die Musik in Geschichte und Gegenwart" (M.G.G.)-Kassel 1961 și "The New Grove" (N.G.) relaționează formația cu manifestările ei în cadrul muzicii militare (articolele "Militärmusik" respectiv "Military Band"). Enciclopedia muzicală M.G.G. tratează dezvoltarea istorică a ansamblului începând cu muzica militară antică, iar enciclopedia muzicală N.G. datează expresia de "fanfară militară" la sfârșitul secolului al XVIII-lea, ca desemnând formația instrumentală a regimentului, alcătuită din suflători de lemn, alături și percutive.

Aplicarea termenului de "fanfară" formațiilor instrumentale civile cu aceeași componență este situată de enciclopedia muzicală engleză N.G. în secolul al XIX-lea. "Ansamblurile de fanfară" prezintă în general două tipuri de componență: cu și fără suflători de lemn

asociate al murilor și percuției. Ansamblurile fr suflatori de lemn sunt mai răspândite în practica amatorilor, întrucât instrumentele cu valve au o tehnică accesibilă. Accesibilitatea constă pe de-o parte în manualitatea lipsită de dificultate a acționării valvelor, pe de altă parte în analogia funcționării tuturor instrumentelor din familie. Din punct de vedere artistic fanfara este un ansamblu cu manifestare în aer liber. Istoric, ea a împlinit funcțiile de semnale în viaa a cetățeanului (Turmmusik), iar în viaa militară s-a manifestat atât în desfurări de conflicte armate (războaie) cât și în demonstrații în vreme de pace (de exemplu în secolul al XVII-lea – ansamblul de Brandenburg, cu activitate în timpul Războiului de 30 de ani (1618-1648), respectiv formația de mușchetari francezi).

În secolul al XIX-lea se prestează funcționarea artistică în aer liber a ansamblului, intensificându-se funcțiile de agrement: muzică festivă, de promenadă, de chioșc, dar și funebru. Estetic, funcțiile acustice și festive ale muzicii de fanfară se împlinesc în funcțiile generice ale muzicii de amatori: plăcerea de a practica muzica pentru delectarea proprie, deopotrivă cu delectarea auditorilor. De menționat că facilitatea tehnico-manuală se corelează destinației muzicii de a fi cântată în aer liber, astfel încât instrumentiștii fanfarei pot cânta și cu mână, în caz de vreme geroasă.

În cazul fanfarelor miniere, plăcerea estetică își află manifestarea mai plină, în condițiile practice muzicii în aer liber, în contrast cu condițiile de muncă de zi cu zi ale activității în subteran. Funcțiilor estetice li se adaugă funcția de competiție artistică în manifestarea ansamblurilor de fanfară, manifestată îndeosebi în secolul XX. Introducerea gramofonului (inventat în 1887 de Emil Berliner (1851-1929) și a radioului (inventat în 1894 de Guglielmo Marconi (1874-1937) și perfecționat în 1896 de Aleksandr Stepanovici Popov (1859-1905/1906)) la începutul secolului XX, a determinat scăderea interesului amatorilor de muzică, de a practica ei în ierarhia muzică de fanfară, camerală ori simfonică. Funcțiile pedagogice ale fanfarei nu sunt de neglijat, având în vedere că ea oferă cadrul de instruire muzicală pentru categorii sociale specifice, care uneori nu ar avea acces altminteri la arta muzicii. În acest sens, un ansamblu exigent asigură deprinderile de citit și chiar scris muzical ale membrilor săi.

În România, fanfarele având componen uman militar i civil au avut o activitate înfloritoare în secolul al XIX- lea i începutul secolului al XX- lea. Aceast activitate a fost consemnat de istoricii muzicii române ti, de la Mihail Grigore Poslu nicu (n scut 14.11.1871, Suceava – decedat ianuarie 1936, Boto ani), la Octavian Laz r Cosma (n scut 15 februarie 1933, Tresnea-S Iaj). În anul 1928 apare la Bucure ti cartea lui Gr. Poslu nicu – “Istoria muzicii la români de la Rena tere pân -n epoca de consolidare a culturii artistice”, iar în 1973 apare la Bucure ti “Hronicul muzicii române ti”, vol. 1, de Octavian Laz r Cosma.

Se constat îns c literatura muzicologic marginalizeaz muzica de fanfar . Fenomenul este explicabil având în vedere c preocup rile muzicologiei au centrul de greutate în muzica cult , pe când fanfarele apar in muzicii diletante, la interferen a cu muzica u oar . Investigarea vie ii muzicale promovate de fanfare prezint importan în m sura în care nivelele “marginale” ale vie ii muzicale sunt tocmai cele care atest gradul de cultur al unei na iuni. Manifestarea intens a muzicii la nivelele categoriilor sociale de produc tori ai bunurilor materiale înseamn vitalitate cultural .

Nu am identificat monografiile dedicate domeniului în zonele miniere române ti, de i fanfarele s-au manifestat din secolul al XIX- lea pân ast zi, din Maramure pân în zona Gorjului. Dincolo de men iunile r zle e ale unor asemenea manifest ri în presa vremii, este necesar pentru reflectarea adecvat a fenomenului în istoriografie, cercetarea minu ioas i sistematic . În “Dic ionarul cronologic: Asocia ii, Cluburi, Ligi, Societ i” alc tuit de Petre Dan, ap rut la Editura tiin ific i Enciclopedic , Bucure ti, 1983, la pag. 323-324 reg sim urm toarea informa ie: „Ion Vidu (1863-1931) i Iosif Velceanu (1874-1937) au publicat la Lugoj, la 10 august 1922 cu prilejul jubileului de 70 de ani de la înfiin area primului cor r nesc de la Chiz t u, „Apelul unui comitet de ini iativ ” în care se lansa chemarea constituirii Asocia iei. „Dorim s înfiin m Asocia ia corurilor i fanfarelor din Banat, care s devin un focar de cultur muzical i un loc de întâlnire sufleteasc pentru toate societ ile corale – se arat în Apel. Dorim s pornim o munc sistematic condus din centru i s încheg m într-un m nunchi de munc i însufle ire toate societ ile corale, dându-le sfat i îndemn”.

R spund aproape 30 de reuniuni corale i instrumentale care, prin delega ii lor, semneaz la 21 septembrie 1922 actul de constituire al Asocia iei. Dintre direc iile de ac iune ale Asocia iei eviden iem: organizarea de olimpiade corale, cursuri pentru preg tirea de dirijori din rândul ranilor, tip rirea unei publica ii cu scopul îndrum rii profesionale a corurilor i a edit rii partiturilor din crea ia româneasc de gen. Aceast revist va fi publicat la 15 aprilie 1927 cu titlul „Revista corurilor i fanfarelor române ti din Banat”, având ca prim redactor pe compozitorul Filaret Barbu (1903-1984).

Revista î i propunea un plan de ac iune menit a sprijini activitatea Asocia iei prin valorificarea crea iei folclorice, perfec ionarea cori tilor i a dirijorilor. Obiectivul fundamental atât al Asocia iei cât i al revistei era promovarea crea iei corale române ti, a muzicii considerat „Comoara imens care se g se te în Banat trebuie dezgropat , adunat i apreciat . De-a lungul anilor, Asocia ia a reunit peste 300 de coruri i 80 de fanfare. La ac iunea de îndrumare i sprijinire a reuniunilor corale i instrumentale de c tre Asocia ie i-au adus contribu ia o serie de personalit i ale vie ii muzicale b n ene ca Ion Vidu, Tiberiu Brediceanu (1877-1968), Filaret Barbu i al ii. Între anii 1923 i 1938 prin str daniile Asocia iei, au fost organizate, la Timi oara, serb rile cântecului românesc, cu larg ecou în inimile popula iei române ti, prilej de relevare a frumuse ii artei interpretative a arti tilor amatori”. (Ca o curiozitate, prima men iune documentar din anul 1373 consemneaz c termenul de „nedeie” este un termen românesc, c în mun ii Maramure ului termenul de „nedeie” se traduce în ungure te „s rb toarea mun ilor”. În Valea Jiului primele „nedei de munte” s-au inut în jurul anilor 1520).

Paginile de fa inten ioneaz prezentarea fanfarelor miniere din Valea Jiului, întrucât zona este reprezentativ , atât din punctul de vedere al amplitudinii activit ii de minerit în acest bazin carbonifer, cât i al vechimii i intensit ii acestui tip de manifestare – muzica de fanfar . Documentarea s-a bazat pe arhivele exploat rilor miniere, ale Asocia iilor de pensionari din fiecare localitate a V ii Jiului i nu în ultimul rând pe memoriile membrilor vechi ai fanfarelor din zon , precum i prin reflectarea manifest rilor activit ii fanfarelor în presa vremii. Arhivele ofer material documentar îndeosebi în privin a dot rii i a remuner rii membrilor fanfarelor, a adar, date cu caracter istoric i material. De men ionat, c s-au putut cerceta documente de

arhiv de la: Fanfara Minier Lupeni, Asocia ia Pensionarilor Petrila, Fanfara Minier Vulcan, unde au fost bine p strate documentele de la începuturile activit ii fanfarei; mai pu in la Petro ani, unde multe documente s-au pierdut în perioada 1974-1992, când fanfara nu a avut un sediu permanent, a fost mutat din loc în loc, iar la Aninoasa, Lonea i Uricani, unde fanfarele s-au dizolvat, nu s-au p strat documentele de arhiv , toat documenta ia bazându-se pe memoriile exclusive ale fo tilor membrii ai fanfarelor.

Dificultatea cercet rii s-a resim it îndeosebi în privin a repertoriului. La Vulcan, unde datorit întreruperii activit ii fanfarei în perioada 1932-1936, în plin criz economic , multe documente s-au pierdut, nu s-a putut ine o eviden clar a repertoriului. La Aninoasa repertoriul se poate reconstitui doar din memoria fo tilor membrii, la Lonea nu s-a mai putut reconstitui repertoriul. Un registru (Repertoar) de repertoriu foarte clar posed fanfarele din Lupeni i par ial Petrila. Investigarea oral ofer date subiective, valoroase din punctul de vedere al tr irii fenomenului artistic, relevând con tiinciozitatea memorialistic – este îns inevitabil, caracterul lacunar al m rturilor. Presa vremii reflect manifest rile de fanfar numai prin consemn ri, care nu dau nici caracter sistematic, nici valorizator.

Dup o consultare sistematic cu doamna profesoar de muzic Bogdanffy Edith (n scut în 20 iulie 1953, Sf. Gheorghe) de la coala General „Avram Stanca” din municipiul Petro ani – această carte are scopul v dit de a corela informa iile ob inute prin cele trei surse men ionate, încercând interpretarea lor istoric i estetic . În acest sens, structurarea problematicii urm re te aspecte precum:

- geneza fanfarelor în zona V ii Jiului;
- dotare material cu instrumente i partituri (time, note);
- componen a numeric i calitativ , potrivit gradului de instruire a membrilor, a ansamblurilor jiene de fanfar ;
- func iile muzicii de fanfar – func ii generice ale muzicii diletante, respectiv func iile specifice legate de manifestarea în aer liber;
- ponderea muzicii române ti în selec ia repertorial .

ȚARA JIURILOR - AȘEZARE GEOGRAFICĂ ȘI SCURT ISTORIC

Depresiunea Petroani (Valea Jiului) cel mai important bazin carbonifer din România, atât în ceea ce privește cantitatea de rezervă, cât și calitatea superioară a carbonurilor, este așezată în cursul superior al celor două Jiuri (Jiul de Est și Jiul de Vest) de unde vine și numele de Valea Jiului. Depresiunea este limitată de coordonatele geografice 45°17' - 45°22' latitudine nordică și 20°33' - 20°13' longitudine estică. Se află la extremitatea sudică a regiunii Hunedoara. Ca o adevărată cetate naturală din inima Carpaților Meridionali, la nord este străjuit de munții Retezat și munții Ureanu, la sud de munții Vâlcan și munții Parâng, la vest de munții Godeanu. Bazinul carbonifer are o formă triunghiulară alungită cu vârful la Câmpul lui Neag și orientat spre Est-Nord Est-Vest, Sud-Vest pe o lungime de 43,5 km și o lățime de 8,5 km spre est.

Este cea mai mare depresiune intracarpatică din Carpații Meridionali, având o suprafață de aproximativ 192 km² și așezată la 750 m (Peștera Bolii) și 556 m deasupra nivelului mării la confluența celor două Jiuri. Limita administrativă a Depresiunii Petroani (Valea Jiului), o formează cumpăna apelor a bazinului superior al Jiului și afluenților și anume: spre sud ramurile muntoase ale munților Vâlcan, ce culminează prin vârfurile Iglușul Mic (1573 m), Iglușul Mare (1685 m), Straja (1870 m), Pasul Vâlcan (1621 m), Vârful Căndelul (1550 m), Pasul Surduc la valea Polatei, iar în munții Parângului – Vârful Parângul Mic (2075 m), Vârful Parângul Mare (2518 m), Vârful Gruiu, Vârful Ciobanu (1944 m), Vârful Capra (1926 m) și Vârful Buha. Spre nord este străjuit de munții Ureanului cu Vârful Smida Mare (1712 m), Vârful lui Pătru (2130 m), Vârful Ureanu (2061 m), Vârful Dobraia, Vârful Taia (1702 m), spre nord-vest Jigura Mare (1497 m), Vârful Jigurel, Dealul Cerbului, Pasul Merilor (756 m), în continuare rama sudică a munților Retezat cu vârfurile care culminează în Oboroca (1547 m), Tulița (1795 m), Vârful Figele, Pilușul Mic, Pilușul Mare (1755 m), Vârful Lazărului (2283 m), Păpușa (2243 m), Vârful Pietrele (2133 m), Vârful Pârva (1912 m), Vârful Custura, Vârful Albele și Vârful Paltina (2149 m).

Cile de comunica ie, linia ferat , oseaua na ional Deva-Simeria-Petro ani înlesnesc leg tura spre nord cu Depresiunea Ha egului i Valea Mure ului, precum linia ferat i oseaua Livezeni-Bumbe ti prin Defileul Jiului face leg tura spre sud cu Oltenia. La sud-vest de Câmpu lui Neag spre B ile Herculane oseaua este în construc ie. A ezarea geografic favorabil , clima temperat continental , rezervele importante de huil i c rbuni energetici, c ile de comunica ie, explic dezvoltarea industrial a Depresiunii Petro ani (Valea Jiului).

Pe locul falnicilor Carpa i de ast zi a fost cândva un fund de mare cu mari adâncimi. Carpa ii Meridionali, unitate geo-morfo-structural din care face parte cadrul muntos înalt al Bazinului Petro ani s-a format în cadrul ciclului orogenic alpin în cursul erei mezozoice i neozoice, circa de 200 milioane de ani. În urma puternicelor fr mânt ri ale scoar ei p mântului, în întreaga Europ au avut loc puternice faze de mi c ri de încre ire în urma c rora au ie it de sub apele marine, sub forma unor catene muntoase, la început ca ni te insule izolate, iar mai târziu pe m sura în care încre irea scoar ei continua, mun ii ie eau mai mult din apă i se întregeau în lan .

În cretacicul mediu i superior fazele succesive de orogen au conturat culmile de încre ire, înf i area Carpa ilor de ast zi ca orientare i dispozi ie general . Puternicele mi c ri tectonice din aceste epoci au determinat cutarea depozitelor, înc lcarea pânzei getice peste autohton. Predominarea isturilor cristaline a determinat masivitatea acestor mun i. Re eaua hidrografic a sculptat v i pitore ti transversale (exemplu – Defileul Jiului i Oltului) i v i longitudinale. Ultima perioad , cuaternarul are mai mult rolul modelator al reliefului prin intermediul agen ilor externi. Pleistocenul (epoca glaciari) în masivele Retezatului, Parângului, ureanu, a sculptat impresionantele forme glaciare. Holocenul (postglaciari) aduce ultimele modific ri formând terasele inferioare ale luncilor i râurilor. Astfel s-a format cadrul înalt muntos al bazinului Petro ani împreun cu Carpa ii Meridionali diviziune din care face parte. Omul apare foarte târziu în bazinul Petro ani, dar a transformat depresiunea într-o zon industrial , ad ugând în fiecare an noi obiective industriale la m re ul peisaj natural.

ara Jiului din veacul al IV- lea și până în veacul al XVI- lea, timp de o mie de ani, mărturiile istorice despre continuitatea aezărilor omenești în acest ținut, sunt rare. Este imposibil de admis că în vremurile următoare să nu fi fost măcar fragmente de populație, atunci când cnezii și voievozii au fost în floare și când Țara Haegului avea o importanță deosebită în rosturile statului. Adăpostul milenar din munții și-a ocrotit desigur pe români până târziu. Antoninus Verantius (1504-1573) – arhiepiscop de Esztergom spune că afară de românii din jurul Haegului, cei din munți erau lipsi de libertate.

Cei de la Haeg au fost înnobiți și mai ales de Iancu de Hunedoara pentru că au luptat contra turcilor. Așa cum consemnează preotul prof.dr. Sebastian Stanca (1878-1947) în cartea sa de căpătâi „Monografia istorico-geografică a localității Petroeni”, carte premiată la sesiunea istorică a Academiei Române în anul 1933 cu „Premiul General Ioan Carp și Maria Carp”, istoricii au făcut dovada că încă în vremurile întunecate ale slavilor, românii își aveau organizațiile lor în voievodate și cnezate independente unele de altele și identificate precis în veacul al XII- lea. Ele se alegeau după ținuturi în „Țara Oltului”, „Țara Haegului”, „Țara Severinului” etc. Prin analogie putem admite că între aceste țări era și „Țara Jiului”, cât vreme sesiunea aceasta s-a petrecut până în ziua de astăzi în popor.

Aceste ținuturi aveau o situație privilegiată pentru că aveau chemarea să apere granițele rii. Puteau dispune liber asupra proprietății lor, să lase moștenire sau să vândă după „lex districtum volachialium”. Țara Haegului îninea de voievodul Litovoi, care o primise ca feud de la regele Bela al IV- lea (1235-1270) la 1247. Litovoi stăpânea la nord de Carpați, uniunile de obște și la sud de Carpați, zona Gorjului. Regatul Ungariei nu stăpânea efectiv aceste ținuturi, dar probabil exercita o suzeranitate asupra lor, situație de fapt acceptată de Litovoi pentru a-și menține stăpânirea la nord de Carpați care se integra în Voievodatul Transilvaniei supus coroanei maghiare. Totuși e demn de reținut un fapt: la numai șase ani de la învălătură din 1241, exista în această zonă un voievodat românesc, pe care culmile Carpaților nu-i despart și pe care românii îl stăpâneau dintotdeauna: „...excepta kenezatus Lytuoy woiwode, quam Olatus reliquimus pontificiis hactenus tennerunt...” („...în afară de pământul cnezatului voievodului Litovoi

pe care îl lăsa românilor așa cum l-au stăpânit aici până acum...”).

În anul 1277 Litovoi încearcă să-și cucerească independența, dar este înfrânt de trupele regelui Ladislau al IV-lea Cumanul (1272-1290; în timpul minoratului s-a aflat sub regenta mamei sale Elisabeta (Erzsebet) și a lui Joakim Pektari), conduse de Magistrul Gheorghe, regele fiind minor. Litovoi moare în luptele de lângă Râu Bărbat, iar fratele său, Bărbat, este luat prizonier și se răscumpără în schimbul unei importante sume de bani. Această înfrângere duce, însă la înglobarea prin voievodatului lui Litovoi, de la nord de Carpați, în regatul maghiar. După moartea regelui maghiar Andrei al III-lea (1290-1301) și stingerea dinastiei arpadiene, au loc lupte între candidații la tron, lupte ce au permis desprinderea Țării Românești de sub dominația regatului feudal maghiar și întărirea autorității voievodului Transilvaniei.

În rostul de apariție a granițelor, Valea Jiului și-a avut și ea importanța ei. Mai târziu voievodatele dispar. Pe pământurile lor ajunge să stăpânească regele iar nobilimea română se deznaționalizează. Regii Ungariei dăruie cu diferite ocazii moșiile din inutul acesta, ce nu le aparțineau familiilor nobile din țara Haegului. În posesiunea lor rămășița Valea Jiului până aproape de zilele noastre. Cea mai veche urmă despre aceste donațiuni ne-a rămas de la anul 1416. În 28 aprilie 1416, vicevoievodul Lepes Lorant dă un ucaz în care atestă: cneazul Muzsina (Măgîn) Ion din Densuș și-a făcut de vânzare posesiunile sale, între care și una din Valea Jiului. A doua mențurie este de la anul 1438. Cu prilejul invaziei turcilor în 1438 familia Cădea își pierde diplomele și cu ele și averile. Regele Albert (Albrecht) de Habsburg al Ungariei (1437-1439) înnoiește printr-o diplomă din 1439 donațiile nobiliare peste Valea Jiului a lui Nicolae Cădea, tatăl cneazului Mihail (se presupune că cel dintâi cneaz din familia Cădeților de la Râu de Mori a putut trăi la începutul secolului al XIII-lea).

Familia Cădeților era o familie nobilă de la Râu de Mori, ai cărei urmași s-au maghiarizat, luând numele de Kendeffy, Kende, Kendri și Kendere, Kendeffy-Cădea, primise deci donațiile înainte de 1438 de la regele Sigismund (Zsigmond) de Luxemburg (1387-1437; până în 1395 a domnit împreună cu soția sa Maria, apoi a domnit singur principe elector de Brandenburg, 1378-1397 și 1411-

1417, rege roman din 1410, duce ereditar de Luxemburg din 1419, rege al Boemiei 1419-1421 i 1436-1437, rege al Italiei din 1431 i împ rat din 1433).

Boierii Cânde ti au stat lung vreme în leg tur cu jienii banului de Severin de la care cump rau porci pe bani buni cr ie ti. Cânde tii aveau o oaste puternic de români recruta i din toat ara Ha egului, cu această oaste întâmpinându-i pe turci în Valea Jiului la Vulcan, în anul 1442. În fruntea oastei era însu i Nicolae Cândea din Râu de Mori – alias Miklos Kendeffy de Malomviz. Puhoiul turcilor a respins îns oastea cre tin . Nicolae Cândea a r mas mort pe câmpul de lupt în 20 decembrie 1442. Iobagii Cânde tilor au f cut îns bravuri în lupta de la Varna din 1444 i în r zboiul contra lui Frederic al III- lea (arhiduce al Austriei ca Frederic al V- lea, din 1424, rege al Italiei, din 1452 i împ rat, ca Frederic al III- lea din 1452), în 1446 i pentru aceasta drept recuno tin Iancu de Hunedoara (1441-1446; guvernator al Ungariei între 1446-1453 i c pitan general al Ungariei între 1453-1456) d ruie te lui Kendeffy câteva sate cu toate mo iile lor. De aici înainte întâlnim din ce în ce mai multe documente prin care regii urm tori ai Ungariei confirm dona iile familiei Cândea i dreptul de posesiune asupra mo iilor care îi apar ineau ab antiquo, din vechime.

O indica ie i mai precis a regiunilor din Valea Jiului ne ofer documentul regelui Vladislav al II- lea Jagiello (rege al Boemiei, ca Vladislav al II- lea, din 1471, a domnit între 1490-1516), din 18 ianuarie 1493, prin care înnoie te diploma de dona ie pe seama lui Mihail Kendeffy i urma ilor s i asupra unor mo ii din Valea Jiului pe care le avea „ab antiquo”. Mo iile acestea compuse din terenuri arabile, fâne e i p uni, sunt indicate sub numele Pterella, Malee, Marilowar i Nyakmezew, precum i locurile lor de pe lâng cele dou Jiuri cu p durile i p unile lor i cu dreptul de pescuit. Actul regal de mai sus a fost transpus spre executare lui Losonczy Laszlo – „kirncstarnokmester” i lui Belteky Dragfy Bertalan, voievod al Ardealului (1495-1499), amândoi cu domiciliul în Cluj. Ace tia, la rândul lor dau ordin Capitlului romano-catolic din Alba-Iulia, în 21 august 1493, s execute ordinul regal la fa a locului.

Capitulul trimite pe Nicolae de M e ti – „homo regius” i pe alt Nicolae, capelanul protopopului Martin din Alba Iulia i ace tia fac în 14 decembrie 1493 predarea oficial lui Mihail Kendeffy. Cu

aceast solu ie nu au fost mul umi i ceilal i nobili Roman de Pe teana, Pui Nandra, Dumitru Copaz, Dan i Kende, care erau vecini cu familia Kendeffy. Au pornit proces i acesta a fost aplanat în 16 aprilie 1501 prin învoial reciproc în fa a contelui Petru de Sângeorgiu, jude regesc, a voievodului ardelean Ladislau de B ie ti i a capelanului Mihail, reprezentantul Capitlului din Alba Iulia. Procesul verbal este semnat de Nandra de Pui, Stanciu de M e ti, Dan i Mihail, Demetrius Kopaz de Vad, Cândea de Unciuc i Mihail Roman de la Pe teana.

Hotarele mo iilor lui Kendeffy se stabilesc în Valea Jiului spre sud „Marysowarpataka” spre apus „Kaprysovarpataka”, spre r s rit muntele Vâlcan i spre nord Jiul. Dup fixarea grani elor mo iei Cânde tilor din Valea Jiului, nobilul Mihail Kendeffy trimite în anul 1504 o scrisoare regelui Vladislav al II- lea Jagiello în care cere permisiunea de a aduce pe mo ia sa din Valea Jiului 12 atre de igani „faraoni”. Regele, apreciind serviciile pre ioase f cute de Kendeffy , îi acord concesiunea în 19 noiembrie 1504. Dar nici hotarele rii nu erau precise în Valea Jiului, între popula ia de dincolo i de dincoace de mun i se întâmplau adeseori „gâlcevi i r zmeri e”. Pentru a pune cap t acestor neân elegeri, se întrune te în 1514 o comisie mixt în Meri or i hot r te stabilirea hotarelor separatoare dintre Ardeal i Muntenia, începând de la apa Oltului pân la Or ova. În luptele necontenite pentru scaunul de domnie din Principatele Române, mul i boieri români au trecut Carpa ii i au c utat loc de refugiu la nobilii din Ardeal, care înc erau dezna ionaliza i cu totul, de i trecuser la calvinism. Un document din 1630 ne m rturise te despre un asemenea refugiu în Valea Jiului.

Carpa ii, care închid Valea Jiului, n-au putut împiedica leg turile dintre popula iile din Dacia Transilvan i cea de dincolo de mun i. Sarmizegetusa era în permanent contact cu castrele de dincolo de mun i de la Bumbe ti i din lungul v ilor de sub munte. Pe vremea geto-dacilor comunica ia se f cea prin trec toarea Surducului. Aici, pe malul Jiului, geto-dacii au t iat în coastele stâncilor un drum practicabil, ale c rei urme se mai v d în unele locuri i ast zi. Pe drumul acesta, se pare, a intrat în anul 102 d. Hr. Lucius Quietus cu c l rimea u oar numidian , lovind în spate oastea lui Duras-Diurpaneus (supranumit Decebal), care lupta cu Traian la Tapae. Duras –Diurpaneus (Decebal), b tut, se retrage, îngropând vestita sa

comoar în râul Sarge ia (Streiul de ast zi). Trec toarea Surducului are o lungime de 30 km i se afl la altitudinea de 513 m. F r îndoial c drumul acesta a fost utilizat i în leg turile comerciale între Valea Jiului i Valea Oltului. În vremea domina iei romane se deschide apoi i trec toarea peste muntele Vâlcanului la 1624 m altitudine. Poate faptul c trec toarea Surducului era îngust i strâmtorat între Jiu i stânci, deci expus atacului r uf c torilor, f r posibilitatea de ap rare, va fi îndemnat pe romani s caute alt drum peste munte i s -l afle peste muntele Vâlcanului.

La poalele acestuia s-au g sit, în 1858, 45 de monede de bronz din vremea lui Tiberiu, Hadrian, Constantin cel Mare i Iulian i 98 de monede din vremea lui August pân la Domi ian; iar în 1879, o statuie de bronz reprezentând pe Ares – zeul r zboiului la romani sau pe Alexandru cel Mare. F r îndoial îns , c i popoarele care au trecut ulterior prin Transilvania, go ii, hunii, gepizii, avarii i slavii, au utilizat aceste trec tori în timpul cât au st pânit aceste meleaguri. În special slavii par s fi avut a ez ri mai statornice în Valea Jiului, c ci de la ei au r mas numirile mun ilor Cârja, Straja, Vâlcan, Z noaga, Slatina, Sl tioara etc.

Geograful i istoricul prusac Konrad Mannert (17 aprilie 1756- 27 septembrie 1834) sus ine c râul Sarge ia ar fi însu i Jiul, iar capitala Daciei n-ar fi fost Sarmizegetusa, ci o localitate undeva pe Jiu în interiorul pasului Vâlcan, probabil o localitate mic pentru popasul celor ce treceau peste munte. Opinia aceasta nu mai poate fi sus inut ast zi, când lucrurile s-au stabilit definitiv în alt fel. Prin aceste trec tori veneau negustori din Siria, Aquileia i din Marea Egee, care urmau drumul c tre Sânt m ria-Orlea pe malul Streiului la C lan, apoi la Geoagiu, Cârna, Alba Iulia unde se afla Legiunea XIII Gemina, la Uioara (Salinae), Aiud, Turda unde se afla Legiunea V Macedonica, i de aici la Cluj (Napoca).

În anul 1211, aceste trec tori spre Muntenia erau st pânite de Hermann von Salza (1179-1239), cel de-al patrulea Mare Maestru al Ordinului Cavalerilor Teutoni, eful cavalerilor germani îns rcina i s apere frontiera Transilvaniei din partea aceasta, la cererea regelui Ungariei Andrei al II- lea (1205-1235) care i-a colonizat în Transilvania. Despre Hermann von Salza se spune c s-ar fi purtat brutal cu românii din locurile acestea, f cându-i iobagi, de i românii din ara Ha egului aveau drepturile lor.

ara Jiurilor este relativ nu de mult timp locuit mai intens. A ez rile permanente se ivesc destul de târziu, prin veacul al XVIII-lea i al XIX- lea, în special dup descoperirea c rbunelui i deschiderea minelor:

- pentru perioade mai vechi lipsesc relat rile despre a ez rile omene ti în compara ie cu ara Ha egului, unde g sim înc din secolul al XV- lea pân în secolul al XIX- lea numeroase documente – în urma s p turilor arheologice (cu ocazia construc iilor noi în Depresiunea Petro ani, în ultimul timp a ie it la iveal c a ez ri omene ti au existat i în secolele I – II î.Hr. Popula ia a fost îns foarte rar din cauza climei i reliefului nepotrivit pentru agricultur).
- pân la începutul secolului XV – XVI exist pu ine documente dintre care amintim: diploma de dona ie din 18 ianuarie 1493 a regelui Vladislav al II- lea Jagiello despre care am mai povestit în lucrare; un document din secolul al XV- lea aminte te localitatea Petrila. Probabil s-a ezat aici un m rginean cu numele Petril , urm rit de comunitatea s seasc din Sibiu (documentul a fost semnalat de Francisc Solyom Fekete în preocup rile sale de istorie a jude ului Hunedoara). Francisc Solyom Fekete n scut la 1 octombrie 1839, Voivozi, jud. Bihor – decedat 2 august 1906, Deva, jud. Hunedoara; a activat ca procuror regal în capitala comitatului Zarand i dup desfiin area comitatului ca avocat la Deva. S-a remarcat prin preocup ri de istorie, dar i prin spiritul ovin i calomnios la adresa românilor ce r zbate din scrierile sale.
- “darea de oi ce se lua de la popula ia româneasc din Transilvania” (Al. Doboi – “Datul oilor”, Bucure ti, 1937, pag.5, 13-14 documente medievale. În acest document datul oilor este amintit i în leg tur cu Valea Jiului, înc de la începutul secolului al XVI- lea. Este o pre ioas indica ie asupra existen ei mai vechi a acestor a ez ri). i Solyom Francisc Fekete confirm acest lucru în cartea sa “Zsilvolgye” (Valea Jiului) pag.80. Tot F.F. Solyom prezint o descriere despre o tradi ie local de la Câmpu lui Neag, în care se pomene te de haiducul Neagu fugit din ara Ha egului i care pe urm cu al ii (Hamz, Mojoatc , Stanciu, etc) ai c ror

urma i se reg sesc i ast zi în sat, s-au stabilit în aceste p r i cu oile.

A doua faz de populare lent , dar continu de la începutul secolului al XVII- lea i pân la jum tatea secolului al XVIII- lea (documentele de la începutul secolului al XVIII- lea se înmul esc). Astfel, în conscrip ia din anul 1713 sunt men ionate trei comune: Petrila Jii, Jiul Românesc i Jiul Unguresc, însumând 405 locuitori (Iacob Radu – „Istoria vicariatului greco-catolic al Ha egului, Lugoj, 1913, pag.138”). Un alt document, aproape dup 20 de ani aminte te alte trei localit i: Livezeni Jii, Iscroni Jii, Surduc Jii, însumând cu cele dintâi 825 locuitori. Lupenii sunt aminti i în anul 1770, iar Jiul Sohodol (M e teni) precum i Paro eni la 1773, Vulcanul i B rb tenii de Sus, Petro anii cam la aceea i dat au fost întemeiate.

O hart din anul 1778 remarc existen a unui foarte mare num r de a ez ri de-a lungul Jiului Transilvan i al Jie ului pe ambele p r i. (I.F.G. Neuhauser – „Mappa Geographica Magni Principatus Transilvaniae”, Viena, 1788, manuscris, Biblioteca Central Universitar din Cluj-Napoca, sec ia h r i).

A ez rile r zle e (conace, colibe, case izolate sau c tune) se unesc, alc tuiesc localit i pe care le confirm documentele oficiale din secolul al XVIII- lea i începutul secolului al XIX- lea. Conscrip ia din anul 1818 cuprinde aproape toate localit ile de ast zi. (Iacob Radu – „Istoria vicariatului greco-catolic al Ha egului”, Lugoj, 1913, pag.254, 280, 287). A doua jum tate a secolului al XVIII- lea i pân la mijlocul secolului al XIX- lea – este faza dezvolt rii economiei pastoral-agricol i caracterizat prin generalizarea a ez rilor omene ti jiene ti, cu denumiri derivate din cele ha egane. Dup unii autori Lupeni i Vulcan nu sunt decât dou numiri sinonime, primul având o etimologie latin (lupus=lup) iar al doilea slav (vîlc=lup), sufixul “eni” al celor dou localit i de mai sus pune în lumin faptul c ne afl m în fa a unor deplas ri de popula ie.

O serie de denumiri de localit i din Depresiunea Petro ani (Valea Jiului) nu sunt derivate din cele ha egane. Unele provin de la numele vreunui râu ce curge în apropiere ca Cimpa, Lonea, Jie , Aninoasa i Iscroni. Maleia î i ia numele de la muntele vecin M lai, iar altele de la al omului care a st pânit mai întâi locul, ca Petrila, Câmpu lui Neag, B ni a, Dealul Babei i Deak-gyarmat (colonia lui Deak) azi

Aninoasa (?!). Tradi ia p streaz c Vulcanul a fost întemeiat de locuitorii veni i de la Crivadia, iar Iscroni de locuitorii veni i de la Ciopeia. Tot la fel se p streaz c în anul 1787 s-a produs o invazie a turcilor, care au p truns prin pasul Vâlcan. Au pustiit satele, au dus mul i locuitori în robie, au ars case. Dup trecerea pericolului locuitorii ascun i în p duri, pe teri s-au înapoiat i i-au ref cut casele. A doua jum tate a secolului al XIX- lea, se caracterizeaz prin începutul i dezvoltarea industriei carbonifere i ca urmare cre terea considerabil a popula iei, necunoscut pân atunci, veni i din diferite inuturi cu experien în minerit: români, maghiari, germani, polonezi, slovaci, cehi etc.

Tot în leg tur cu faza ocupa iei predominant pastorale ale popula iei din Depresiunea Petro ani (Valea Jiului), trebuie s men ion m pe scurt i despre “nedeile de munte”, care s-au men inut i în deceniile urm toare. Nedeile erau un fel de târguri de în l ime i în acela i timp un fel de s rb tori, cu prilejul c rora locuitorii de pe v ile i clinele mun ilor se adunau, tocmai sus pe culme, la un fel de petrecere în natur i la schimb de produse. Dup unii cercet tori i culeg tori de datini i tradi ii populare, ca Ion Pop Reteganul (1853-1905), nedeile par s fie de origine foarte veche. El crede c acestea ar fi “zilele solemne de bucurie ale vechilor romani în onoarea zeilor patroni”, c ci dup cum scrie tot el “nedeia e mai luat în seam decât Cr ciunul, Pa tile, Rusaliile. Nedeia e mai mult decât Anul Nou. Nimeni din popor nu num r anii de la Anul Nou, ci de la NEDEIE”. Iat cum ne prezint folcloristul Nicolae Dragomir în lucrarea “Din trecutul oierilor m rgineni din S li te i comunele din jur” modul cum se desf oar această s rb toare a muntelui în Poiana Muierii: „Dis de diminea începeau s se adune locuitorii din jur. Veneau cu mic cu mare de pe Valea Jiului: din Cimpa, Livezeni, Lonea, Petro ani, Jie , Lupeni, Petrila, to i g ti i în haine de s rb toare, frumoase, iar femeile cu învelitoarele lor minunate, esute i brodate de mâna lor i legate la cap cu mult art ... Colo, dup ce se termina mulsul, soseau cu mare zor i ciobanii i b ci ele. Stoluri, stoluri de ciobani, negri la haine, pe jos sau c l ri, i b ci ele mai simplu îmbr cate dar curate, r s reau chiuind întruna, de pe toate c r rile br detului de p rea c nu se mai gat . Aproape de amiaz soseau i cei din Oltenia. Veneau în fuga cailor în grupe de 20 -30 b rba i i femei, c ci veneau de la distan e mari, de prin Novaci,

Benge ti, Voineasa, Baia i alte comune de sub munte, toate situate la dou -trei po te dep rtare. Încet apoi, tinerii porneau jocul pe când b trâinii se osp tau pe iarba moale, închinând în s n tatea prietenilor cu care au ciob nit împreun . În trecutul mai îndep rtat fiind bucuria deosebit i faima lor mare, nedeile de la Poiana Muierii trebuie s fi avut un în eles mult mai adânc i poate nici nu exager m dac le atribuim un rol na ional asemenea olimpiadelor grece ti sau târgurilor arabe”.

Nedei se ineau i în Parâng (pe un picior de munte spre Valea Maleia – „Nedeia Troi ei”) i în trec toarea din pasul Vâlcan. Îmi face o deosebit pl cere de a reda din povestea neamului poezia „Jiul” de Marin I.Predescu, n scut în 21 februarie 1891 în M ciuca (Vâlcea) – poet i ziarist. Bacalaureat i diplomat al Academiei de muzic religioas , absolvent (1906) al colii de cânt re i din Râmnicu Vâlcea. Cânt re la episcopia din Vâlcea i la alte numeroase biserici din acela i jude . Fost redactor la ziarele: Soarele, Epoca, Gazeta Poporului, Îndreptarea, Îndrumarea, Neamul Românesc, iar de la 28 iunie 1926 la „Universul”. A debutat în 1912 la revista „Cultura” din Bucure ti cu versuri pentru cânt re i. A colaborat apoi la: Biserica Ortodox , Raza literar , B r ganul, Tinerimea cre tin , Duminica copiilor, Apostolul, Via a studen easc , Scutul rii (câtva timp, secretar de redac ie), Universul copiilor (aici, secretar de redac ie între 1931-1934), Universul, Ora (ziar), etc. Director al revistei “Cultura”. A scos revista “Cânt re ii stranei” în anul 1928. Poezia “Jiul” de Marin I.Predescu a ap rut prima dat în revista “Crucea” din Bucure ti, apoi în revista “Foaia Interasant ” (Lada cu comorile) nr.17, anul XXII, 19 mai 1927, Or tie, pag.70, redactat de doamna Maria Mo a:

JIUL

„Tu, Oltule, s ne r zbuni!”...

Octavian Goga

Viseaz salcia pe mal,
Cu raze ro ii-n plote,
i-n vadul larg, val dup val
Curg undele încete.

B trâne Jiu! Pe malul t u
M las i pe mine
S poposesc în drumu-mi greu

i s vorbesc cu tine.

Te tiu de mult, i mi-era dor
S te-ntâlnesc odat ,
S -mi spui, cu glasu- i vr jitor,
Povestea- i minunat .

Departa vii! Din mun i silhuiu,
Ce zid fur -nspre dân ii,
Când toat jalea dorului
Din ochii lor – mult plân ii –

În ritmul plopilor, duios,
O luai pe vad la vale,
optindu-le-o misterios
În line rotocoale.

De mult un F t Frumos erai,
Cu b l ioare plete,
Când Zânelor le risipeai
Zâmbirile- i irete.

i aprinzându- i tainic dor
De mândre Cosânzene,
T iai colnice codrilor
i-ntinselor poiene...

Dar, într-o zi – b trâniei spun, -
Ai întâlnit, de-odat ,
În drumu- i singuratic, un
Fl c u i-o dalb fat :

Sublimul inimilor el
Le fulgera din noapte,
Dar nu- i luau zbor lin spre el,
În dulce zvon de oapte.

Ci jalea- i povesteam, plângând
De tot ce-n suflet doare...
i-ai stat al turea-ntrebând:
„Pe cine plânge i, oare?”

”Voinice, nu ne întreba,
”Ci vezi- i de-a ta cale;
”Tot una e, de-om spune ori ba,
”Adânca noastr jale.

”Noi ne pricepem în de noi

”O lacrimă ce pică,
”Iar tu, de le-ai vedea îniroi
” și nu-n alegi nimic ”...

Dar tu și-ai mângâiat duios, -
și-n clipele acele
Un glas, un șopot tânguios,
Porni-n suspinuri grele,

Să spun jalea unui neam
înțut în grea robie,
Din trunchiu-și jalnic smuls – un ram –
De-a vremilor urgie;

și tot ce-ndurător-n greul jug,
La care-l pun „stă pâinii”,
Și-nd doar fierul cald de plug,
și „alții” caldul pâinii, -

Cum din domoala horă-a lui
„El” – și-nd fierbânt „danul”,
și din comoara graiului
Își dau, prin temnițe, lanul...

„O, dane-ar Domnul Sfânt de sus!” –
Suspini amarnici fraților, -
”Hotărâșă nu mai fie pusă
”În drumul nostru Carpaților,

”Să alergăm, cu dor aprins,
”Din stăpânământ afară,
”Pe câmp de flori și soare-nins,
”În mult dorită țară !...”

Apoi, - ca într-un sfânt altar
Un glas din evanghelii, -
Răsare doina, tristă și rară,
Sublimul cânt al jeliilor...

Ce farmec te-ai înmrejuit,
Fecior al mângâierii,
C-atunci, o clipă, ai simțit
Tot sbuciumul durerii!

și, neasemuit de blând, -
Precum erai din fire, -
Durerea unui neam sorbind

Din trista lor privire,

Un râu domol ai izvorât,
Din lacrimi împletindu-l,
i din Carpa i l-ai coborât,
Vrând s -i une ti cu Pindul...

Ci-n drum- i lung ai întâlnit
Cea Dun re albastr ,
i vraja ei i-a potolit
i jalea lor i-a noastr ...

E noapte. Stelele sus ard,
Ca faclele la denii.
i-n undele- i, eterne bard,
Doinesc transilv nenii...

Din timpuri îndep rtate locuitorii V ii Jiului tiau c anumite pietre de culoare neagr , care se rupeau din malurile povârnite ale Jiului de Vest (Jiul Românesc), aprinse i l sate a a, ard îndelung ca j raticul. Lucrul li se p rea atât de firesc, încât nu le-a trecut prin minte s dea acestui fapt explica ii legate de supersti ii. Dacă vor fi folosit c rbunii de p mânt la unele trebuin e gospod re ti nu o putem spune, c ci nu exist nici o men iune scris în această privin . Târziu, abia prin a doua jum tate a secolului al XVIII- lea se atest documentar cunoa terea folosirii c rbunilor.

Când s-a produs invazia turceasc prin Pasul Vâlcanului la 1788, trupele de ap rare trimise de austrieci fiind pu ine, au c utat s înfrunte pe invadatori – desigur – la îndemnul locuitorilor – ridicând mormane mari de c rbuni c rora le-au dat foc st vilind astfel înaintarea turcilor pe valea Jiului Românesc. Înc de la 1840 z c mintele de c rbuni au atras aten ia, prin abunden a lor, unor capitali ti ca fra ii Hoffmann Maderspach i Karl Maderspach (3 august 1791 Oravi a – septembrie 1849 Rusca Montan). Astfel se deschid minele de la Petrila (1859) i Dâlja (1869), apoi cea de la Lonea (1872). Pe la 1850 „Societatea Bra ovean de Mine i Cuptoare” caut s - i asigure drepturi asupra întregului z c mânt. Rând pe rând au p truns i alte societ i, care intensific i mai mult exploatarea c rbunilor. (Începuturile organiz rii minerilor de la Jiu sunt admirabil redat e în romanul „Nedeia din Poiana Miresei” de Nicolae Deleanu (1903-1970) în trei volume, primul volum ap rut în

anul 1955 în Editura de Stat pentru Literatură și Artă din București. În 27 martie 1956 are loc la Petroani conferința asupra romanului „Nedeia din Poiana Miresei” cu participarea autorului).

Începând cu anul 1848 se procedează la exploatarea pe scară largă a bazinului carbonifer Valea Jiului. La 1857 se întocmesc formele legale în vederea acordării drepturilor de posesiune asupra straturilor de cărbuni la Vulcan de Către „Societatea de Mine și Cuptoare” din Brașov, ca apoi la Petroani să se facă în 1858. În anul 1894 Societatea „Salgotarjan” din Budapesta cumpără toate concesiunile Societății anonime de mine și furnale din Brașov dând un nou avânt dezvoltării exploatarea de cărbuni din Valea Jiului.

Apoi, se formează, Societatea Anonimă de Mine de Cărbuni din Uricani-Valea Jiului (1892)- Lupeni, Societatea de Mine de Cărbuni din Valea Jiului de Sus-Vulcan (1895), Societatea „Sălcăuț” (1923-1940), S.A.R. „Petroani” (1920), Societatea anonimă „Lupeni” (1924). În 1931 s-au reunit Societățile „Petroani” și „Lupeni” sub denumirea de S.A.R. „Petroani” (din 1949-1956 s-a numit „SOVRON-CĂRBUNE”, 1956-1969 Combinatul carbonifer Valea Jiului, 1969-1977 Centrala Cărbunelui, 1977-1991 Combinatul Minier Valea Jiului, 1991-1998 Regia Autonomă Huilei-România, 1998 – până astăzi Compania Națională Huilei S.A.).

FANFARELE MINIERE DIN VALEA JIULUI

Apariția și dezvoltarea fanfarelor din Valea Jiului este în strânsă legătură cu deschiderea, exploatarea și eficiența minelor din bazinul carbonifer din Depresiunea Petroani. Populația stabilită în Valea Jiului provenit din diferite zone ale Europei, printre care mulți cehi, polonezi, slovaci, maghiari și etnici germani, au avut inițiativa înființării fanfarei, iar Societatea Minieră pe Acțiuni a încurajat inițiativa și a acordat sprijinul material pentru dotarea fanfarelor. Exploatarea minieră din bazinul carbonifer al Văii Jiului au avut mulți salariați, prosperau, deci existau fonduri bune pentru înzestrarea logistică a fanfarelor.

Astfel, Societățile Miniere pe Acțiuni au înzestrat fanfarele cu instrumente, întrucât tot ce au cerut inițiatorii căle- ar fi necesar, în plus au asigurat și retribuția membrilor fanfarei. Minerii veneau în

fanfară cu plămâni, deoarece după muncă grea efectuată în subteran, cei mai mulți s-au îmbolnăvit de silicoză (boală pulmonară profesională din grupul pneumoconiozelor, care apare în urma inhalării prelungite a pulberilor de bioxid de siliciu) sau astm bronhic (se datorează spasmului mușchilor bronhiolilor, provocat de o stare alergică, o infecție pulmonară cronică, o iritație locală a aparatului respirator), iar cântând la un instrument de suflat au simțit că și urechile respiră.

S-au adăugat și plămânii de a face muzică, ca un mod de distracție în Valea Jiului semnificativ la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, deoarece televiziunea începu să apară în Valea Jiului (Televiziunea în Valea Jiului a apărut în anul 1966 odată cu transmiterea Campionatului Mondial de Fotbal din Anglia și Concursul cultural-artistic între regiunile României „Dialog la distanță”).

Fanfarele au constituit nucleul vieții culturale din Valea Jiului, mai târziu pe baza lor au luat naștere alte formații, cum ar fi orchestrele semisimfonice, orchestrele de cameră, care au adus pe scenă și operele cu sprijinul artiștilor amatori. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea apar fanfarele de la Petroani și Lupeni. Explicația acestui fapt ar fi, că, prin anul 1859 s-au amplificat minele de la Petrila și Dâlja (1869), iar la Petroani s-a stabilit sediul viitorului Combinat Minier al Văii Jiului, deci era un centru unde s-a încheșat și s-a dezvoltat fanfara. Prima atestare documentară ar fi în anul 1870, când s-a inaugurat linia ferată Simeria (Piski) – Petroani și s-a dat în folosință gara din Petroani (18 august 1870), fanfara fiind cea care a întâmpinat sosirea primului tren, alături de primul șef de gară, polonezul Ernest Zsifkovits. În ceea ce privește partea vestită a Văii Jiului, a luat ființă Societatea Anonimă de Mine de Cărbuni Uricani-Valea Jiului („Urikany-Zsilvolgyi Koszenbanya R.T.”), creată de Horvath Gyula și David Beer la 9 februarie 1891. În acest timp, Hoffman Rafael vinde proprietățile sale miniere unui grup compus din capitaliști francezi, susținuți de Banca Franceză „Credit Lyonnais” și care au venit cu proprii specialiști ce au stat câțiva ani la Lupeni. Cele două grupuri au fuzionat în 1892 sub numele de „Societatea Anonimă Maghiară de Mine de Cărbuni Uricani-Valea Jiului” care devine cea de-a doua mare societate capitalistă din Valea Jiului după Societatea „SALGOTARJANI”

Koszenbanya Reszveny Tarsulat (Minele de carbuni din Salgotarjan), înființat în 1894 în Valea Jiului. S-au deschis mine la Lupeni în 1894, Aninoasa 1885.

Astfel și la Lupeni s-a încheiat fanfara în secolul al XIX-lea, prima atestare documentară a fanfarei de la Lupeni fiind o fotografie a fanfarei ce datează din 19 mai 1898 aparținătoare Societății Uricani-Valea Jiului. Aceste două fanfare (Petroleni și Lupeni) din Valea Jiului datează din secolul al XIX-lea, dar odată cu dezvoltarea înfloritoare a exploatarea minieră din zonă, în secolul al XX-lea se încheie fanfare în aproape toate localitățile Văii Jiului, astfel în anul 1907 a luat ființă fanfara minieră de la Vulcan, în anul 1921 – 1922 (după un album din 1972 Fanfara Minerilor din Petrila) s-a constituit la data de 27 martie 1922 de către Sindicatul Minerilor de la Exploatarea Mineră Petrila), în anul 1925 la Aninoasa și în anul 1928 la Lonea.

Perioada crizei economice (1929-1933) și-a pus amprenta și asupra evoluției fanfarelor. Multe mine fiind închise, Societățile Miniere au întâmpinat greu și în finanțarea fanfarelor miniere. În consecință unele fanfare și-au redus efectivul de membri, iar fanfara minieră din Vulcan și-a întrerupt activitatea timp de patru ani. Ulterior, fanfarele au cunoscut iar o perioadă de înflorire. La Petroleni și la Lupeni o perioadă, prin 1932-1944, au existat în paralel două fanfare: cea a funcționarilor (numită „a domnilor”, care mai târziu a aparținut de I.M.S.E.R. (Institutul Muncitoresc de Sport și Educație Fizică) a luat ființă în 1927, în patrimoniul cărora au trecut cele câteva terenuri sportive constituite și amenajate de minele carea sindicale, care în anii următori a obținut unele credite și ajutoare pentru amenajarea unor terenuri sportive la București, Cluj, Timișoara, Reșița, Ploiești, Iași și alte orașe) și cea a muncitorilor.

După 1944 și în aceste localități a continuat să existe câte o singură fanfară. De altfel și la Petrila a existat o fanfară a I.M.S.E.R.-ului și una a muncitorilor mineri, care de multe ori cântau împreună la chermizele organizate în Petrila. La Lupeni, cele două fanfare au avut administrații și sedii separate (cea „a domnilor” pe strada Vito Gavrilă și cea a muncitorilor în Jiu-Colonie).

Fanfarele au avut scopuri multiple, cum ar fi:

- afirmarea talentului muzical al funcționarilor și muncitorilor mineri;

- susinerea de concerte duminicale și de sârbători sau cu ocazia unor manifestări culturale-artistice;
- însoțirea pe ultimul drum al celor care trec în Valea Jiului.

După 1944, unele din fanfarele din Valea Jiului, au avut de suferit, pentru că li s-au demolat sediile și au fost mutate din loc în loc. Astfel, în perioada 1976-1986 fanfara minerilor din Lupeni a schimbat patru sedii; cea de la Vulcan, în perioada 1978-1988 a schimbat două sedii; iar la Petroani în perioada 1974-1989 a schimbat foarte multe sedii, pentru că la anul 2011 s-a pierdut sediul la Asociația Pensionarilor. În această situație multe documente s-au pierdut.

În ceea ce privește repertoriul, acesta a fost divers, cuprinzând piese din literatura muzicală cultă românească și universală, cântece patriotice, prelucrări folclorice din folclorul românesc și al naționalităților conlocuitoare din Valea Jiului (maghiari, germani, cehi, slovaci, polonezi, ruși, etc.). În perioada socialistă (1947-1989) a fost impus un anumit repertoriu, punându-se accent pe cântecele patriotice și prelucrări folclorice, astfel că treptat – treptat repertoriul din genul cult a început să fie uitat.

FANFARA MINERILOR DIN MUNICIPIUL PETROȘANI

În ziarul „Gazeta Jiului”, anul III, nr.3, din 20 ianuarie 1924, pe prima pagină, în articolul de fond „Petroeniul – ora !”, se anunță cu bucurie declararea comunei Petroeni ca ora. (Ziarul „Gazeta Jiului” a fost editat de Gheorghe Tătescu în perioada 1921-1928). Gheorghe Tătescu (1886-1957) subsecretar de Stat la Ministerul de Interne (în perioada 30 oct. 1923 – 27 martie 1926) un adevărat prieten al Petroeniului, a fost cel care a adus numirea localității Petroeni ca „ora”, de fapt Decizia nr.0486/4 ianuarie 1924 a Consiliului de Miniștri. Sârbtorirea acestui eveniment a avut loc în sala „Apollo” a târnului ora Petroeni, la data de 12 ianuarie 1924.

De fapt, hotărârea ca Petroeniul să devină ora (comună urbană) a aparținut Consiliului Local al comunei Petroeni încă din 9 august 1923, acest lucru, datorită importanței, pe care o îndeplinea în economia României, precum și dezvoltării impetuoase a noii așezări.

Existențe diferite privind începuturile comunei în istoria aezării Petroani. Astfel, preot prof.dr. Sebastian Stanca (născut la 17 octombrie 1878 în Petroani – decedat la 9 noiembrie 1947 în Sibiu) considera că aezarea Petroani s-a dezvoltat la începutul secolului al XVII-lea. O danie din 1640 arată că pe locul Petroaniului de astăzi trăia familia unui iobag Bolia, iar proprietarii ai pământului din Petroani erau două familii, Marzsina (Maghieni) și Kerestesy – descendenții ai familiei Cândetilor de la Râu de Mori – desprindite între ele de pâraiele Maleia și Dâlja.

Preot dr. Iacob Radu (1868-1932), vicar greco-catolic al Haegului, susținea că satul s-a format în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea prin aezarea celor de la Petros. Sub forma de Petroani este întâlnit în conscripția din 1784-1787, iar în cea din 1818 sunt referiri la Petroani ca având 96 de locuitori, Maleia 58 locuitori și Dâlja 59 locuitori. Se crede că numele de „Petroani” definea pe la 1800 aezarea ce se afla în jurul bisericii de lemn existente la începutul secolului al XIX-lea pentru că „crângurile” celelalte se numeau după familiile ce le locuiau: Booni (Bota), Doroneți (Doroni), Gârbeți (Gârbea), sau după locurile: Rândul (Maleia lângă Livezeni), Roia (după apa Roia) etc. Despre existența unui castru roman de mare nu se știe nimic precis. Urmele acestora, în general, puțin vizibile, au putut fi distruse parțial sau integral, cu ocazia unor construcții moderne.

După părerea cercetătorului prof. Ștefan Ferenczi (1921-2000), dacă va fi existat aici într-adevăr un castru roman de mare, acesta mai degrabă a fost amplasat în spatele clădirii fostului Liceu Teoretic (actuala coală Sportiv), precum și în spatele Judecătoriei municipiului Petroani, nu prea departe de albia râului Maleia. Aici, pe capătul de nord al terasei pleistocene (?) a Jiului cu ocazia unor construcții executate nu demult, prof.univ.dr. în istorie Ioan Piso (născut în 24 august 1944 la Petroani) – fost director al Muzeului Transilvaniei din Cluj-Napoca, din amabilitatea căruia posedăm această informație precum și a muzeografului principal Tudor Soroceanu, de pe un teritoriu întins, au cules fragmente ceramice, fragmente de igrășuri și cermizi unele dintre ele având tampila Legiunii romane XIII Gemina (această legiune avea sediul la Apulum, a constituit nucleul apărării Daciei de la cucerire până la evacuarea provinciei (106-271 d.Hr.). Monumentele epigrafice (piatră

ici mizi) referitoare la detașamentele ei sunt foarte numeroase în întreaga Dacie. Aurelian (214-275 d.Hr.) împărat roman (270-275 d.Hr.) a mutat-o la Ratiaria (Arcar, Bulgaria) unde a contribuit la menținerea și păstrarea romană pe malul nordic al Dunării (Sucidava, Desa, Drobeta). De pe vremea lui Petru cel Mare nu au fost cunoscute urme romane cu o extindere mai mare. Conform afirmației prof.univ.dr. Ioan Piso – din cauza faptului că terenul momentan este acoperit cu clădiri, nu se mai pot distinge contururile castrului, dar, și în această depresiune intramontană cu un climat aspru, nu prea fertil, nu avea cea mai bună dezvoltare civilă, este aproape sigur.

După o legendă care a circulat în Transilvania, denumirea aezării Petroani ar veni de la „locul unde Petre Ciobanul a făcut un foc cu pietre care ard”. Un grup de cartografi din Imperiul Habsburgic, trimis de împăratul Franz Iosef (1830-1916), după 1848 când s-au descoperit „pietrele care ard” în Valea Jiului, au poposit pe un deal. Aici, un momârlan cu oile. Petre pe nume, îi întâmpină un foc la care frigea și dinău. Cartografii l-au întrebat cum îl cheamă și curioși au arătat spre pietrele ce ardeau spunând „sen” (în ungurește „sen” însemnând „cârbune”). Apoi în hărțile cartografice au însemnat „locul lui Petro unde se găsește „sen” (cârbune)”. Astfel s-a făcut legătura Petro-sen, adică Petroani.

După 18 august 1870, când s-a dat în folosință linia ferată Simeria (Piski) – Petroani, Petroaniul a devenit principală legătură a Transilvaniei. Ideea de legătură între Transilvania și Vechiul Regat al României i-a aparținut regelui Carol I (1839-1914) al României (domn între 1866-1881, apoi rege între 1881-1914) care a vizitat și lăcăr pe calea defileului Jiului, la 1878, însoțit de ministrul de externe dr. Nicolae Kretzulescu (1812-1900), care a spus că aducerea prin acest defileu a cărbunelui este mai ieftină și mai benefic pentru țară.

Până la 1840, întreaga Depresiune a Petroaniului trăiește din povestire. Evoluția de la povestire la minerit în această depresiune nu a avut loc brusc, ci odată cu dezvoltarea exploatarea minieră din zonă. Casele localnicilor (momârlanilor) fiind împănate pe culmile și dealurile din jur au început să capete prefaceri. Apărând o nouă îndeletnicire în locurile patriarhale ale pășunilor locuite numai de ei și animalele lor și momârlanii au început să primească amalgamul de naționalități care a afluț în Valea Jiului și „lucre” la mină. Ei le spuneau „vinituri” sau „barabe”, deci nu oameni ai pășunii.

„tia vin numa s lucre -apoi pleac”. De multe ori tinerii momârlani, la nedeile de la munte se l udau: „No, ia, c-am devenit i io barab”, adic a început s lucreze la stat i s se conformeze regulamentelor societ ilor miniere.

Dar a ezarea Petro ani, nu a fost important numai din cauza existen ei c rbunilor, ci a început s devin un centru important de leg tur comercial , a început s devin un El Dorado, o „mic Americ”. În acest nou Babilon al na ionalit ilor, al confesiunilor religioase, s-a impus aceast nou a ezare a Petro aniului. De multe ori localnicii, limitrofii cu Depresiunea Petro ani (Valea Jiului), spuneau c „mem în târg la Petro ani”. Comer ul înfloritor care a început, a dat un nou imbold de dezvoltare ora ului Petro ani. Dup importanta Lege a Minelor din 4 iulie 1924, dat pe baza dezvolt rii industriale a ora ului Petro ani, ascensiunea ora ului a c p tat noi valen e. Dac mineritul a influen at apari ia nemiljlocit a comer ului, leg turile dintre oameni de diferite na ionalit i au influen at apari ia colilor, la început confesionale, pe lâng biserici, apoi de stat.

Ora ul Petro ani poate fi un exemplu pentru alte a ez ri din România. Aici reg sim fr patim i fr resentimente biserici, coli, cluburi i asocia ii culturale pe na ionalit i. Ba mai mult c s toriile mixte au f cut ca cei din Valea Jiului i cu cei veni i din alte col uri ale lumii s iubeasc aceste locuri i s spun cu mândrie „Suntem din Valea Jiului”. Niciodat , în existen a sa, Petro aniul nu a fost indiferent la locuitorii, la necazurile lor. În chiar stema ora ului Petro ani, la 1934, se eviden iaz industria extractiv specific acestei localit i. În scut, cu o bordur verde, pe câmp de argint, trei bra e negre inând fiecare un ciocan natural („Monitorul Oficial” nr.57/9 martie 1934).

De la aceast stem , cu semnifica ia celor trei bra e: români, maghiari, germani, care împreun au participat la ridicarea ora ului, venim ast zi i în actuala stem a municipiului Petro ani i g sim, conform tiin ei heraldice, cinci turnuri, bradul – amintind de continua regenerare a naturii, cartea cu însemnele miniere – fapt ce dovede te o dezvoltare în plan spiritual. Pân i aceast mic stem a municipiului Petro ani reflect plastic evenimentele de-a lungul anilor pe acest teritoriu, ceea ce imprim o mare expresivitate.

În perioada anilor 1944-1989 ora ul Petro ani s-a bazat exclusiv pe c rbune, acesta fiind elementul de baz în economia României. Dup 1989 s-a trecut la o nou etap de dezvoltare a municipiului Petro ani (declarat municipiu la 1 martie 1968). Dup 1989 chiar acest „blestem al c rbunelui” a afectat i ora ul Petro ani. Odat cu apari ia economiei de pia , a unor noi concepte de cerere i ofert , i ora ul Petro ani a intrat într-o nou faz de dezvoltare. Astfel, Prim ria municipiului Petro ani, cu sprijinul Consiliului Local a trecut la aplicarea unei noi orient ri conform vremurilor democra iei actuale.

Schimbarea de mentalitate a oamenilor, trecerea de la aptitudini la atitudini, a fost o sarcin deosebit de dificil care a stat în aten ia primarilor i a consilierilor locali. În ace ti ani de dup revolu ia român din decembrie 1989, edilii municipiului Petro ani s-au înfr it cu ora ele Varpalota (Ungaria), Ponte nelle Alpi (Italia), Bansko (Bulgaria) i Smedjebacken (Suedia), în ideea unei bune colabor ri, a unei în elegeri i a unei dezvolt ri reciproc avantajoase. Primul primar ales al ora ului Petro ani a fost func ionarul minier Iacob Petru (n scut în 1861 la S c râmb – decedat în 1927 la Petro ani primar între anii 1924-1927, este înmormântat în Cimitirul Central din municipiul Petro ani). Primul titlu de „Cet ean de Onoare” al ora ului Petro ani a fost acordat în 7 martie 1926 directorului general al Societ ii „Petro ani” S.A. – ing. Nicolae Teodorescu.

Remarc cu pl cere în cartea prof. Levai Lajos (1894-1974) „Petrozsényi Települések” („A ezarea Petro ani”) ap rut la editura Globus la Odorheiul Secuiesc în 1927, în limba maghiar , la pag. 3-5, ideea concludiv despre Petro ani, sub genericul „P mântul i omul” astfel:

„P mântul i omul. Probabil c ne era mai clar dac schimbam aceste denumiri, astfel: Trup i suflet, deoarece, a a cum sufletul sus ine trupul, îl înnobileaz pentru îndeplinirea menirii sale dumnezeie ti, tot la fel i omul, înnobileaz noianul f r via , adic p mântul, împreun cu complexitatea sa, îl deschide, îl muncete, se folose te de el, se bucur i se minuneaz de el prin cultura sa vast , care se manifest prin mii i mii deforme. P mântul, la fel ca i sufletul f r trup, este doar un loca . El nu se poate concepe f r o posibilitate de munc . Sufletul este superior trupului i ca o

particularitate a sa care se manifestă prin perfecțiune și dezvoltare, devine ca un templu sfânt, sau ajunge în tenebrele cele mai întunecate ale păcatelor. Casa noastră este pe mântul. Cel mai perfect, cel mai deștept și până la urmă, este omul, care prin munca și viața sa, aducând un imn de slavă lui Dumnezeu. Trupul nostru ar fi un organ inert și fără viață, dacă nu ar avea suflet. Ar fi un organ al instinctelor. Omul pe tot aspectul pe mântului de până acum, și-a lăsat o amprentă profundă, atât prin istoria cât și cultura epocilor. Cultura umană este deci definită de pe mânt, în raport cu dezvoltarea și capacitatea intelectuală a omului. Această lege o putem observa în fața ochilor, dacă studiem dezvoltarea geografică a orașului Petroani, care în ultima jumătate de secol, s-a dezvoltat, dintr-o așezare peșteră, într-o localitate muncitorească, apoi într-o comună administrativă, mare, bogată și un important centru industrial. Cum a fost posibil asta și ceva?

Datorită interacțiunii dintre pe mânt și circumbune, a inteligenței și energiei oamenilor, precum și a culturii. Cu secole în urmă, pe aceste meleaguri se întindeau peșteri mărețe. Acolo, undă se zice se ridică casele de colonie, până nu demult, adică pe la începutul secolului trecut, trăiau niște peșteri în modestele lor case de lemn, temându-se de lupi și de urși. Pe locul Petroaniului de astăzi, inundat de lumina electrică și animat de iureșul oamenilor. Și totuși cum a fost posibil această dezvoltare rapidă a orașului nostru? Ca într-un muzeu viu, se găsește și azi trecutul, în preajma bisericilor de lemn, de rit greco-catolic, de pe domeniile Kendeffy, așa cum arăta și azi, fără circumbune, adică, cu pluguri de lemn, cu opinci, cu ciobani și stâne. Pe lângă toate acestea, o instalație de cablu, ce transmite poarta, radioul care aduce tirile. Toate se succed cu o viteză amețitoare, acompaniat de glasul dulce și lin al fluierului, în preajma așezării peșterii, în goana lor după bani.

Circumbunele se afla deja pe aceste meleaguri, încă de pe vremea romanilor. E adevărat, se afla acolo, dar atât. Nu era încă omul, cu inteligența sa, ca să poată valorifica această bogăție neprețuită. Peșterea era deasă, neprietenoasă și înfricoșătoare, iar malurile râului, calme, liniștiți și primejdii. Totuși bineținații, cei mai curajoși, mai destoinici dintre ei, au pornit să cucerească peșterile, aproape de nepăsător, sub oblăduirea copacilor seculari, care parcă îi așteptau, și îi încurajau, ba chiar îi și ocroteau. Peșterea treptat se răstăcește,

s lb ticiunile se ascund speriate, omul învinge prin munc i tenacitate i a a ajunge încet i sigur pân în ara diamantelor negre, acolo unde p storul speriat, arunc pentru prima dat în foc c rbunele. i cine este acesta? Bineîn eles, voin a. Cu astfel de exemple clare ne înva geografia cum c P mântul nu este o putere nem rginit , i de neînvinș. În Valea Jiului c rbunele a fost cunoscut înc din antichitate. În v ile râurilor, în marile îndep rt ri, se pr v lesc, buc ile de c rbune, ca ni te necunoscu i masca i. Pe vremea turcilor au fost aprinse dealurile în fa a du manilor, cunoscând propriet ile c rbunelui.

În epoca modern are loc o defri are a p durilor, materialul lemnos fiind folosit în loc de c rbune, la ob inerea focului, deoarece era mai u or de ob inut i de transportat, decât c rbunele. Încet, încet, dezvoltarea i cultura, precum i experien ele trecutului, i-au spus cuvântul. A a a ajuns omul încet, încet, în s lb ticia s r c cioas , „deranjând-o”, descoperindu-i cu mare grij , comoara ascuns cu mare grij – C RBUNELE. Dup care aduna în jurul s u oameni harnici i încerca i, cu o energie debordant i foarte, foarte hot râ i”.

În afar de p mânt, c rbune i lucrul la min , locuitorilor din Petro ani le mai trebuia ceva. Acest ceva a fost fanfara – simbolul activit ilor culturale din Valea Jiului. Fanfara din municipiul Petro ani s-a înfiin at în a doua jum tate a secolului al XIX- lea, îns prima atestare documentar exist din anul 1870. Atunci s-a dat în folosin prima cale ferat , construit în Valea Jiului (Simeria(Piski) - Petro ani); la inaugurarea acesteia s-a preg tit o mare festivitate, s-a primit cu bucurie sosirea primului tren în gara din Petro ani i cu aceast ocazie a cântat fanfara. Oaspe ii acestui eveniment au fost du i apoi cu calea ca la Hotelul „Wagner” din Pia a G rii, construc ie ridicat în 1869 de arhitectul Arpad Barsay.

La acea vreme fanfara num ra un efectiv de patruzeci de membri, în marea lor majoritate etnici cehi i germani. În perioada 1915-1926, fanfara din Petro ani a fost condus de c tre Johann Panek, etnic german, cu preg tire de conservator. Dup anul 1918, fanfara a început s fie organizat mai temeinic, atr gând în cadrul ei o serie de muzicani proveni i din rândurile fanfarelor militare i dintr-o serie de muncitori iubitori de muzic mai talenta i, g sind în aceasta un mod pl cut de destindere dup orele de munc . eful muzicii i instructorul ei a fost Panek Johann (Ioan), înconjurat de ali

entuzia ti ca: cehul Kozna Ioan, Klein Ioan, Bruneth Gheorghe, Weber Ioan, Kozma Francisc, Kozma tefan i al ii. Cu acest num r mic de muzican i fanfara a delectat publicul în diferite ocazii, cu muzic de promenad în parcul ora ului de lâng actuala cl dire a Teatrului Dramatic „Ion D.Sîrbu” (parcul a fost amenajat la anul 1908 unde exista i o filigorie în care fanfara cânta), la serb rile muncitore ti ce se ineau în ziua de 1 Mai la Surduc, unde se întâlneau to i muncitorii din Valea Jiului, cu toate restric iile impuse de autorit ile vremii. Din anul 1929, fanfara a fost condus de dirijorul Emerich Schwach, care a venit din Praga. Sub conducerea lui, efectivul fanfarei a num rat 37 de membri, dintre care îi amintim pe: Iuliu Horacek – fligorn (flügelhorn), Klein Ioan – clarinet, Rauch Johann – clarinet, Anich Johann – flaut, Gheorghe Bruneth – eufoniu, Kozna Ioan – trompet mi bemol. Din punct de vedere financiar, fanfara a fost între inut de Asocia ia Patronatului Minerilor. Ludovic Feldman (1907-1995) – clarinetist, a intrat în fanfar în anul 1930.

În aceste condi ii, fanfara, cu toate greut ile întâmpinate, a supravie uit iar în anul 1930 se reorganizeaz sub egida sindicatelor care constrânge pe patroni s contribuie la sus inerea ei. Astfel, fanfara ajunge la un num r de 32 de membri, având ca dirijor pe Sten el Ven el, iar ca membrii pe Matyas Andrei, Genea Ilie, Feldman Ludovic, Jugaru Laz r, Ignatz Natzi, Ciora Ioan, Müller Francisc, Bone Gheorghe, Ver anski Wilhelm, Bodura Ioan, Laz r Adam i al ii.

În ceea ce prive te activitatea fanfarei, aceasta a cântat în parcul ora ului muzic de promenad de dou ori pe s pt mân , joi i duminic ; a participat la procesiunile religioase, ortodoxe i romano-catolice de Cr ciun i cu ocazia Învierii, a participat la s rb tori na ionale, nedei i maiiale, serb ri câmpene ti. S-au organizat întreceri între fanfarele V ii Jiului, respectiv Petro ani, Lupeni, Vulcan, Petrila, Aninoasa, Lonea. Fanfara din Petro ani în cadrul concursului fanfarelor din Valea Jiului s-a situat pe un loc frunta .Pe lâng acestea, fanfara a înso it toate înmormânt rile din localitate. Repertoriul a fost divers, cuprinzând fragmente din opera „Traviata” de Giuseppe Verdi (1813-1901), opereta „Contesa Maritza” de Imre Kalman (1882-1953), fragmente din simfoniile lui Ludwig van Beethoven (1770-1827), Potpuriul România. În anul 1942, dirijorul

Emerich Schwach a plecat la Timișoara, nevoit să se retragă din faamiliile legionare.

După anul 1944 se reușește să se adune un efectiv de 30 de muzicanți având ca dirigor pe Schesel Iosif, cu aceiași membrii, cu excepția câtorva care, au plecat sau alții care au fost recrutați în armată. Se țin concerte în parcul orașului, însoțite de muncitori la toate manifestările lor. Se cântau cântece muncitorești și revoluționare, precum și „Internationale”. Între timp, fanfara a început să se confrunte cu greutăți financiare, S.A.R. „PETROANI” nu a mai avut posibilități de a o susține datorită faptului că multe mine au fost închise. Cu toate acestea fanfara nu s-a desființat, ea a continuat să existe cu un efectiv de 13 membri, sub conducerea lui Iuliu Horacek. Treptat-treptat, au intrat în fanfară membrii voluntari, astfel încât, în câteva luni, efectivul fanfarei s-a ridicat la 26 de membri. Tuturor membrilor fanfarei li s-au acordat grade militare, cel puțin de subofițer.

Între timp, prin anul 1932 sindicatele miniere și-au organizat fanfara lor, astfel la un moment dat în Petroani au existat în paralel două fanfare, cea a subofițerilor și cea a sindicatelor miniere. Membrii fanfarelor erau salariați și în fanfară, bine plătiți, pe lângă faptul că erau angajați în producție. La început, fanfara sindicatelor miniere era formată numai din muncitori cei mai mulți cu studii elementare, amatori de muzică, dar toți au învățat să cânte la instrument, notaia muzicală și teoria muzicii în cadrul fanfarei. Prin anul 1944 fanfara subofițerilor se dizolvă, în schimb a cunoscut o înflorire fanfara sindicatelor miniere.

La fanfara sindicatelor miniere a fost dirigor Iosif Schirll, care a venit dintr-o fanfară militară. El a făcut apel la toate întreprinderile miniere, ca oricine dorește să învețe să cânte la un instrument de suflat să vină la fanfară. Astfel, își formează un grup de 16 membrii, care la început au fost total necunoscuți în muzică, au învățat numai de la el să cânte la instrument și notaia muzicală. În acest fel a reușit să realizeze formația. Prin anul 1944, dirigorul Iosif Schirll, de etnie germană, nu a fost deportat fiind prea bătrân, dar a fost mutat obligatoriu la fanfara din Aninoasa, unde și-a continuat valoroasa activitate până în anul 1953. După eliberarea țării (23 august 1944), repertoriul formației de fanfară se îmbunătățește cu folclorul nou, cântece revoluționare, participă la acțiunile culturale-

sportive ale tineretului i la toate manifest rile organizate de partid i sindicat ca „Ziua Minerului”, „Ziua Femeii”, A.R.L.U.S. (Asocia ia Român pentru Strângerea Leg turilor cu Uniunea Sovietic a luat fiin în 10 noiembrie 1944 la Bucure ti), la alegerile de deputa i i ori de câte ori au fost solicita i.

Dup dirijorul Iosif Schirll, conducerea fanfarei a fost preluat de Petre Ciorgoveanu, dirijor cu preg tire de Conservator. Sub conducerea acestui dirijor, în anul 1945 fanfara s-a prezentat la „Ateneul Român” (edificiu cultural în Bucure ti, construit în stil eclectic, între 1886-1888, dup planurile arhitectului A. Galleron (1855-1904) prin st ruin a lui Constantin Esarcu (1836-1898). Cuprinde dou s li de concerte i s li de expozi ii) din Bucure ti cu piesele „Maritana” i „Carmen Sylva Walzer” de Ioan Iovanovici (1845-1902).

A fost singura fanfar care s-a prezentat atunci la Ateneul Român, succesul ob inut fiind deosebit. În acest timp efectivul forma ie a num rat 40 de membri. În anul 1948 prof.Petre Ciorgoveanu a plecat în America, întrucât a mo tenit o fabric la Detroit în statul Michigan. Între anii 1944-1950, fanfara se compunea dintr-un num r de 35 de muzican i iar la conducere s-au succedat mai mul i dirijori printre care Iuliu Horacsek, ajutat de Voinici tefan (1917-1975), Bruneth Gheorghe, Ion VI du oi u etc.

Dup plecarea profesorului Petre Ciorgoveanu, conducerea fanfarei a fost preluat de Ion VI du oi u. În acest timp efectivul fanfarei a sc zut la 27 de membri. Ion VI du oi u a condus fanfara pân în anul 1960, iar dup aceea conducerea a fost preluat de tefan Voinici – bas fligornist, care a condus fanfara pân în luna iunie 1975, când a decedat. Din 1954 fanfara avea un efectiv de 40 de muzican i, având în fruntea lor pe Ion Chioreanu (12 ianuarie 1912, Solov stru-Mure – august 2000, Bucure ti) viitorul colonel-inspector al Muzicii Militare, iar componen ii fanfarei o constituie aproape to i din vechea forma ie.

În septembrie 1949 a luat fiin la Petro ani „Asocia ia Pensionarilor” având un comitet de ini iativ format din: Florea Francisc – pre edinte, membri – Nemeth Emil, Stern Matei, Zarl u Alexandru, R duc Dumitru. Pe lâng celelalte activit i zilnice fanfara particip la s rb torirea zilei de 23 august i la toate chem rile i festivit ile organizate de partid sau syndicate i de

Asociația Pensionarilor. În 1954 fanfara a condus pe minerii fruntași în producție la București, Ploiești, Brașov, etc. Cu această ocazie au vizitat uzinele „23 August”, Grivița Roșie, Vulcan, unde fanfara a dat concerte la fiecare uzină vizitată. În 1954 fanfara a participat la București la un concurs al fanfarelor pe aer, unde a obținut „Premiul I”. Tot cu această ocazie au dat un concert la „Ateneul Român” fiind singura fanfară care și-a făcut această onoare. Între anii 1954-1965 fanfara a avut în frunte mai mulți dirijori ca Iuliu Horacek, Gigi Vlăduțiu, Nicolae Teodorescu, dat tot cu aceeași muzicanie. Nicolae Teodorescu a venit de la o fanfară militară. A fost un bun dirijor, sub conducerea lui uneori mai cânta și în parc muzic de promenadă. A condus fanfara în tandem cu Ștefan Voinici (1917-1975) până în 1979 când a plecat la Cluj.

Între anii 1965-1975, șeful fanfarei a fost Ștefan Voinici cu un efectiv de 23 de muzicanie, printre care Medișan Nicolae (1916-1996), Czibula Iosif, Vuia Aurel (d.1989), Boboc Petre (1931-2001), Pataky Alexandru, Zidaru Dumitru, Tănăsescu Ilie, Tănăsescu Ioan, Partizan Nicolae, Fekete Ioan, Velica Sterian (1929-1993), Ecseley Francisc, Kelemen Ioan, Trăian Vasile, Banciu Ioan (n.1958), Pingert Gheorghe (1936-2006) restul fiind din vechea formație. Un sprijin deosebit a fost primit din partea I.U.M.P. (Întreprinderea de Utilaj Minier) și I.M. Dâlja, datorită căreia fanfara s-a putut menține în actuala componență. (De menționat că Ștefan Voinici și Czibula Iosif erau mai trii principali specialiști la I.U.M.P. foarte bine cotați, iar mulți dintre membrii fanfarei lucrau la I.M. Dâlja).

Din anul 1967, luna septembrie, Velica Sterian – bas-fagot și Boboc Petre – flautist au venit în cadrul fanfarei din Petroani de la fanfara minieră din Lonea, deoarece s-au transferat cu serviciul la I.M. Dâlja. Astfel, fanfara a avut sediul în incinta I.U.M.P., lângă Atelierul de tratamente termice, o sală corespunzătoare pentru repetiții și arhivă, unde și-a putut păstra documentele și a fost susținut financiar de către I.U.M.P.

Însă, în anul 1974 sediul de la I.U.M.P. a fost demolat și de aici a urmat o perioadă de dificile peregrinări. Nu au mai primit un sediu permanent, au fost mutați din loc în loc, și în asemenea situație nu și-au mai putut păstra documentele, de fiecare dată s-a pierdut câte ceva. După moartea lui Ștefan Voinici în 1975, fanfara a fost condusă de Medișan Nicolae cu un efectiv de 14 muzicanie, dintre

care: Vuia Aurel, Jugaru Laz r, Feldman Ludovic, Adam Laz r, Boboc Petre, Barbură Nicolae, Velica Sterian, Lungu tefan, Ecseley Francisc, Fekete Ioan, Kelemen Ioan i al ii. De men ionat c to i membrii fanfarei din Petro ani au fost „noti ti”, au putut citi partiturile muzicale. Mul i dintre ei au fost copii de trup în armat , unde au înv at muzica (exemplu: Boboc Petre i Velica Sterian). De asemenea, I.U.M.P. care sus inuse fanfara pân atunci, a trecut din subordinea Ministerului Minelor la Ministerul Construc iilor de Ma ini, iar sus inerea fanfarei a fost transferat la Asocia ia Pensionarilor din municipiul Petro ani. Comitetul Sec iei Sindicale a Pensionarilor din Petro ani, ales în anul 1972, era: Vecony Iosif – pre edinte, Iosif Coto (1913-1998) – vicepre edinte, Bardocz Vasile – secretar, Todotri Gavril – casier Petro ani, Haja Alexandru – casier Aninoasa, Bruneth Gheorghe – cenzor, Zigmond Carol – cenzor, Todea Iosif – magazioner, Voinici tefan – ef fanfar Petro ani, Popa Gheorghe – ef fanfar Aninoasa, Stern Iosif, Grescovici Emeric, Konya Adalbert, Mu ik tefan, Muntean Nicolae, M gureanu Ion – membrii. Din 1966 s-au afiliat la Asocia ia Pensionarilor din Petro ani i cei din Aninoasa .

Fanfara, în aceast situa ie nu a mai avut posibilitatea s - i coopteze tineri, pentru a- i forma membrii noi, componen ii mai în vârst s-au str duit s men in fanfara, dar unii s-au îmboln vit iar al ii au murit. În existen a ei, fanfara a avut i o serie de elemente certate cu disciplina, elemente care cu timpul au fost excluse. În întreaga ei activitate i în special dup 23 august 1944, fanfara a desf urat o munc de culturalizare a maselor de muncitori atr gând în mijlocul lor o serie de angaja i sau tineri, pentru c în prezent majoritatea lor sunt pensionari i în cazul dispari iei lor nu mai are cu cine s -i înlocuiasc .

Fanfara a participat activ la toate manifest rile cultural-sportive, serb rile pioniere ti a le deta amentelor de preg tire a tineretului pentru ap rarea patriei, la serb rile câmpene ti de 1 Mai i 23 August. A participat la Festivalul Na ional al Muncii i Crea iei „Cântarea României” unde a ob inut locul I i titlul de laureat sub numele de „Fanfara reunit a V ii Jiului”. Circa 18 ani a durat aceast perioad de dificult i, timp în care baza material a sc zut din ce în ce mai mult (de remarcat c , fiec rui membru al fanfarei i s-a încredin at instrumentul pe care va trebui s -l între in i inuta pe

care anual era obligat s-o recondi ioneze). De-abia în anul 1991, fanfara a primit din nou un sediu permanent (pe strada 22 Decembrie nr.1, lâng Capela Funerar „Bobocul”) dar nu pentru mult timp. Din anul 1979, conducerea fanfarei a fost preluat de Nicolae Medi an (21.11.1916, Cluj Napoca – 21.07.1996 Petro ani), fligornist bas, care a fost membru al fanfarei din Petro ani din anul 1935. Au participat la s rb tori legale, încheierea anului sportiv colar, festivaluri i concursuri, pe tot timpul existen ei sale, fanfara a înso it înmormânt rile din ora . În anul 1991 Nicolae Medi an s-a îmboln vit grav i a trebui s se retrag din fanfar . De aici, conducerea a fost preluat de Boboc Petre, fligornist, membru al fanfarei din Petro ani din anul 1957, când a venit de la o fanfar militar din Drobeta Turnu Severin. El a condus fanfara pân în anul 2001, când a decedat.

Din anul 1992 fanfara a primit personalitate juridic i a trecut sub patronajul Sindicatului Liber al Exploat rii Miniere Livezeni, care le asigur între inerea, plata chiriei, echipamentul, plata membrilor. Dup 2001, membrii fanfarei (aproximativ 7) s-au reunit cu al i membrii ai fanfarei militare din localitate i din anul 2005 s-au afiliat la Asocia ia Pensionarilor. Dirijor al fanfarei „Asocia iei Pensionarilor” din municipiul Petro ani a devenit prof.Câl ea Gheorghe (n.17.03.1959, Joi a, Buz u), venit din cadrul fanfarei militare a Brig zii 7 Vân tori de Munte Petro ani. Pulsul nou pe care l-a adus acest priceput dirijor ce cânta la flaut a fost c transcria pentru fiecare instrument din fanfar partiturile muzicale i se preocupa în permanen pentru îmbog irea repertoriului cu piese ce se puteau cânta în Parcul „Carol Schreter” (dat în folosin în 3 martie 2007), la fiecare dou duminici.

Dirijorul, prof.Gheorghe Câl ea a plecat în înv mânt ca profesor de muzic la o coal general din municipiul Petro ani. Din 1 iulie 2010 dirijor al fanfarei „Asocia iei Pensionarilor” a devenit Nicolae Tirintic (n. la 2 octombrie 1962), fost plutonier-major în Fanfara Militar a Brig zii 7 Vân tori de Munte Petro ani. Tirintic Nicolae cânt la fligorn. Iat i ceilal i componen i ai fanfarei care sunt angaja i la „Asocia ia Pensionarilor” din Petro ani: Laszlo Attila - clarinet, Brânzea Adrian – clarinet, Brânzea Nicolae – saxofon, Duma Pavel – trompet , Bolog Darius – trompet , Bolog Marius – basfligorn, Coman Ioan – basfligorn, Pingert Alin – basfligorn,

Benea Ferdinand – corn, Bedeoan Gheorghe – corn, Kelemen Ioan – bas fa, Dania Daniel – bas si bemol, Popa Cristian – tob mic , Gros Mihai – tob mare.

Pre edinte al „Asocia iei Pensionarilor” din municipiul Petro ani este ing.Iuliu Pavel, un foarte bun organizator i p str tor al tradi iilor din Valea Jiului. Prin demersurile sale, în anul 2006 a ob inut de la Consiliul Local i Prim ria municipiului Petro ani fonduri pe care le-a folosit pentru echiparea fanfarei i procurarea de instrumente noi. Un ajutor neprecupe it pentru activitatea forma iei de fanfar a dat-o fostul primar al municipiului Petro ani, ing. Carol Schreter (1931-2007). O influen benefic în preg tirea membrilor fanfarelor din Valea Jiului a avut-o coala Popular de Art din Petro ani (înfiin at în 1945, cu 8 sec ii, dou fiind de art dramatic). În cadrul colii Populare de Art la 18 iunie 1953 s-a înfiin at clas de sufl tori, pentru a veni în sprijinul activit ilor fanfarelor din Valea Jiului. Unul dintre cei mai devota i profesori în acest sens a fost prof.Lasc u Cr ciun.

În paralel cu fanfara minerilor a func ionat pân în 1945 i fanfara domnilor (devenit fanfara I.M.S.E.R.-ului din Petro ani). În perioada ianuarie 1991- iulie 1996 s-a înfiin at i a func ionat fanfara militar a Brig zii 7 Vân tori de Munte, comandant fiind general de brigad Gog Constantin. Dirijor al fanfarei militare la început a fost maior Pop Vasile (n scut 22 iunie 1956, Sibiu) profesor de muzic venit din via a civil . A condus fanfara militar ase luni de zile dup care a primit alte îns rcin ri. Sub ef al fanfarei militare a fost plutonierul-major Wem Herman (n. 3.07.1965, Petrila) – fligorn. Din fanfara militar f ceau parte: Tirintic Nicolae– fligorn, Gheorghe Câl ea – flaut, M d lin Mois (n.13 iunie 1968, Ineu) – clarinet, Stoker Robert – trompet , Laszlo Attila – clarinet, plutonier Dana Bani – trompet , plutonier Câmpeanu Ioan (n.10.07.1955) – trompet , Iacob Ciprian – trompet , Gram Floricel – trompet , Booreanu Lucian – bas si bemol, Sandu Mihai – clarinet (plecat la Craiova), Pitarc Valentin – clarinet (n scut la Or tie. Tat l s u a fost ofi er în cadrul Batalionului 38 securitate, UM 0638), Laz r Nicu or – corn, Godgiu Nicu or – trombon. Conducerea fanfarei militare din iulie 1991, pân la desfiinare în iulie 1996 a fost încredin at plutonierului major Herman Wem, plecat apoi la Deva, de unde a ie it la pensie.

Ceea ce este important de semnalat este faptul că atunci când se primea o vizită oficială de grad zero, în componența fanfarei militare era un număr de 40 de instrumentiști. La început fanfara militară a Brigăzii 7 Vânători de Munte Petroani a avut un număr de 9 membri, apoi s-a completat până la numărul de 15 membri. Pentru a se completa numărul de 40 de membri, instrumentiștii se aduceau din alte centre militare.

Toți componenții fanfarei militare erau notați. Se făceau repetiții în fiecare zi. Fanfara militară avea în repertoriu mari uri de armată, muzică de promenadă (polci, valsuri), prelucrări din opere, prelucrări din folclorul românesc. Cântau la zile festive („Ziua Eroilor”, „Ziua Națională”, „Ziua Armatei”) și în parcul orașului fiind o prezență inedită prin înalta, repertoriul și seriozitatea cu care se prezentau la aceste manifestări.

Surprinzător și puțin cunoscut a fost faptul că la Petroani, la Biserica apostolică pentecostală „Filadelfia” s-a înfiripat un colectiv de entuziaști care au constituit fanfara bisericii. Acest lucru se petrecea în anul 1986, când prima serie de instrumentiști (15-20 de membri) activau la sediul de peste Jiul de Est (Jiul Transilvan), în apropierea I.M. Dâlja. Primul dirijor a fost Coman Ștefan (născut în 1948, Periam, jud. Timiș) un virtuoz clarinetist. A condus fanfara în perioada 1986-1992. În anul 1995 a plecat în S.U.A., în statul California. Din prima serie de instrumentiști au făcut parte: Szabo Andrei, Coman Petru, Stoica Eugen, Turtureanu Petric, Costin Benjamin, Turtureanu Vasile, Coman Viorel, Coman Ioan, Coroiu Aurel, Coman Ilie, Nechiforel Leon, Belciug Daniel, Sas Dorel, Szabo Alexandru, Berindei Doru, etc.

A doua perioadă (serie) a fost coordonată de dirijorul Ilie Simion. Efectivul fanfarei ajunsese deja la 42 de membri, plus 17 începători. La un moment dat s-au înregistrat și îndrumați doi iubitori de muzică și frumosi: Coman Ioan (născut la 25 ianuarie 1959, Periam, jud. Timiș) și Nemeș Răzvan. Repertoriul creștin pe care îl abordează această fanfară cuprinde peste 400 de titluri, dar numai 20-30 de melodii le cântă frecvent odată pe lună la Biserica pentecostală „Filadelfia” sau pentru o mai bună repetiție în fiecare duminică în fața enoriașilor sau în Parcul „Carol Schreter” din municipiul Petroani.

Munca de educație spre muzică și frumos pe care o desfășoară nemijlocit acest minunat dirijor Coman Ioan, le dă speranță și

încredere tinerilor care îi desvârșesc cunoștințele muzicale și încizează comportamentul în credință și respect față de om și societate. Din 31 octombrie 2010, în cadrul fanfarei particip următorii instrumentiști, ce vor deveni susținătorii de mâine ai activităților culturale din municipiul Petroani, sau chiar din Valea Jiului: Stoica Ancuța, Stoica Codruța, Grason Ligia, Grason Rebeca, Răspopa Gabriela, Coman Nelida, Solovan Iulia, Soos David, Solovan Sebastian, Berindei Joshua, Stoica Radu, Nemeș Sebastian, Băncilă Liviu, Solovan Cristian, Duca Sebastian, Nemeș Alin, Lupu Florin, Lupu Laurențiu, Morariu Daniel, Băncilă Ovidiu, Nemeș Darius, Andrica Gabi, Negoși Daniel, Ștețeanu Laurențiu, Miron Laur, Harabagiu Cosmin, Berindei Fineas, Faur David, Simidreanu Gabriel, Nemeș Răzvan, Sas Abiatar, Nișă Emanuel, Grason Filip, Acasandrei Daniel, Negoși Laurențiu, Miron Radu, Igna Ovidiu, Igna Timotei, Lupu Adelin, Acasandrei Laurențiu, Stoica Horațiu, Gherman Ovidiu, Lupu Marcel, Harabagiu Benjamin, Ilea Simion, Coiceci Sergiu, Solovan Ruben, Trușcă Benjamin.

FANFARA MINERILOR DIN MUNICIPIUL LUPENI

Orașul Lupeni, important centru carbonifer din cel mai însemnat bazin al României, Valea Jiului, este așezat în depresiunea tectono-erozivă Petroani. Vatra orașului se găsește în partea vestică a Depresiunii, pe ambele maluri ale Jiului de Vest (Jiul Românesc), acolo unde depresiunea se îngustează luând forma unui unghi ascuțit, cu laturile distanțate la aproximativ 2-3 km, fiind dominat cu culmile muntoase Oboroca (1547 m) din munții Retezat spre nord și nord-vest, și munții Vâlcăniș spre sud. Municipiul Lupeni, integrat în Valea Jiului, este legat de restul țării prin șoseaua națională Târgu-Jiu – Simeria și prin calea ferată Simeria – Filia I.

Limitele altitudinii așezării Lupeni variază între 600 – 675 m. Clima orașului Lupeni, potrivit așezării sale depresionare prezintă diferențieri în toate elementele sale față de alte regiuni ale României. Caracterul depresionar favorizează acumularea și stagnarea aerului rece ce duce la inversiuni de temperatură. Ca urmare, se observă diferențieri de temperatură chiar și între diferențele de altitudini

reduse. Vara, încălzirile vor fi mai puternice datorită circulației ei reduse, astfel că amplitudinile termice, zilnice și anuale vor fi diferite de ale altor regiuni. Caracterul oarecum diferit al climei acestei regiuni și influența caracterului depresionar se poate observa din analiza fiecărui element climatic în parte. Vatra orașului Lupeni este axată pe malurile Jiului de Vest care străbate orașul pe toată lungimea sa. Ca aspect de ansamblu, Jiul Românesc se axează pe zona de maximă scufundare a bazinului, care imprimă direcția generală vest-est.

Orașul Lupeni este menționat documentar pentru prima dată în anul 1770, drept o așezare străveche cu locuitori proveniți din localitatea Valea Lupului din județul Haegului. Interesul față de cărbunii naturali sporește odată cu dezvoltarea forțelor de producție bazate pe căminism, în special după deceniul al IV-lea al secolului al XIX-lea pe plan mondial și sfârșitul secolului al XIX-lea în Transilvania.

După semnarea dualismului austro-ungar, în 1867, monarhia habsburgică cunoscând bogățiile subsolului transilvănean ce devenise parte integrală a monarhiei, va urmări exploatarea acestora în interesul magnaților austro-ungari, cu atât mai mult cu cât mână de lucru era deosebit de ieftină. Dezvoltarea rețelei de cale ferată și a navigației vapoarelor pe Dunăre a contribuit în mare măsură la lărgirea legăturilor comerciale dintre Valea Jiului și Austria în special după construirea liniei ferate Simeria(Piski)-Petroani (1870).

Dezvoltarea pe cale capitalistă a industriei extractive din Valea Jiului s-a făcut pe calea investițiilor de capital care conveneau și serveau intereselor capitaliștilor autohtoni și străini. Exploatarea rudimentară de suprafață, a zăcămintului carbonifer Valea Jiului, a început abia în deceniul al IV-lea al secolului al XIX-lea datorită situației periferice a acestei regiuni, a lipsei aproape totale a drumurilor de acces și a nivelului tehnic scăzut al industriei, față de cel din regiunile miniere vecine în care se conturau deja începuturile unei revoluții capitaliste.

În anul 1840, frații Hoffman și Karol Maderspach, proprietari austrieci de mine din Rusca Montană, au fost atrași de bogățiile zăcămintelor carbonifere ce se descoperiseră în văile cursurilor de apă, folosindu-le pentru topitoriile de lângă pâraurile Pui și Bărbat. Inițiatorii exploatarea minieră din Valea Jiului în baza legii generale austriece din anul 1854, au fost siliți să se unească. Astfel frații

Hoffman și Karol Maderspach s-au unit cu „Societatea de Mine din Transilvania-Vest” continuând în același timp acapararea de noi teritorii miniere.

În anii 1857-1858, minele acestei societăți sunt cumpărate de „Societatea Anonimă de Mine și Furnale” din Brașov, care devenise a patra mare producătoare de fontă, a monarhiei austro-ungare, prima proprietară a căii ferate Simeria (Piski)-Petroani și prin aceasta beneficiara principală a producției de fontă de la Călan mai ales după construirea în 1868 a două mari furnale (în anul 1860, administrația Societății Brașovene, având în frunte, ca președinte, pe Max Egon, principe de Furstenberg, iar ca vicepreședinte, pe baronul Ludwig von Habersen, a cumpărat în anul 1867 pentru Uzina din Călan, un teren de circa 180 de iugăre, în parte mlăștinos, de la Sandor Bertha, cunoscut cu groful Adam Vas. În anul 1868, a fost angajat ing. Otto Gmelin, din Germania, pentru proiectarea uzinei).

Pe lângă această societate, au mai apărut pentru scurte perioade de timp mici asociații sau mine particulare, cum ar fi: „Societatea Transilvania”, minele comerciantului Cohn din Craiova, Mara Alexandru, Rafael Hoffmann, Blau Lazăr, etc. Rafael Hoffmann înființează în anul 1883 „Societatea de Mine de Cărbuni de la Jiu”, care a făcut explorări simple la Lupeni. Dar puterea economico-financiară scăzută a acestor întreprinderi a făcut ca ele să fie înghițite de marile întreprinderi capitaliste.

Minele statului nemaiputând face față concurenței, sunt arendate în anul 1879, de către stat, pe timp de 17 ani și jumătate „Societăți Anonime de Mine și Furnale” din Brașov, împreună cu toate instalațiile de exploatare și calea ferată îngustă Petroani-Petrița, construită în 1869. Deci capitalul austriac și-a atins scopul acaparând aproape totalmente bazinul carbonifer din Valea Jiului, excepție făcând doar minele câtorva antreprenori lipsiți de importanță, reușind în acest fel să pășească în 1890 și să asigure o poziție dominantă.

La accelerarea dezvoltării capitalismului către sfârșitul secolului al XIX-lea, care era sprijinit și protejat de către stat, a contribuit serios ofensiva capitalului către industria extractivă, care a îmbrăcat forma trecerii, în mod treptat a capitalului austriac și maghiar sub controlul celui german, francez, belgian și englez. Dintre acestea, capitalul francez s-a orientat mai mult spre zonele carbonifere din Valea Jiului și s-a asociat cu capitalul maghiar.

Din documentele timpului se constată, că, în anul 1890, o societate din care făceau parte deputații din parlamentul ungar, capitaliști din Pesta și din provincie, persoane cu trecere în problemele economice ale Ungariei și care cunoșteau sub o formă oarecare intențiile acestuia față de Valea Jiului, s-au angajat în construirea căii ferate de interes local, Petroani-Lupeni, ba mai mult, dându-și seama de posibilitatea că țigului au arendat pe timp de 90 de ani minele „Mara” și „Transilvania” care erau limitrofe cu calea ferată în curs de construire.

În anul 1891 un grup de capitaliști francezi, sprijiniți de marea bancă „Credit Lyonnaise”, îngrijorați de acapararea rapidă a perimetrelor miniere din Valea Jiului, pentru a nu rămâne în afara influenței industriale în această regiune, au cumpărat minele „Societății de Mine de Carbuni de la Jiu”. Cele două societăți, în anul 1892 s-au contopit formând „Societatea Anonimă de Mine de Carbuni Uricani-Valea Jiului”, care a devenit cea de-a doua mare societate capitalistă din Valea Jiului, cu sediul la Lupeni. Exploatarea zăcămintului a început în august 1892, după intrarea în funcțiune a căii ferate Petroani-Lupeni, ajungând în anul 1900 la o producție de 288401 tone cu 1540 de muncitori față de 24567 tone în 1892 cu 245 muncitori.

Aceste cantități provin numai de la Minele Nord, Sud și Mina „tefan”, iar restul perimetrelor miniere au rămas neatinse. Cantitatea superioară a cărbunelui din Lupeni a comportat discuții pentru cocsificarea sa îndeosebi la sfârșitul secolului al XIX-lea. Rafael Hoffmann a vorbit despre posibilitatea cocsificării, iar „Societatea Anonimă de Mine și Furnale” din Brașov, deși a efectuat cercetări nu a reușit. Intensificându-se cercetările, s-a ajuns la concluzia că, cocsificarea cărbunelui dă rezultate mai bune, dacă se prăjește și bine umezit. Ca urmare a rezultatelor obținute în anul 1899 „Societatea Uricani-Valea Jiului”, împreună cu „Oberschlesische Kokswerke” care funcționa cu capitalul german, au înființat „Societatea Anonimă pentru fabricarea cocsului din Uricani-Valea Jiului”. Construcția s-a ridicat pe malul stâng al Jiului de Vest (Jiul Românesc), de mică dimensiune și aproape de minele societății, fiind terminat în 1900. Cocseria era la o distanță de 80 de km față de furnalele din Călan și era aprovizionat cu materia primă de cele trei mine ale societății, în special Mina „tefan”, care se afla la o

distan de numai 200 de metri și nu ridică probleme deosebite de transport. Cărbunele transportat la început prin forță fizică, apoi locomotive, era depozitat în silozul construit de „Societatea Danubius-Schoniscen-Hartman” specializat îndeosebi în construcții de vapoare și mașini.

Cu toate că se elaborase un plan de dezvoltare a cocseriei în anul 1903, cocseria nu dispunea de toate utilajele necesare, pentru obținerea unui cocs superior. Că dovadă este și faptul că, cocsul obținut după analizele efectuate avea o culoare argintie, era foarte moale. Faptul că o comparație între cocsul obținut la Lupeni și cel din Silezia, se observă că el este inferior în ceea ce privește procentul de apă, cenuși și în alte impurități. În timp ce cocsul obținut în Silezia avea un procent de apă de 6,73%, cel din Lupeni avea 14,50%, iar cenușă, cel din Silezia 9,90%, iar cel din Lupeni 12,50%. Deci, rezultatele obținute nu au adus așteptările scontate, cocsul de Lupeni fiind ocolit.

Totuși, calitatea cărbunelui din Lupeni, precum și cătigurile ce se puteau obține prin fabricarea cocsului, dar și investițiile făcute până atunci, au obligat „Societatea Uricani-Valea Jiului” să procure alte utilaje necesare obținerii unui cocs superior sau cel puțin la nivelul celui din Silezia. După multe căutări și mașini au fost procurate în ianuarie 1903 și după cât se pare au dat satisfacție.

La Mina „Nord” din Lupeni, care luase ființă în 1886 și care după 1892 aparținea „Societății Uricani-Valea Jiului”, legată de Mina „Victoria” printr-o galerie, cărbunele era exploatat prin utilizarea unor metode primitive, ca și la celelalte mine din Valea Jiului, era transportat până la sfârșitul secolului al XIX-lea, tot prin forță fizică a oraului, dar și prin folosirea unor scripeți cu contragreutate. Cu ajutorul scripeților cărbunii erau ridicați la alte orizonturi de unde erau transportați cu ajutorul cailor la suprafață. Mai târziu, se pare, după anul 1902 pe galeria principală circulau locomotive electrice.

Procedeu ridicării cărbunelui cu ajutorul scripeților nu era folosit la Mina „Sud” deși aparținea aceleiași societăți. Aici, cum probabil și la alte mine din Valea Jiului, pentru a mări ritmul transportului prin creșterea intensității muncii, se stabilise un barem: vagonetarul transporta o tonă/km, de unde începea să fie folosit tracțiunea animală, apoi locomotivele electrice mai târziu. De reținut este faptul că prima locomotivă electrică a fost făcută în atelierul minei Lupeni.

Datorit rezultatelor obținute și fiind, după câte se pare, mai ieftin, s-au executat înșpatru bucăți.

O altă cale pentru transportul carbunelui de la minele „Nord”, „Sud” și „Victoria” la separatorul nord, a fost funicularul pe o distanță de 2200 m. Funicularul întrebunătățit era tip „Bleichert”, grosimea cablului sus în tor fiind de 36 mm, a celui în tor de 16 mm și avea o viteză de transport de 3 m/min. Sortarea carbunelui se făcea în silozuri cu ajutorul vitelor. Meseria de miner fiind o îndeletnicire nouă în Valea Jiului, principala sursă de muncitori salariați-calificați au constituit-o coloniștii, cu mineri aduși din diferite regiuni ale Transilvaniei (Săcărâmb, Bălan, Roșia Montană, Baia Sprie, etc.) care au muncit alături de munteni, cehi, polonezi, austrieci, maghiari, germani, italieni și slovaci, aduși de pe întreg cuprinsul Imperiului Austro-Ungar. Cu toate acestea în special după 1870 când în mineritul din Valea Jiului se observa o creștere deosebită a numărului lucrătorilor, majoritatea forței de muncă constituiau localnicii. Revoluția industrială a făcut în Valea Jiului nu numai să crească numărul muncitorilor mineri, ci a declanșat și schimburi calitative atât privitor la situația, cât și a rolului social.

Condițiile grele de muncă și viață, inumane, au dus încă de la începuturile exploatareii carbunelui la ascuțirea contradicțiilor de clasă între capitaliști și mineri, care a constituit izvorul tuturor luptelor revoluționare din Valea Jiului. Deși în anul 1892, greva generală a muncitorilor mineri a fost înfrântă, creându-se o liniște aparentă, muncitorii care lucrau la minele aparținătoare „Societății Uricani-Valea Jiului”, au declarat grevă în iulie 1897. Această grevă, deși nu a fost de o mare amploare, a durat 3 zile. În prima zi au intrat în grevă 20 de mineri, iar a doua zi s-au alăturat încă 60 de muncitori. Direcțiunea Minelor, de teamă că greva s-ar lua amploare, a cerut ajutor autorităților locale. Astfel, se deplasează la Lupeni, prim-pretorul, comandantul jandarmeriei, precum și 15 jandarmi, restabilind ordinea, 10 muncitori fiind concediați, iar 6 arestați și escortați la Tribunalul din Deva. Deși oprită, greva are o semnificație deosebită fiind prima manifestare de luptă a minerilor din Lupeni.

Luptele minerilor au demonstrat necesitatea creșterii unui sindicat, fapt ce se realizează în anul 1907 când în Valea Jiului ia naștere tere sindicatul minerilor. În condițiile antrenării Austro-Ungariei în primul război mondial și a necesităților militare, minerii din Valea

Jiului au fost printre primii muncitori supuși disciplinei militare, înființându-se două batalioane de mineri-militari. Astfel, la Lupeni ia ființă batalionul nr.45, iar minerii siliși să lucreze și duminică, condițiile de muncă și viața înrăutățindu-se în mod simțitor. Dar regimul militar nu a putut opri lupta minerilor care, a luat forme variate de la neprezentarea la lucru, până la grevă. La 29 mai 1916 izbucnesc grevele muncitorilor mineri din Lupeni, ca apoi să se extindă și la Vulcan, Lonea, Petroani. Cauzele imediate ale grevei de la Lupeni, au fost următoarele: salariile foarte scăzute în raport cu scumpetea generală, insuficiența și lipsa alimentelor, existența detașamentelor de muncă, munca suplimentară de duminică și instruirea de duminică, care răpeau muncitorilor timpul necesar pentru odihnă.

Greva s-a desfășurat de la început, în mod organizat și într-o atmosferă combativă. Minerii, conduși de comitetul de grevă, din care făceau parte Augustin Buzdugan, Paul Vulcan, Iacob Puenjar, Alexandru Lăzrescu, Alexandru Dorecsi, Moise Dionisie, Iuliu Dobrodan, Iosif Lisa, Carol Perlerei, erau ferm hotărâți să ducă lupta până la capăt, pentru a siliți direcțiunea să le satisfacă revendicările economice și politice. Criza politică ce a cuprins monarhia habsburgică la începutul anului 1918 a fost folosită de muncitorii mineri cu toate sforțările autorităților de a-i liniști. Revendicările politice se împleteau cu cele economice, ambele oglindind în mod real starea de mizerie și lipsa de drepturi. În noaptea de 31 octombrie 1918 la Budapesta a izbucnit revoluția burgheză-democrație. Acest eveniment a ridicat la luptă revoluționară toate masele care generațiile de secole au fost supuse dublei exploatare, sociale și naționale și a marcat începutul descompunerii Imperiului Austro-Ungar.

La 3 mai 1928 în contextul unor puternice frământări în întreaga Vale a Jiului, la Lupeni are loc o grevă organizată, unde cei 4000 de mineri au hotărât să organizeze o adunare în Colonia „Braia” cu scopul de a-i formula revendicările fașă de Societatea Minerilor „LUPENI”. Revendicările formulate de mineri și expuse în memoriul prezentat Direcției Minelor de către delegații, erau următoarele:

- prețuri reduse la articolele vândute muncitorilor de către magazinele de consum ale societății;
- posturile suplimentare să fie plătite cu 50%;

- timpul de muncă să fie de 8 ore pe zi pentru toate categoriile de muncitori, în care să se includă atât intrarea cât și ieșirea din mină;
- din câștigul net al Societății, muncitorilor să li se dea 10%;
- să fie reprimiți la lucru toți muncitorii concediați;
- dacă costul vieții se urcă, să se mărească și plata muncii în acord;
- în loc de 15 vagonete de calitate acordate minerilor drept combustibil pentru încălzit, să li se dea 18 vagonete;
- premiile după vagonetele de calitate extrase din mină să fie terse, deoarece acestea se acordau oamenilor de încredere ai patronilor și nu celor care meritau, iar prețul unui vagonet de calitate să se plătească cu 32-35 lei, conform locurilor de muncă;
- pentru fiecare vagonet ters, muncitorii cer să li se plătească câte 10 lei, drept preț al muncii depuse, iar suma adunată pe seama vagonetelor terse și a amenzilor, să se verse la fondul de ajutor al muncitorilor;
- pentru muncitorii care lucrează în regie, atât în mină cât și la suprafață, să se mărească salariul cu circa 30%;
- în fiecare abataj să fie un delegat ales de către mineri, plătit de societate, care să controleze și să teargă când e cazul, vagonetele de calitate încercate în mod necorespunzător;
- independența din serviciul societății a elementelor necorespunzătoare, adică a coșurilor de topor.

Criza economică de supraproducție 1929-1933 a lovit crunt marea masă a muncitorilor mineri din Valea Jiului. Concedierile masive au determinat creșterea nemulțumirii muncitorilor mineri. Una dintre cele mai însemnate bătălii de clasă a proletariatului român de la începutul crizei economice, a fost unica grevă a minerilor din 5-6 august 1929 de la Lupeni. Aici, în fața Uzinei Electrice, din incinta minei Lupeni au fost uciși 22 de mineri: Vito Gavril (1908-1929), miner la Mina Carolina, romano-catolic; Golcea Vasile (1901-1929), miner la Mina Ileana, ortodox; Gaboși Martin (1901-1929), miner la Mina Victoria, reformat; Ghvelek Petru (1893-1929), miner la Mina Ileana, romano-catolic; Gurco Gavril (1892-1929), miner la Mina Est, reformat; Groza Ioan (1900-1929), vagonetar la Mina Ștefan, greco-catolic; Fulop Mihai (1904-1929), vagonetar la Mina Ileana,

reformat; Negreanu Alexandru (1894-1929), miner la Mina Victoria, greco-catolic; Pataki Francisc (1902-1929), miner la Mina Est, reformat; Tatar tefan (1899-1929), miner la Mina Ileana, reformat; Hegedu tefan (1899-1929), miner la Mina Carolina, unitarian; Fruja Petru (1909-1929), miner la Mina Ileana, ortodox; Gaal Irime (1900-1929), magazia de materiale, romano-catolic; Kolcsar tefan (1899-1929), ajutor miner Mina Est, greco-catolic; Groza Loghin (1902-1929), ajutor miner Mina Victoria, ortodox; Szigeti Dominic (1903-1929), vagonetar Mina tefan, unitarian; Sandor Antoniu (1902-1929), ajutor miner Mina tefan, greco-catolic; Donciu Vasile (1891-1929), miner la Mina tefan, greco-catolic; Vulpe Ioan (1900-1929), miner la Mina Carolina, ortodox; Toma Maxim (1913-1929), miner la Mina tefan, ortodox; Moise Aron (1878 – mort în 9 august 1929 la spital), romano-catolic; Duca Sigismund (1902 - mort în 11 august 1929 la spital), vagonetar la Mina Victoria, reformat. Au fost confirma i 58 de r ni i de c tre autorit i, dar în realitate au fost peste 150 de r ni i i peste 22 de mor i. Peste ani, iat ce se scria în leg tur cu greva minerilor din august 1929 de la Lupeni: „Cu toate c România a aderat la Organiza ia Interna ional a Muncii, creat în 1919, aplicarea principiilor acesteia a fost sistematic amânat . Primele m suri legislative s-au luat în 1925, prin adoptarea Legii repausului duminical i în s rb torile legale. Presiunile interna ionale au silit România s adopte legi noi în favoarea muncitorilor, în 1928. Aceste legi vizau ocrotirea minorilor i a femeilor, fixarea duratei zilei de lucru la 8 ore. Motiva i de noua legisla ie, dar i de încuraj rile din partea Partidului Na ional r nesc în a- i revendica drepturile, liderii minerilor din Valea Jiului au declan at la sfâr itul anului 1928 un conflict de munc . Motivul era legat de prelungirea contractului colectiv de munc .

În conformitate cu noua legisla ie, se cerea: ziua de lucru de 8 ore, majorarea salariilor cu 40% pentru muncitorii care lucrau la focuri i în pu uri, aprovizionarea cu alimente i bocanci, interzicerea activit ii minorilor în subteran, etc. Neîn elegerile dintre salaria i i angajatori au dus la un proces, dar decizia instan ei de la Deva i-a nemul umit pe muncitori. Ace tia s-au adresat instan ei superioare – Înalta Curte de Casa ie -, ca s medieze conflictul. Cu toate acestea, în preajma izbucnirii grevei nu existau mari speran e în vederea satisfacerii dolean elor minerilor. Muncitorii de la Exploatarea

Minierii Lupeni se organizaseră încă din cursul anului 1928 într-un Sindicat Independent. Liderii săi erau Teodor Munteanu și un anume Moldoveanu. Respectivul sindicat nu avea orientare comunistă. Cei doi lideri erau în relații cu partidul de guvernământ, PNȚ, care dorea strângerea legăturilor cu mediile muncitorești. După grevă, presa opoziției a afirmat că relațiile sindicatului cu PNȚ erau chiar foarte strânse, întrucât membri ai acestuia au participat în mai 1928 la o mare manifestație electorală, în orașul Alba Iulia. Astfel că, în primele luni ale conflictului de muncă, sindicatul i-a îndrumat pe muncitorii săi așteptându-i decizia instanței. În primăvara anului 1929, în Valea Jiului au activat și agitatori comunisti ilegali. Controlul guvernului asupra organizațiilor muncitorești nu diminuează potențialul de revoltă.

Minerii trăiau în mizerie, iar ajutoarele sociale ale statului erau neînsemnate față de nevoile lor. Amânarea verdictului privind noul contract colectiv a afectat optimismul muncitorilor care nu se simțeau protejați de nici o instituție. Greva era una dintre puținele soluții prin care puteau atrage atenția guvernului spre condițiile lor de trai. Greva s-a declanșat în dimineața zilei de 5 august 1929. Muncitorii au fost nemulțumiți de decizia conducerii Societății „LUPENI” de a nu permite Sindicatului Independent să plătească fiecărui angajat o zi de muncă din fonduri proprii. Imediat, circa 200 de muncitori s-au întrunit pentru a discuta atitudinea patronatului și au decis să declanșeze protestul. Greviștii de la minele „Victoria” și „Ileana” au pornit după aceea un marș spre alte două mine, „Carolina” și „Tefan”. Nu toți minerii au decis însă să se alăture protestului, circa 200 muncitori intrând în subteran. În scurt timp, situația a scăpat de sub controlul liderilor Sindicatului Independent, care au anunțat autoritățile de la Deva că nu mai sunt responsabili de evoluția evenimentelor. Este foarte probabil că asiguratorii comunisti să fi avut un rol important în radicalizarea acțiunii muncitorilor, deoarece mișcările care au urmat au avut un caracter de sabotaj.

Greviștii au decis să ocupe Uzina Electrică Lupeni, deoarece prin oprirea activității acesteia puteau face presiuni asupra autorităților. Un grup radical a intrat în interiorul uzinei și l-a somat pe mecanicul-șef, Radu Nicolau, să oprească focul. Conștient de consecințele, acesta s-a opus însă, a fost înjunghiat, iar mai apoi transportat la spitalul din localitate. Personalul uzinei a fost evacuat prin folosirea forței, iar

jandarmul care asigura paza obiectivului a fost bătut. Acțiunea greviților a avut o importanță economică determinantă, întrucât s-a întrerupt alimentarea cu energie electrică a întregii zone industriale din Valea Jiului. Autoritățile puteau interveni în orice moment pentru anihilarea protestului. Motivația cea mai funcțională putea fi aceea că, prin oprirea curentului electric, sute de mineri rămăsese blocați în subteran, fiind în pericol de asfixiere. Demnitarii locali nu prea așteptau cum să reacționeze. În prima zi a protestului, autoritățile din Valea Jiului nu au luat nici o măsură. Ulterior s-a aflat că în zonă erau decît 18 jandarmi. Constatînd că peste noapte situația nu s-a modificat, principalii funcționari ai judeului Hunedoara – prefectul, primul procuror, comandantul corpului de jandarmi, sub eful Siguranței Petroani – s-au deplasat la Lupeni în dimineața zilei de 6 august. Erau însoțiți de 80 de soldați din Regimentul 4 grăniceri și aproximativ 20 de jandarmi.

Din ziarul „Solia Dreptății” nr.46/5 noiembrie 1931, pag.3, Orăstie, aflăm că în procesul greviților de la Lupeni, au fost condamnați 44 de greviști și 11 achizitori: „La Tribunal au mai fost expuse bătăie și drugi de fier cu care muncitorii s-ar fi luptat contra soldaților. Tribunalul avea date pozitive, că muncitorii au fost înarmați și cu securi. Cu toate acestea, între corpurile delictive expuse la Tribunal nu s-a aflat nici o secură. Precum se vede când au fost alungați muncitorii nu au rămas nici o secură la fața locului, iar meșterii, care s-au îngrijit ca să adune corpuri delictive, prin care să se dovedească că muncitorii au fost înarmați cu drugi de fier și securi, au uitat să procure și o secură ceea ce ar fi putut cu ușurință, ca să aibă dovezi și asupra înarmării cu securi. De fapt, muncitorii recunosc, că atunci, când s-au dus la Uzina Electrică au avut securi fiindcă au venit din lucru, dar în cursul zilei le-au trimis acasă. Referitor la faptul că muncitorii s-ar fi luptat cu armata, depozițiile se bat cap la cap, fiindcă unii susțin, că ar fi văzut muncitori, care au lovit cu drugi de fier în jandarmi, iar alții afirmă, că, în momentul când se făcea somația să părăsească Uzina Electrică, toți muncitorii s-au îngrijit să meargă la Uzina Electrică și spuneau că ei nu au nimic cu armata și lor „le trebuie pâine”. Dar e la mîntea omului că acolo unde oamenii s-au îngrijit să meargă unul lângă altul, acolo nimeni nu poate face nici o mișcare nici cu mîna, mai puțin să se lupte cu drugi de fier. Dar din depoziții se constată și aceea că, de la începutul atacului

s-au tras focuri de armă în muncitori. Cine vrea să creadă că s-a mai găsit un muncitor care să amenințe soldații cu bâta de fier când aceștia descarcă armele în ei, este liber să o creadă, însă aceasta nu o poate face orice om.

Să mai susțină aceia, că, încă înainte de a ataca jandarmii, tot din rândurile muncitorilor s-a aruncat cu pietre și cărămizi în soldați. Această afirmație este în contradicție cu cele de mai sus, care susțin că muncitorii s-au îngrămădit la ușa Uzinei Electrice și nici prin gând nu le-a trecut ca ei să se lupte cu armata. Spun, că, de fapt nimeni nu putea să vadă ce se petrece în toate prile. Dar, dacă a aruncat cineva cu pietre și cărămizi, aceasta nu din mijlocul muncitorilor, ci numai agenți provocatori puși de cineva, au putut arunca, cine tie din ce loc, fiindcă nu i-avuzut nimeni, și acesta sconstituie motiv ca pe urmă să atace armata.

Apărătorii, în pledoaria lor finală, aproape nimic nu au combătut din acuzele și afirmațiile multe ale martorilor acuzatori, câte s-au versat asupra inculpaților în timp de 5 zile, care în cele mai multe cazuri au fost neîntemeiate. Nu se poate spune că acești 56 inculpați sunt singurii vinovați pentru greva și cele întâmplate în legătură cu aceasta. Ori este tiut, cel puțin 1500 de muncitori au pornit odată la greva, iar la ocuparea Uzinei Electrice au luat parte peste 3000 de muncitori. Deci, inculpații de acum sunt ispitorii, pentru toți ceilalți, care au participat la greva și la celelalte întâmplări. Pentru această greva, în primul rând i-au luat pedeapsa de ispășire cei 22 de morți, care au fost împușcați la Uzina Electrică, alți 8 împușcați au rămas invalizi pe viață, un număr mare au suferit, fiind răniți mai grav sau mai ușor. Inculpații au făcut câte 2-7 luni închisoare preventivă și câțiva rușali și chelțuieli au avut cât au fost purtați pe drumuri la Tribunal cu acest proces. Sentința: vineri seara, 30 octombrie 1931, orele 6,30 președintele Tribunalului a început citirea sentinței, care a durat o oră, aplicându-se următoarele condamnări și amenzi: Voicici Felix a fost condamnat la 6 luni închisoare, 1000 lei amendă și suspendarea drepturilor politice pe timp de 3 ani; Nicolar Lazăr condamnat la 5 luni închisoare. Au fost condamnați la 3 luni închisoare și 500 lei amendă: Vraj Gheorghe, Bunea Vasile, Polyak Gheorghe, Maxim Pavel, Kopia Ioan, Tomas Vasile, Balog Francisc, Jurj Petru, Juga Loghin, Martin Iosif, Albert Nicolae,

Adam Gheorghe, Vinețean, Drăgan Ioan, Vargațean, Kaffka Gaspar, Sina Ioan, Dumitru Ioan, Blaskov Stanislav, Sila Teofil.

Au fost condamnați: Kocsik Alexandru la 3 luni și 200 lei amendă, Vinețean Eugen la 3 luni închisoare, la o lună închisoare corecțională: Moga Niculaie, Schultz Gaspar, Neag Nicolae, Bojan Vasile, Malea Ioan, Oros Alexa. Au fost condamnați la 15 zile închisoare și 200 de lei amendă: Barna Iosif, Radu Ioan, Zborovszki Ludovic, Lazăr Romulus, Balta Iacob, Moldovan Nistor, Kiss Iosif, Vartolomei Francisc, Iarsak Andrei, Balog Dionisie, Kovaci Beni, Ni Teofil, Vasi Beni, Lazăr Adam. Au fost achitați: Teodor Munteanu, Pavel Buciumean, Moldovan Martin, Sipo Ioan, Rad Lazăr, Trif Ioan, Luca Vasile, Glagovszki Mihai, Bulz Adam, Curaj Iuliu și Moldovan Ioan. Aproape toți acuzații au făcut apel. Procurorul a făcut apel numai contra lui Teodor Munteanu”.

Am insistat asupra acestor aspecte legate de istoria orașului Lupeni pentru o mai bună înțelegere și bună voință pe care trebuie să o manifestăm față de oamenii și locurile care ne mențin în viață amintirile.

Fanfara din municipiul Lupeni a luat ființă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, iar prima atestare documentară datează din 19 mai 1898 („Urikany Zsilvolgyi Koszenbanya R.T. Lupenyi Tarsulati”). Șeful acestei fanfare ar fi fost cehul Imanuil Kijela. Pe atunci, fanfara a avut 25 de membri și a fost susținută de Societatea Minieră „Uricani-Valea Jiului”. În perioada 1912-1918 ar fi fost dirijor polonezul Janos Kopetzky. În anul 1923, când a intrat în fanfară Adrian Muntean, fanfara a avut între 25-30 de membrii, iar dirijor a fost Heincz Jentel, care a condus fanfara până în anul 1930.

În anul 1931 Societatea Anonimă „PETRO ANI” (constituită în 1920) și Societatea Anonimă Română „LUPENI” (constituită în 1924) au fuzionat formând Societatea Anonimă Română „PETRO ANI”. În această situație, o parte din muzicanți au fost transferați la Petroani. În anul 1931 a luat ființă fanfara minieră condusă de I.M.S.E.R., astfel au existat la Lupeni în paralel două fanfare, cea minieră și cea veche „a domnilor”, condusă de Hutner (de remarcat că Palatul Cultural „Minerul” din Lupeni a fost dat în folosință în aprilie 1927 exact când a luat ființă și I.M.S.E.R.-ul). Fanfara minieră a fost formată din muncitori tineri, unii veniți din armată. După aceea, au avut ca șef o perioadă pe Beer, după câteva

luni, tot în anul 1931, au adus ca șef de la fanfara militar pe Francisc Kracimari. Ca șef de muzică inițial a activat Nicolae Blajovski, după aceea a fost adus ca șef de muzică Francz Birth, care a activat la fanfara din Lupeni până în 1936. În 7 octombrie 1934 fanfara minieră din Lupeni a participat la inaugurarea Sfintei Biserici Catedrale din Lugoj, în prezența Majestății Sale regele Carol al II-lea al României (Episcop al Episcopiei Române Unite din Lugoj era Alexandru Nicolescu, numit la 25 februarie 1922, hirotonit la 18 iunie 1922, instalat în iulie 1922- 7 mai 1935, apoi mitropolit la Blaj. A murit în 5 iunie 1941).

În anul 1940, cele două fanfare din Lupeni au fuzionat din motive politice și de atunci până în prezent a funcționat o singură fanfară în Lupeni. În anul 1944 a fost numit șef Mihai Kolestik până în anul 1945, când Sindicatul Exploatării Miniere Lupeni l-a adus ca șef de muzică pe Mihai Binder, venit din armată, ca în anul 1948 să revină la conducere Mihai Kolestik iar după 1955 conducerea a preluat-o din nou Mihai Binder, până în anul 1961. Din anul 1961 a fost șef al fanfarei Adrian Muntean, membru al fanfarei din anul 1923, care din anul 1963 preda conducerea lui Roth Wilhelm. Din anul 1965 conducerea fanfarei minerilor din Lupeni a fost preluată de Dragan Alexandru (21.05.1930, Tulcea – 19.05.1997, Lupeni), care provine dintr-o fanfară militară și are grad de suboficer. A preluat conducerea fanfarei cu 13 membri bătrâni, dar a reușit să atragă mulți tineri și să-i mearse efectivul formației.

În 1979 a luat ființă Clubul Pensionarilor din Lupeni, afiliat la Asociația Pensionarilor (printre fruntașii clubului îi putem aminti pe: Brașovean Victor (1922-2005), Cristea Aron (1907-1984), Gotman Iacob, Creșu Mihai, Nicula Alexandru, Pasa Alexandru, Cioară Mihai, Zgur Oprea, Nuc Ilarie, Lucaci Rădu, Rade Iacob, de la Asociația Pensionarilor Petroani Iacob Petru (1917-2009), Kiss Ștefan (1930-1980), Szolga Ștefan și alții).

Dirijorul și lefuiorul de talente Alexandru Dragan a început să instruiască tinerii instrumentiști încă de la vârsta de 10 ani, îi învăța să cânte la instrument, scris și citit partituri muzicale. Lucrează deodată cu un grup de 15-20 de copii, proveniți de la diferite coli din Lupeni. Din cinci în cinci ani aduce altă serie de copii, astfel în 1989 fanfara minerilor din Lupeni atinge un efectiv de 27 de membri, din care numai nouă pensionari, restul fiind numai tineret.

Îi educ pe viitorii membri ai fanfarei pentru ca această îndeletnicire să reziste în timp și să devină cu adevărat un simbol al activității culturale în orașul minerilor Lupeni.

În anul 1987 fanfara minerilor din Lupeni a fost invitată în Franța, însă nu s-a putut duce deoarece plecarea nu a fost aprobată. Fanfara minerilor din Lupeni în anul 1959 a participat la cel de-al VII-lea concurs al fanfarelor de amatori, desfășurat în sala „Gheorghe Apostol” din Petroani (actuala clădire a Teatrului Dramatic „Ion D. Sîrbu”) cu o formație de 32 de instrumentiști, dirijor Mihai Binder, fiind apreciați pentru înaltul nivel de interpretare. În anul 1973 fanfara minierilor din Lupeni a participat în cadrul concursului cultural-artistic „Dialog pe aceeași scenă” la Palatul Cultural – „Minerul” în 31 martie, unde a obținut calificarea la o fază superioară pe județul Hunedoara. De asemenea, în 1974, fanfara minierilor din Lupeni a reușit să fie laureat la un concurs județean al fanfarelor disputat la Deva. Sala de repetiții a fanfarei se afla situată pe strada Vito Gavril, care la 1975 purta numele de „Sala Muzicii”, pe locul unde astăzi sunt blocuri de locuințe.

În anul 1990 fanfara minierilor din Lupeni a fost invitată din nou în Franța, însă deplasarea nu s-a putut efectua deoarece a avut nevoie de sprijin material și să reînnoiască instrumentele și înalta, iar conducerea culturală a județului Hunedoara, cu sediul la Deva, au condiționat acordarea sprijinului material cu participarea la turneul din Franța a unor persoane din conducerea județului care ar fi implicat renunțarea la efectivul complet al fanfarei. Această condiție fanfara minierilor din Lupeni nu a acceptat-o.

În septembrie 1993 s-au organizat „Zilele Culturii Germane” la Petroani de către Forumul German din Lupeni, promotor fiind artistul plastic stabilit la Lupeni Iosif Tellman (1923-2001), unde fanfara din Lupeni dirijată de Alexandru Drăgan a prezentat un concert ce a cuprins muzică de promenadă și melodii populare germane. Concertul s-a desfășurat în Parcul „Central” (astăzi „Carol Schreter”) al municipiului Petroani. Tot în septembrie 1993, în cadrul manifestărilor culturale-artistice „Toamna Lupeneană”, timp de o săptămână fanfara minierilor din Lupeni a susținut un program de divertisment în care s-au regăsit piesele: Marșul lui Iancu, Primăvara (vals de A.Marian), Hora muncitorească (orchestrație de G.Hușu), Sârba din Muscel, On the zump (polcă), L'amour oriental (tangou),

Învârta din Sibiu, Arina de la Gina, Fulingsblute (polc), Hora Cucu (orchestra ie de col.Ioan Ursu), Mein taubchen (vals), Serenada de Fr. Schubert, Pui de lei, de I.Br tianu i „Crai nou” de Ciprian Porumbescu.

În 1996 Alexandru Dragan a plecat la fanfara minier de la Vulcan, unde a activat până în anul 1997 când a decedat. În astfel de condiții, fanfara minier Lupeni a fost preluat de dirijorul Iosif Gorgan (născut în 28 apr. 1954, Lupeni) care cânta la fligorn. Dintr-o fotografie din 1987 reținem pe: Alexandru Dragan – dirijor, Muntean Adrian – bas-fa, Rus Gheorghe – clarinet, Rus Gheorghe – fligorn, Gorgan Iosif – fligorn, Balogh Oliviu – fligorn, Costin Liviu – fligorn, Sava Adrian – fligorn, Gorgan Wilhelm – clarinet, Szabo Vasile – clarinet, Kutu Alexandru – clarinet, Iacob Florin – fligorn, Popescu Ștefan – clarinet, Polotca Marcel – clarinet, Ciurea Nicolae – clarinet, Cornea Mihai – clarinet, Miron Cosmin – clarinet, Molnar Alexandru – eufoniu, Stoica Iacob – basfligorn, Gașpar Ludovic – clarinet, Hegyi Zoltan – fligorn, Varga Iuliu – fligorn, Pap Elemer – trombon (basfligorn), Bedean Marius – gornist, Gorgan Adrian – corn, Bucă Ion – corn, Reisz Ion – corn, Nagy Daniel – basfligorn, Bogyo Laurențiu – basfligorn, Retezan Mihai – trombon, Csimga Marius – corn, Dumitru Petru – althorn, Onisie Daniel – fligorn, Lorincz Bela – fligorn, Szabo Tiberiu – clarinet, Lakatu Alexandru – tobă mare, Kovacs Francisc – tobă mare, cinele, Albert Ladislau – tobă mică, cinele, Pap Francisc – bas-fa, Szigyarto Alexandru – bas-fa, Maier Nicolae – fligorn, Gheorghiu Gheorghe – eufoniu, Ioja Imre – clarinet, Szabo Martin – fligorn, Popescu Mihai – althorn, Bedean Semenic – clarinet, Bedean George – tobă mică.

Din anul 2007 s-a înființat “Asociația fanfarei municipiului Lupeni” cu personalitate juridică, dirijor al fanfarei fiind Bedean Marius (născut în 14 august 1967, Lupeni) – gornist. Actuala fanfară are în componența sa 18 instrumente. De remarcat că toți membrii fanfarelor minerilor din Lupeni sunt cunoscuți de note, adică notiști. Cel care duce munca de pionierat în continuare, adică de instruire a tinerilor instrumentiști, este chiar dirijorul fanfarei Bedean Marius, care în anul 2011 și-a început ordonanța din activitatea de minerit de la Exploatarea Minier Lupeni, tocmai pentru a se ocupa și mai mult de tinerii învățați printre care sunt și fiii lui Bedean Semenic – clarinet și Bedean George – tobă mică, pentru a duce mai

departe tradiția familiei. În anul 2005 fanfara minerilor a primit o sponsorizare din partea omului de afaceri Emil Pr u Ilie pentru a- i procura echipament nou și instrumente. În repertriul acestei fanfare a minerilor din Lupeni reg sim valsuri, tangouri, potpuriu, roman e, rapsodii, polci, mar uri de picior, învârtite, mar uri funebre.

Din anul 2003 sediul fanfarei este pe strada Vito Gavril nr.1, în incinta E.M.Lupeni. “Asociația fanfarei municipiului Lupeni” colaborează foarte bine cu Sindicatul Liber al E.M.Lupeni (președinte – ing. Nica Petre), Sindicatul Muncitorilor și Tesa de la E.M. Lupeni (președinte – Misaroi Adrian, vicepreședinte Constantin Grigore) și cu administrația municipiului Lupeni, primar Cornel Rezmeriș. Un aport deosebit la dezvoltarea fanfarei miniere din Lupeni a avut-o Grupul Colar Minier Lupeni, care și-a format fanfara din elevii colii coordonați într-o prim fază de dirijorul Alexandru Drăgan, apoi în 1972 de instructorul Ioan Hamz. Mulți dintre elevii Grupului Colar Minier Lupeni au devenit instrumentiști de bază în fanfarele din Valea Jiului.

Subliniem faptul că fanfara minerilor din Lupeni la anul 1912, când dirijor al fanfarei a fost polonezul Kopetzky Janos, avea o “fanfară de elevi” a Exploatării Miniere Lupeni. Elevii-muzicanți, așa cum cu drag li se adresau cei mai în vârstă, în 1975, dirijor Alexandru Drăgan s-au afiliat fanfarei Comitetului Sindicatelor din Lupeni, continuându-se acest lucru și în anii 1982-1988.

FANFARA MINERILOR DIN MUNICIPIUL VULCAN

Orașul Vulcan este situat pe malul Jiului de Vest (Jiul Românesc) între coordonatele geografice limitate de valorile $45^{\circ}16' - 45^{\circ}23'$ latitudine nordică și $20^{\circ}18' - 20^{\circ}23'$ longitudine estică. Face parte integrant din marea unitate de relief din Carpații Meridionali numită depresiunea tectono-erozivă Petroani (Valea Jiului), fiind situat în partea centrală a prelungirii vestice, acolo unde depresiunea se îngustează luând forma unui unghi ascuțit cu laturile distanțate la aproximativ 5-6 km, orașul fiind dominat de culmile muntoase Oboroca (1547 m), prelungire a munților Retezat, spre nord și

Masivul Vâlcan spre sud, cu o deschidere largă spre est și tot mai îngust spre vest (spre masivul Retezat).

Comunică cu regiunile învecinate prin pasuri și trecători: Pasul Vâlcan (1621 m) și Pasul Lainici (450 m) cu depresiunea subcarpatică Târgu Jiu, iar prin Pasul Merișor (756 m) și Pasul Dealu Babii (934) cu depresiunea Haeg. Din punct de vedere demografic, orașul Vulcan este așezat la vest de municipiul Petroani, la circa 18 km și la est de orașul Lupeni, la circa 6-8 km. Altitudinea orașului înregistrează valori de 570-600 m în albia Jiului de Vest (Jiul Românesc). Suprafața orașului este de 8262 ha și se află în partea sudică a județului Hunedoara, la circa 120 km de municipiul Deva, capitala județului.

Având în vedere așezarea municipiului Vulcan în cadrul depresiunii Petroani (Valea Jiului) și al râului, vom observa diferențieri în toate elementele climatice în raport cu alte regiuni. Caracterul depresionar, favorizează acumularea și stagnarea aerului rece, care determină frecvente inversiuni de temperatură chiar și între unitățile de relief cu altitudini reduse. Vara, încălzirile sunt mai puternice datorită circulației reduse, astfel că amplitudinile termice zilnice și anuale vor fi diferite față de alte regiuni. Valorile medii anuale ale temperaturii aerului calculate pe o perioadă de 60 de ani (1896-1955) înregistrează valori de 6,8⁰C. Minima absolută s-a înregistrat la data de 14 ianuarie 1893, având valoarea de -31,4⁰C în condițiile advecției de aer rece continental, datorită intensificării maximei siberiene, iar maxima absolută s-a înregistrat la data de 10 august 1922, 39⁰C, datorită invaziei de aer tropical continental.

Datele medii ale primului îngheț apar în jurul datei de 10 octombrie, iar zilele cu îngheț dispar după 1 mai. Regimul precipitațiilor este influențat în mod direct de condițiile de relief, respectiv de caracterul depresionar al regiunii. Cantitatea medie a precipitațiilor este de 693,7 mm/an la stația meteorologică Petroani. Înregistrările privitoare la regimul vânturilor scot la iveală o altă caracteristică a climei locale și anume marele număr al zilelor calme, fără nici o adiere de vânt, astfel că Depresiunea Văii Jiului este una dintre zonele cu cele mai multe zile fără vânt din țară. Valea municipiului Vulcan este axată pe malurile Jiului de Vest (Jiul Românesc) care străbate municipiul pe toată lungimea sa. Ca aspect de ansamblu, Jiul de Vest se axează pe zona de maximă scufundare a

bazinului care-i imprimă direcția generală Vest – Est. Jiul de Vest (Jiul Românesc) izvorăște de sub Vârful Paltina (2145 m), de la marginea sudică a munților Retezat, curgând pe pante puternic înclinate de 6,6m/km, ceea ce explică cursurile lui rezezi. Dintre afluenții mai mari pe dreapta Jiului de Vest amintim văile: Sohodol, Baleia, Căprișoara, Mohora, Mărișoara, Lupășca, Ungurului, iar pe partea stângă sunt văile: Baganilor, Lupului, Crividia, Plesnițoarea.

Privit în ansamblu, flora municipiului Vulcan este central-europeană, cu elemente arcto-alpine, în părțile înalte ale munților, și infiltrații mediteraneene în locurile adaptate și cu condiții ecologice potrivite, ca formațiunile calcaroase.

Spațiul geografic distinct și individualizat, relativ izolat prin caracteristicile cadrului natural, Valea Jiului a suscitat un interes economic major prin prezența cârbunelui în aflorimente, primele prospectări datând de pe la anul 1840, iar începutul exploatareii industriale spre finele deceniului următor. Astfel, în anul 1858 s-a obținut înscrisura primelor perimetre de exploatare în „Cartea fundurilor minelor”, la Tribunalul Alba. De peste un secol, aceste meleaguri înregistrau un proces lent de colonizare, sub forma unei populații pastorale. Conscripția de la 1750 consemna 5 mici așezări pastorale însumând 925 de locuitori, iar cea de la 1784-1787 recenza 4700 de locuitori, în aceste localități între care și Vulcanul, sat cu 765 de locuitori. Satul vechi românesc era compus din câmpurile Crividia și Vaidei, iar Vulcan se numea colonia de funcționari înscrinată cu paza și vama în Pasul Vulcan, la acea vreme rută majoră de comunicații transfrontaliere în sectorul vestic al Carpaților Meridionali.

Tot atunci este semnalată prezența unei importante grupări militare austriece cu rol defensiv antiotoman, pe seama căreia tradiția pune prima valorificare a aflorimentelor de cărbune – aprinderea lor în scopul descurajării unei invazii turcești (Valea Arsului). Datorită poziției geografice Vulcanul a deținut, de la prima atestare documentară (anul 1462) înălțimea ca localitate cu funcții administrative în zonă. După intrarea în funcțiune a căii ferate Petroani – Simeria (Piski) la 1870 și diminuarea corelativă a importanței rutei de comunicații Pasul Vulcan – Dealu Babii, Vulcanul cedează statutul de centru administrativ al Văii Jiului, preluat definitiv de Petroani. În primul deceniu al secolului al XX-

lea, Vulcanul cunoaște o dezvoltare demografică explozivă, populația localității crescând de circa 3,5 ori – 10435 locuitori în anul 1910. În acest interval se produce o mutație profundă: 70% din populație locuiește în Vulcanul propriu-zis și numai 30% în localitățile rurale componente, spre deosebire de perioada 1854-1900, când raportul era net favorabil acestora din urmă: 65% în anul 1870, 70% în anul 1880, 66% în anul 1890 și 51% în anul 1900.

Această mutație reflectă amplele lucrări de construcții tip „colonie” realizate de societățile miniere, efort edificitar determinat de nevoia de a stabili forța de muncă în continuă creștere, de proveniență străină. Societățile miniere s-au implicat, încă de la începutul exploatarea carbonului (1868), într-o activitate susținută administrativ subsidiară în raport cu activitatea de exploatarea carbonului. Alături de activitatea în domeniul edificitar amintit, constând în construirea și administrarea fondului locativ propriu, destinat stabilizării forței de muncă, aceste societăți au asigurat dezvoltarea rețelei de utilități aferente, precum și satisfacerea unor necesități materiale și spirituale ale personalului aparținător: asigurarea aprovizionării cu produse alimentare și nealimentare de bază și distribuirea acestora la prețuri avantajoase prin rețeaua proprie de desfacere, cunoscută sub forma „Consumul Muncitorilor din Valea Jiului”; realizarea de aezăminte socio-culturale, în cadrul cărora funcționau formații cu activitate permanentă precum fanfarele și corurile – adevărate simboluri ale activității culturale de masă din zona Vulcanului. La toate acestea se adaugă spațiile de recreere și agrement realizate și administrate în regie proprie, în care evoluau fanfarele și corurile amintite, baze sportive.

Societățile Miniere și-au adus un aport material substanțial ori chiar au realizat în antrepriză directă biserici și coli. După realizarea unității statale la 1 decembrie 1918, România – noul stat național unitar românesc se înscrie, încă din primii ani de existență, pe orbita dezvoltării capitaliste. Relansarea economică a zonei a urmat un curs neîntrerupt timp de un deceniu de la Marea Unire, perioadă în care s-au produs mutații semnificative în plan economic, socio-demografic și administrativ. În plan economic, asistăm la românizarea capitalului, reprezentat prin Societățile „PETROANI”, „LUPENI”, „LONEA” și „VALEA JIULUI DE SUS”. Producția de carbune,

destinat în principal transportului feroviar, dar și metalurgiei și producției de energie electrică, cunoaște un ritm ascendent, care va susține o evoluție demografică pozitivă.

Evoluția economică și socio-demografică ascendentă înregistrată în plan local a fost vremelnică, fiind dureros curmată pentru două decenii, prin efectul închiderii minei Vulcan, în 1931. Au început să se utilizeze pârgurile de „raționalizare” a producției, în principal prin scăderea cheltuielilor cu forța de muncă. În doctrina economică a vremii, se aprecia că este mai avantajoasă reînnoirea capitalului fix pe baza tehnicii noi, decât menținerea unei forțe de muncă excesive numeric, dar cu productivitate redusă. Pe acest fundal, încă din 1928 se înregistrează o scădere a cererii de carbune la C.F.R., cu toate intervențiile protecționiste ale statului, care măjorează taxele vamale la carbunele din import. În aceste condiții, apar ca inerente măsurile de reorganizare și raționalizare care au afectat unele exploatare miniere, între care patru funcționau în Vulcan și care s-au închis, începând cu iulie 1931. Ca efect, până în februarie 1932 au părăsit localitatea peste 3000 de persoane.

Vulcanul la data de 1 septembrie 1952 primește statutul de oraș, iar la data de 20 decembrie 2003 devine cel de-al treilea municipiu în Valea Jiului, după Petroșani (devenit municipiu în 1 martie 1968) și Lupeni (devenit municipiu în 19 decembrie 2003). Reforma administrației publice locale presupune creșterea autonomiei colectivităților locale prin realizarea concomitentă a autonomiei decizionale cât și a celei financiare. Prin activitatea și atribuțiile sale, administrația publică locală din municipiul Vulcan va trebui să se orienteze prioritar către satisfacerea nevoilor cetățenilor. Cu toate acestea, pe raza municipiului Vulcan funcționează două exploatare miniere, Paroșeni și Vulcan, nu putem spune că mineritul este principala sursă de dezvoltare, având în vedere restrângerea activității miniere până în 2018. Cum populația era eterogenă, în zonă au lucrat la un loc români, maghiari, polonezi, cehi, italieni, germani, austrieci, sârbi, croați, acest lucru a avut o puternică influență asupra obiceiurilor din zonă.

Astfel, în august 1907 ia ființă la Vulcan fanfara Societății „SALGOTARJAN”, având ca scop afirmarea talentului muzical al funcționarilor și muncitorilor mineri, susținerea de concerte duminicale, de sărbători sau cu ocazia unor manifestări artistice,

precum însoțirea pe ultimul drum al celor decedați. (Din anul 1880 președintele al Consiliului de Administrație al Societății „Salgotarjan” a fost dr. Chorin Ferenc senior. S-a născut în 11 mai 1842 la Arad și a decedat la 20 ianuarie 1925 la Budapesta. Fondator al Societății de Huil din Salgotarjan, președintele al Consiliului de Administrație pe viață. A terminat Facultatea de Drept în Budapesta în 1866, eminent om politic deputat de Arad în mai multe rânduri în Parlamentul de la Budapesta. În 1881 – deputat, 1884-deputat Medieșul auriu, 1896 - a reprezentat orașul Satu Mare. Din 1903 președintele la Societatea „Salgotarjan” renunțând la deputație. A fost fondatorul Societății Miniere și Siderurgie a Uniunii Naționale Maghiare de Industrie. În orașul Dorog (comitatul Komárom-Esztergom) un cartier a primit numele lui. În anul 1928 în fața sediului din Dorog s-a dezvelit un bust al lui. Între 1929-1944 s-a înființat o fundație care a premiat tinerii economiști de perspectivă. S-a mai înființat o fundație care lupta împotriva TBC-ului. În anul 1910 Consiliul de Administrație al Societății „Salgotarjan”, cu prilejul împlinirii a 30 de ani de când la conducerea societății se afla dr. Chorin Ferenc senior (1842-1925) a hotărât ca pușcul principal al Minei Vulcan să poarte numele de Pușcul „Chorin”.

De menționat că la 1880 – Societatea „Salgotarjan”, cu sediul în Petroani avea 1300 de angajați și a produs 2,5 milioane țintale de carbune. Fiul dr. Chorin Ferenc senior, dr. Chorin Ferenc junior, din 1919 a devenit director general al Societății „Salgotarjani Koszebanya R.T.” și președintele al societății după moartea tatălui său, în 1925. Dr. Chorin Ferenc junior s-a născut la Budapesta în 1879 și a decedat în 1964 la New York. A absolvit Facultatea de Drept și Studii Naționale la Budapesta și Berlin. A participat activ la conducerea activităților locale și naționale. Căsătorit cu fata lui Weiss Manfred – un evreu înnobilit în 1896 cu titlul de baron de către regele Carol I (1916-1918), împărat al Austriei din dinastia de Habsburg-Lorena, cel care a înființat o fabrică metalurgică pentru a scăpa de dependența de producători de metale străini, cu care a avut trei copii. În anul 1944 a părăsit Ungaria. Din 1947 a trăit în S.U.A. ca mic industriaș, fiind unul dintre membrii fondatori ai Societății „Horty”. A fost decorat în 1923 cu Ordinul Parlamentului Maghiar și cu „Crucea de Fier” în 1934).

Pân în anul 1929 fanfara minier din Vulcan a activat în cadrul Sindicatului Minier Vulcan. În anii 1930-1931, datorit crizei economice, Mina Vulcan a fost închis i fanfara minier n-a mai fost sus inut financiar. Cu toate acestea, membrii fanfarei s-au str duit s men in nucleul fanfarei, s se între in pe cont propriu, participând la diverse activit i din via a localit ii. Totu i, nu s-a reu it s se fac fa situa iei, astfel c în anul 1932 fanfara se dizolv .

A urmat o scurt perioad de întrerupere a activit ii fanfarei, dar fo tii membrii s-au zb tut s se reorganizeze, astfel c , în anul 1936, cu toate c Mina Vulcan înc nu s-a redeschis, cu sprijinul nemijlocit al Sindicatului Minier, al locuitorilor din Vulcan, angaja i la alte mine din Aninoasa sau Lupeni, fanfara i-a reluat activitatea. Se cump r garnitur de instrumente, din contribu ia Confedera iei Generale a Muncii. Conducerea fanfarei a fost preluat de muzicianul profesionist Heincz Jentell. Acesta a reu it s atrag în fanfar mul i muncitori tineri total necunosc tori în muzic , pe care i-a înv at scris-cititul muzical i s cânte la instrument.

El a condus fanfara pân în anul 1938, când a fost înlocuit de dirijorul Franz Birth (n scut în Banat) care a studiat i a activat un timp în Austria. Acesta a continuat tradi ia format de Heincz Jentell reu ind s perfec ioneze i s ridice nivelul artistic al fanfarei minerilor. Francisc Dobner (1925-2008) l-a cunoscut pe Franz Birth în anul 1939 la vârsta de 14 ani, de la el a înv at scris-cititul muzical, s cânte la clarinet i instrumente de percu ie. Sub conducerea lui Franz Birth, fanfara a avut o activitate bogat , a cântat în parcul ora ului muzic de promenad de dou ori pe s pt mân , a dat concerte în toate localit ile V ii Jiului, a participat la s rb tori na ionale i par zi militare cu ocazia zilelor de 10 Mai, 1 Decembrie, 24 Ianuarie. De asemenea, a participat la nedei, maiale, serb ri câmpene ti i a înso it toate înmormânt rile din localitate.

Repertoriul a cuprins uverturi din opere, potpuriuri na ionale, muzic popular i u oar ale acelor vremuri (tangouri, valsuri, polci, roman e). În anul 1954 Franz Birth s-a îmboln vit i a trebuit s renun e la conducerea fanfarei. A urmat o perioad f r dirijor pân în anul 1958. În aceast perioad Nicoar Nicolae a fost un fel de ef al fanfarei, clarinetist, fiind mai preg tit. În anul 1958 a venit dirijorul Erwin Ghehan, cu preg tire de conservator (frate cu

pianistul Horts Ghehan, din Orchestra Radio-Difuziunii Române). Sub conducerea acestui dirijor fanfara a cunoscut o ascensiune profesională și artistică de un înalt nivel. A participat la concursuri raionale, regionale și pe ar, obținând rezultate foarte bune. În anul 1964, fanfara minieră din Vulcan a fost solicitată să cânte la sărbătoarea națională "23 August", la parada militară a regiunii Hunedoara, la Deva. S-au făcut numeroase deplasări și în alte localități.

Între anii 1964-1967 fanfara a fost condusă de Ioan Dnil, coordonat de Erwin Ghehan. Repertoriul fanfarei a cuprins printre altele: „Poet și ran” de Franz von Suppe (1819-1895), „Bărbierul din Sevilla” de Gioacchino Antonio Rossini (1792-1868), „Dansurile ungare” nr.5 și 6 de Johannes Brahms (1833-1897), „Califul din Bagdad” de Adrien Francois Boieldieu (1775-1834), „Orfeu în infern” de Jacques Offenbach (1819-1880), „Arii din Muntenia” de Alfred Mendelsohn (1910-1966), „Rapsodiile române” nr.1 și 2 de George Enescu (1881-1955).

În anul 1968 Erwin Ghehan a plecat la București și conducerea fanfarei a fost preluată de Francisc Strama (1920-1992) – fligornist. Din vechea gardă de instrumentiști amintim nume ca: frații Poloczko Viorel și tefan, frații Kunig Eduard și Hanik, frații Moldovan Traian, Dnil și Vasile, Maghiaru Marcel, Bodoczi Francisc, Rusu Petru, Dobner Francisc, Rad Gustav, Gundel Iosif, Mitric Iulian. Sub conducerea lui Francisc Strama a fost sărbătorită cea de-a 70-a și cea de-a 80-a aniversare a fanfarei. Iată cum era relatată aniversarea celor 80 de ani de existență a fanfarei (1907-1987) în ziarul – „Steagul roșu” nr.11003/02.02.1988, Petroani, de ziaristul-profesor de muzică Horațiu Alexandrescu: „De fiecare dată când minerii Vulcanului au îmbrăcat haina sărbătorii, fie pentru a-și cinsti pe cei mai vrednici dintre ei, în sala de apel, la ieșirea din subteran sau la zilele frunții ilor, fie pentru a se bucura de aerul și soarele verii la locurile de agrement sau participând la manifestări artistice însoțite de organizate în sala de spectacole a Clubului Sindicatelor ori pe estrada din parc, fanfara a fost o prezență nelipsită între colectivele artistice ale orașului. O prezență în viața spirituală a orașului care capătă în aceste zile, când fanfara sărbătorește 80 de ani de la înființare. Iată că, acum cei sărbătorii au fost chiar membrii fanfarei.

Sâmb t , la clubul din Vulcan, mineri, oameni ai muncii din ora au inut s fie prezen i la concertul festiv care a marcat jubileul. Printre membrii valorosului ansamblu artistic s-au aflat pe scen Francisc Dobner, fra ii Victor i tefan Palaczkos, ast zi pensionari, Iosif Tama – miner, ef de brigad , Iosif Gunder, l c tu , fra ii gemeni Petru i Pavel Atanasiu, cu to ii oameni ai muncii la mina Vulcan, iar al turi de ei opt elevi de la Liceul Industrial din Vulcan. Trei genera ii de interpre i, îndruma i artistic de Francisc Strama, dirijorul fanfarei înc din 1969, ast zi pensionar, dar care i-a legat i el via a de mina Vulcan, unde a lucrat, în subteran, ca l c tu , vreme îndelungat .

„Repertoriul nostru, ne spunea dirijorul forma iei, cu numai câteva minute înainte de a urca pe scen , pentru a conduce concertul festiv, cuprinde cântece patriotice-revolu ionare, mar uri de fanfar , prelucr ri ale cântecelor populare, unele realizate chiar de mine, lucr ri muzicale din literatura universal . Un repertoriu pe care îl îmbog im continuu”. Omul cu p rul c runt care dirijeaz fanfara evoc activitatea forma iei, succesele de prestigiu înregistrate în cadrul fanfarei reunite a minerilor V ii Jiului pe scena Festivalului na ional „Cântarea României” din care fac parte i instrumenti ti din Vulcan – numeroase titluri de laureat în etapa republican ; prezen ele pe scenele V ii Jiului sau pe cele din Ha eg, Deva, Târgu Jiu, dar i p strarea tradi iei fanfarelor minere ti care nu trebuie s se piard , trebuie înt rit prin atragerea i formarea de noi instrumenti ti dintre copiii de vârst colar .

„La Vulcan n-am apelat la nimeni s ne dea elevi pentru fanfar . I-am selectat noi. A a am crezut c e bine. Ne-am adresat direct colilor, i-am c utat pe cei cu aptitudini. Opt dintre ei sunt deja membri ai forma iei, al i patru înc studiaz muzica în cadrul colectivului. Munc rodnic , asidu – iat condi ia p str rii tradi iei. i pasiune, ad ug m noi, dragoste pentru frumos, respect pentru tradi ia spiritual a minerilor. P str m înc vii în memorie aplauzele care au r sunat la încheierea concertului festiv. Aplauze pentru oamenii c rbunelui, care tiu s - i înnobileze via a, prin art . Lumina din adâncuri genereaz astfel lumin spiritual ”.

În acest timp efectivul fanfarei a num rat între 20-30 membri. Dirijorul Francisc Strama a crescut mul i tineri instrumenti ti noi membrii ai fanfarei. În anul 1992 Francisc Strama a decedat, de

asemenea au decedat încă patru membri de bază ai fanfarei, alții au plecat definitiv peste granițe, au mai rămas din vechii membri doar 2 bătrâni între 65 și 70 de ani și doi între 45 și 50 de ani. În această situație cei rămași în fanfară, coordonați încă din 1990 de trompetistul Geczi Ludovic (născut în 29 mai 1949, Târnăveni), membru în fanfara minieră din anul 1964, s-au zbatut să coopteze noi tineri, elevi de coală, să-i învețe să cânte la instrument pentru a forma noi membri, iar în 1994, 20 de elevi de coală au ajuns deja la un nivel bun în ceea ce privește pănirea unui instrument de suflat și cunoștințele de teoria muzicii. Acești tineri dau speranță că în asemeni luni vor atinge un nivel bun și să fac față la pretențiile exigente ale fanfarei.

Din noua generație amintim nume ca: Geczi Ludovic junior, Brânz Ciprian, Makkai Arcadie, Strulea Florin, Mitocaru Ionel, Tiron Mihai, Popa Remus, frații Buan Vasile și Gabriel, Szabo Karoly, Bartha Arcadie, Colceru Nicolae. O surpriză plăcută a fost descoperirea printre instrumentiștii din fanfară a lui Fane Abr doai (născut 9 septembrie 1955, Piatra Neam) ce cânta la...fligorn. A cântat în fanfară între anii 1971-1975. El este cel care la 3 august 1977, în timpul grevei minerilor de la Lupeni, în orașul Vulcan a înființat grupul vocal-instrumental „COLOR”. În primul componenț a reunit următorii instrumentiști: Fane Abr doai – trompetă și voce, apoi saxofon, Costi Ghiță – chitară bas, Dan Baban – chitară, Tavi Cordea – orgă, Sanny Lăcăt (1955-2006) – percuție, Norbert(Noru) Baban – chitară, apoi și solist vocal. Evidențiem și contribuția lui Alexandru Drăgan (1930-1997) dirijorul fanfarei minerilor din Lupeni care în 1996 a venit la fanfara din Vulcan unde și-a desfășurat activitatea până în 1997.

Aici a lucrat la educația copiilor în ceea ce privește scris-cititul muzical și cântatul la un instrument. De asemenea a făcut prelucrări și pentru fanfara minieră. Toți membrii fanfarei din Vulcan au fost noștri. Au avut un repertoriu bogat, au colaborat cu Fanfara Armatei din Cluj-Napoca și Deva. O activitate deosebită a desfășurat-o clarinetistul Gheorghe Floricel, care fiind la o vârstă destul de înaintată (80 de ani în 1993) a făcut orchestrații și prelucrări pentru muzica de fanfară. (A provenit dintr-o fanfară militară fiind copil de trup).

În anul 2004 fanfara din Vulcan a primit un ajutor substanțial din partea primarului municipiului Vulcan – ing. Gheorghe Ile pentru procurarea unui echipament pentru fanfară adecvat. (Ultima dată când au fost schimbate costumele datează din 1987). Actuala fanfară din Vulcan încă își caută un sediu stabil. Astăzi la anul 2011 au un efectiv de 20 de membri, astfel: Ureche Gheorghe – clarinet, Ponczok Andrei – flugorn, Pălan Remus – flugorn, Mita Ionu – flugorn, Boitan Vasile – basflugorn, Mitocaru Ionel – basflugorn, Tiron Mihai – basflugorn, Răileanu Andrei – basflugorn, Băban Vasile – corn, Băban Gabriel – corn, Mitric Sebastian – trombon, Onofra Daniel – trombon, Mitric Iulian – trombon, Rad Gustav – bas și bemol, Mitric Laurențiu – bas și bemol, Gundel Iosif – bas fa, Geczi Ludovic junior – bas fa, Dobner Francisc – toboșar mare (decedat în 2008), Lakatos Mihai – toboșar mare, Geczi Kristian (fiul lui Geczi Ludovic junior) – toboșar mic, Mitric Adrian (fiul lui Mitric Sebastian) – toboșar mic, Geczi Ludovic – trompet și dirijorul fanfarei.

Această fanfară are instrumentele din 1956, fapt ce necesită instrumente noi. Instrumentele sunt curățate cu Novolin, înlocuind vechiul Sidol ce lăcătează al murilor oșclipire de aur. Această fanfară are contract de prestări servicii cu Sindicatul Liber și Independent de la Exploatarea Mineră Petrița (președintele al sindicatului – ing. Temneanu Ion). În anul 2005 fanfara minieră din municipiul Vulcan a participat la un festival internațional al fanfarelor desfășurat în orașul Varpalota (comitatul Veszprem) din Ungaria, unde a obținut un bine meritat loc 3 și titlul de cea mai populară fanfară din cadrul festivalului. Aici au participat fanfare din Ungaria, Austria, Slovacia, Italia, Cehia, România, etc.

FANFARA MINERILOR DIN PETRIȚA

Orașul Petrița se numără printre cele mai vechi așezări din Depresiunea Petroani (Valea Jiului). Situat în partea estică a Văii Jiului, la poalele masivelor muntoase Parâng și Ureanu, la o altitudine medie de 700 m, pe albia Jiului de Est (Jiul Transilvan), unde are loc confluența acestuia cu râurile Jieș și Taia. Exploatarea

minier Petrila ocup o suprafa de 771 hectare num rându-se printre cele mai mari exploata ri miniere din bazinul carbonifer al V ii Jiului, fiind una dintre marile produc toare de huil din România. În cadrul ora ului Petrila sunt i localit ile: Lonea, Dobre ti, Lunca Popii, Predoni, Taia, Cimpa, Bir oani, Burde ti, Mo ici, R scoala i Tirici – situate în apropiere i strâns legate între ele, constituind un tot unitar din punct de vedere economic, social i cultural.

Ora ul Petrila se învecineaz direct în partea de sud-vest cu municipiul Petro ani, cele dou ora e fiind str b tute de calea ferat ce une te gara Petro ani cu Prepara ia Petrila i de drumul na ional 66. În partea de sud, grani a dintre cele dou ora e, o constituie pârau Maleia de la izvor i pân la podul care trece Maleia în Jie . În celelalte puncte cardinale, ora ul este închis de lan uri muntoase care dau a ez rii un farmec unic. Deasupra, culmi înalte care traverseaz Parângul, de pe vârfurile c ruia se z resc pân departe frumoasele plaiuri hunedorene, la nord, i mândrele meleguri oltene la sud, cu larg desf urare a p unilor alpine, bune pentru p storitul de var ; jos, a ezarea, care fream t de clocotul muncii subterane. De sus, pitorescul culmilor înalte ale mun ilor înconjur tori se continu cu platformele alpine cu p unile i cu zonele împ durite care dau priveli tilor o frumuse e de neuitat. Dinspre vârfurile ureanului i Parângului coboar , când mai calme, când mai povârnite, spre lunca petrilean culmile ramificate ale Dobraiului, Jigorului, Au elului, Voievodului, Muncelului, Jie ului.

Pitorescul acestor mun i se completeaz cu farmecul zonei depresionare pe care-l ofer îmbinarea netezimii teraselor cu formele sprintene ale reliefului carstic sculptat în calcare. La nord i nord-est de Petrila se v d culmile înalte – de circa 1200 metri – ale mun ilor cu abrupturi pr p stioase de felul mun ilor Piatra Ro ie sau Piatra Le ului unde v ile sunt adesea trangulate în form de chei scurte cum sunt Cheile T ii i Cheile Ro iei. Relieful înconjur tor al Petrilei permite deschideri de comunica ii în toate direc iile, prezentând importan deosebit atât din punct de vedere economic, cât i turistic.

oseaua asfaltat Petrila-Petro ani, se întâlne te la D r ne ti cu oseaua na ional ce face leg tura între Petro ani i Ha eg, dublat de linia ferat Petro ani-Simeria(Piski). Prin localitatea Jie se face

leg tura printr-o osea na ional , de-a lungul pâ râului Jie cu cabana Obâr ia Lotrului. Spre est, oseaua na ional ce traverseaz Petrila leag centrul ora ului de localitatea Cimpa, iar de aici, o osea forestier ajunge pân la cabana turistic Voievodul. La întâlnirea Jiului de Est (Jiul Transilvan) cu pâ râul R scoala porne te, spre nord, o osea forestier care leag localitatea Cimpa de R scoala. Mergând pe cursul Jiului de Est (Jiul Transilvan) se poate trece peste Voievodul, prin Poiana Muierii, spre vârful Tartaria, de unde se face leg tura cu splendidul drum alpin dintre Novaci i Sebe , situat la altitudinea de 1800-2000 m, ce str bate în curmezi un masiv muntos întins de la Novaci la Sugag. Peste aceste v i i culmi p zite cu str ncie de str mo ii no tri daci, se vor fi strecurat, cu dou mii de ani în urm , o tile romane, c tre vestita capital dacic din mun ii Or tiei f r s aib cuno tin e despre comoara de c rbune din Valea Jiului.

Ca i întreaga zon a Depresiunii Petro ani (Valea Jiului), localitatea Petrila se caracterizeaz printr-un climat temperat continental, cu varia ii bru te de temperatur determinate de altitudinea mare, de lan ul muntos i de curen ii atmosferici mediteraneeni i nordici. Temperatura medie anual , în jur de 7⁰C, situeaz clima acestei zone printre cele mai reci din ar . De i temperatura scade uneori sub 15⁰C, totu i iernile, în general, nu sunt mai geroase decât în alte p r i ale rii. În schimb verile foarte scurte, sunt în mod obi nuit mai r coroase, media temperaturilor apropiindu-se de cea de la Vatra Dornei, rareori înregistrând valori pân la 30⁰C. Precipita iile, ca în toat Valea Jiului, sunt abundente, îndeosebi în zona muntoas , mai ales prim vara.

Vegeta ia locurilor este puternic influen at de clima rece i umed . În relieful muntos, vegeta ia este etajat pe specii. În ambian a mun ilor, dealurilor i v ilor din împrejurimile Petrilei vie uiesc numeroase specii valoroase de animale i p s ri s lbatice, reprezentând aproape tot ce are mai frumos bogata faun a României: cerbi carpatini, ur i, mistre i, capre negre, lupi, vulpi, jderi, pisici s lbatice, râ i, etc., iar dintre vie uitoarele cu pene: coco i de munte i de alun, vulturi, sitari i mare varietate de p s ri cânt toare, de la cele mai mari pân la minusculul au el. Datorit condi iilor neprielnice culturii plantelor, popula ia din localit ile s te ti ale Petrilei se ocup cu cre terea animalelor, îndeosebi cu oieritul, care

are tradiții milenare. Ca urmare însoa lipsei de furaje i cereale, în anotimpurile de toamn i iarn cresc tori de oi i i deplaseaz turmele în regiunile de es, mai ales în Banat, Cri ana i Hunedoara.

Începuturile apari iei localit ii Petrila, se pierd în cea a istoriei. Situat în partea de sud-est a rii Ha egului teritoriul de ast zi al Petrilei are o zon de margine, cuprins între ara Româneasc i inuturile transilv nene cotropite de regii Ungariei. Aceste locuri au o veche atestare documentar . Într-o diplom care dateaz de la 2 iunie 1247, regele Bela al IV-lea al Ungariei (1235-1270) recunoa te ara Ha egului în care era cuprins i Valea Jiului, ca feud a voievodului Litovoi. La sfâr itul secolului al XV-lea, în 18 ianuarie 1493, printr-un act de autoritate regele Ungariei, Vladislav al II-lea Jagiello, face danie lui Mihai Câdea – un român înnobilat i maghiarizat sub numele de Kendeffy, o bun parte din teritoriul bazinului superior al Jiului. În acest document de danie se g se te i prima men iune despre a ez rile omene ti existente în acele locuri, între care Petrila i Maleia, cu care pot fi identificate satele care s-au men inut pân în vremurile din urm i anume – Petrila i Maleia.

Existen a din timpuri îndep rtate a unor a ez ri r zle ite pe aceste locuri poate fi dedus din unele înt rituri de r zboi, cum au fost castrele romane de p mânt din mun ii Sebe ului de pe Vârful lui Petru, sau de pe Jigorel, la nord de Petrila, construite cu prilejul r zboaielor romane împotriva Daciei, sau cetatea dacic de la B ni a, care f cea parte din sistemul defensiv al fortifica iilor dacice din mun ii Or tiei. Oricum, zona petrilean a fost în trecut foarte slab populat , constituind un vast domeniu de p unat pe golurile de munte cu bogate fâne e i pu ine ogoare în luncile v ilor. Potrivit unor izvoare orale, transmise din genera ie în genera ie, str bunii localnicilor petrileni ar fi fost m rginenii de prin p r ile Sibiului. Aceast afirma ie nu este îns înt rit de documente istorice.

În leg tur cu faza ocupa iei predominant pastorale a vechii popula ii localnice, trebuie men ionate i nedeile de munte care s-au men inut pân în vremurile mai apropiate – un fel de s rb tori cu prilejul c rora locuitorii din împrejurimi se adunau sus pe culmi la petrecere în natur i la schimb de produse – cum erau cele de la Dobraia sau de la Poiana Muierii, atât de frumos descrise de prozatorul i istoricul minerilor Nicolae Deleanu (1903-1970) în romanul s u „Nedeia din Poiana Miresei”. Date certe care atest

existen a localit ii Petrila sunt cuprinse în „Dic ionarul istoric al localit ilor din Transilvania”, vol. II, întocmit de Coriolan Suciu i publicat de editura Academiei RSR. În acest dic ionar se citeaz Petrila ca prim atestare în anul 1773, sub denumirea de Sij Petrila, Dji Petrila (Conscrip ia Klein); apoi în 1750 Zsil Petrila (Conscrip ia Aron), ca în conscrip iile urm toare din 1760-1762 i 1854 s apar Petrilla sau Petrila. Aceasta nu înseamn c a ezarea nu putea avea o existen mai veche.

Este interesant c în acela i dic ionar, existen a altor localit i din Valea Jiului este men ionat mult mai târziu, ca de exemplu Petro ani sau Lupeni, abia în anul 1850. Pân la începuturile exploata rii c rbunelui, localnicii petrileni au dus o via cât se poate de simpl . Petrila – unul din pu inele „sate b trâne ti” r sfirate în zona de miaz zi i r s rit a rii Ha egului – situat în apropierea izvoarelor Jie ului era o ob te de veche alc tuire care se gospod rea singur dup obiceiuri i reguli patriarhale, ducând o via lini tit . Odat cu începutul exploata rii c rbunelui, via a patriarhal a Petrilei s-a schimbat din ce în ce mai mult sub influen a noilor rela ii impuse de expansiunea industrial . C rbunele – marea bog ie a subsolului petrilean – a dat localit ii i vie ii oamenilor sensuri noi. Rusticul localit ii se transform treptat în peisaj industrial. Odat cu începerea i dezvoltarea extrac iei c rbunelui – mai întâi la suprafa i apoi în subteran – apar primele „colonii” muncitoare ti, forme geometrice zidite din c r mida nears sau pur i simplu din scânduri, în care muncitorii împreun cu familiile lor nec jite locuiau grupa i pe na ionalit i.

Ademeni i de realizarea unor câ tiguri mai bune, la Petrila vin tot mai mul i muncitori din numeroase localit i din Transilvania – din zona Ha egului i din mun ii Apuseni, din Ro ia Montan , Abrud, Zlatna, Poiana Rusc i, din Re i a, Maramure , i din Secuime – precum i din diferite zone ale monarhiei austro-ungare – din Slovacia i Cehia, din Bosnia-Her egovina, din Austria, Germania, Polonia i Italia. Dup cum se arat într-o lucrare ap rut în 1957 la Sibiu, în care se f cea o descriere a localit ilor din Transilvania i eviden ierea statistic a num rului popula iei, localitatea Petrila însuma 2075 locuitori în timp ce Petro aniul, împreun cu Dâlja i Maleia, avea doar 581. Potrivit datelor statistice existente la Prim ria ora ului Petrila în anul 1869 localitatea avea 2486 locuitori, la

recens mintele urm toare înregistrându-se o cre tere continu . În 1880 num rul popula iei cre te la 3326 locuitori, în 1890 la 3471, în 1900 la 4497, în 1910 la 9260, ajungând în 1920 la 10739 locuitori.

În anul 1872, Petrila devine re edin de comun , cu primar, notar i post de jandarmi. În ultimele decenii ale secolului al XIX- lea i începutul secolului al XX- lea interesele produc iei, ca i cre terea num rului popula iei, determina dezvoltarea tot mai rapid a localit ii: se dezvoltau coloniile muncitore ti i arterele de circula ie, se înfiin eaz primele coli i a ez minte de cultur . Via a popula iei Petrilei continu s se men in îns mult vreme în stare de înapoiere economic i social-cultural . În memoria localit ii sunt s pate adânc imaginile mohorâte ale vie ii din trecut, luptele curajoase duse de genera iile de mineri pentru libertate, dreptate, adev r i o via mai bun . Petrila este una dintre cele mai vechi unit i miniere din Valea Jiului. Documentele existente în „Cartea de concesiuni” a „C pitanatului Minier pentru Transilvania”, aflat în p strarea arhivelor na ionale-Deva atest c înc din luna decembrie 1858, pe teritoriul localit ii Petrila au fost acordate mai multe concesiuni de terenuri miniere.

Având în vedere prevederile Legii Austriece a Minelor, care îi obligau pe cei care au ob inut concesiuni pentru terenuri miniere s treac în cel mult un an la punerea lor în exploatare, rezult c la Petrila se exploateaz c rbunele cel pu in din anul 1859, respectiv de circa 152 de ani (2011). Este de la sine în eles c , la început, lucr rile de cercetare i preg tire s-au efectuat exclusiv manual, f r a se folosi mijloace mecanizate. Tehnicile industriale au început s fie folosite abia dup ce s-a trecut de la exploatarea la suprafa la deschiderea lucr rilor din subteran, s paraa pu urilor i a galeriilor. Primul aspect al utiliz rii tehnicii îl constituie introducerea ma inilor cu abur, care erau folosite la început numai la ascensoare, la pomparea apei din subteran, la aerisire i la separarea c rbunelui în preparat ii.

Primele genera ii de mineri petrileni i-au desf urat activitatea de pionierat în condi ii grele, munca lor putând fi comparat numai cu cea de ocna i. Toate muncile se realizau prin for a fizic a omului, pe care patronii minelor o exploatau la maximum pentru a- i spori profiturile. Pân în anul 1902 la Mina Petrila nu exista transport cu cai sau cu ma ini pe galerii. Vagonetele cu ajutorul c rora se

transportate c rbunele erau confec ionate din lemn cu rulmeni deschi i, aveau o greutate de 6 quintale iar distan a dintre ine era de 79 cm.

C rbunele era transportat pe galerii pân la pu prin for a fizic a omului de unde era scos la suprafa cu ajutorul unui troliu ac ionat de o ma in cu aburi care avea o capacitate de 15-20 vagonete pe zi. Acestor condi ii grele de lucru li se al turau lipsa oric ror mijloace de protec ie a muncii, de prevenire a accidentelor i îmboln virilor profesionale. În aceste condi ii, la Mina Deak – Petrila – cea mai mare min din Valea Jiului – în anul 1872 se produce prima catastrof minier prin explozia gazului metan. Incendiul provocat de explozie a cuprins sala ma inii de extrac ie, care a ars complet i a provocat pr bu irea turnului pu ului de extrac ie, un mare num r de mineri i-au g sit sfâr itul tragic. Lucr rile de repunere în func iune a minei au durat un an, în acest interval de timp, activitatea de produc ie limitându-se la sectoarele de la suprafa .

În condi iile grele i periculoase de munc , minerii erau nevoi i s lucreze 12 ore pe zi, de multe ori dep indu-le. Pân în anul 1872 nici o lege nu limita durata zilei de munc în industrie, iar o lege ap rut în acel an preciza „timpul de munc nu poate dep i 16 ore zilnic”. Femeile i copiii, care lucrau în num r mare la min , primeau salarii mult mai reduse decât cele ale b rba ilor, discriminarea fiind mai mult decât evident . La sfâr itul secolului al XIX- lea, în Valea Jiului nu exista nici o coal profesional minier de i se propusese acest lucru în anul 1894, propunerea reînnoit în 4 ianuarie 1904 care s califice nu „domni” ci „mineri”, i cu toate condi iile grele în recrutarea elevilor pân în anul 1904, asemenea coli nu au luat fiin . Condi iile grele de munc i de via , tratamentul inuman la care erau supu i minerii au determinat, de la începuturile exploata rii c rbunelui, apari ia i intensificarea contradic iilor dintre patroni i muncitori.

Primele ac iuni de lupt ale minerilor, declan ate spontan, desf urate în deceniul al aptelea i al optulea ale secolului al XIX- lea, au putu fi u or înn bu ite cu ajutorul jandarmeriei i a poli iei. Odat cu aceste activit i s-a trecut la înfiin area de organiza ii profesionale i cercuri muncitore ti, la organizarea de ac iuni pentru reducerea zilei de lucru i îmbun t irea condi iilor de munc i de via . În acest context un loc important îl ocup greva minerilor din

1892, considerat ca cea mai mare acțiune muncitorească cunoscută până atunci în Valea Jiului, care a durat aproximativ două săptămâni.

O puternică expresie a spiritului muncitoresc care s-a dezvoltat de timpuriu în rândul minerilor petroliferi, ca și în întregul bazin carbonifer al Văii Jiului, o constituie faptul că încă din 1890 ei au sărbătorit ziua de 1 Mai cu drapelul românesc sub semnul solidarității internaționale și al luptei pentru drepturi muncitorești, printre care reducerea zilei de lucru la 8 ore figura la loc de frunte. După 1931, în urma fuzionării cu Societatea „LUPENI”, concernul Petroani își stabilește controlul asupra tuturor marilor exploatare miniere din Valea Jiului, printre care și Petrila. În felul acesta, concernul Petroani devine una dintre cele mai mari organizații capitaliste monopoliste din România. În cadrul programului de dezvoltare a minei, în anul 1938 începe săparea puțului central, care se termină în anul 1945. Ca urmare a măsurilor luate în vederea sporirii producției de cărbune după anii crizei economice 1929-1932, producția minei Petrila a fost marcată de o creștere continuă, care a atins nivelul de 764264 tone de cărbune în 1943.

Ca urmare a creșterii producției în timpul celui de-al doilea război mondial, capacitatea preparării de la Petrila este mărită de la 270 la 300 tone/oră. Începând cu anul 1944 producția de cărbune a intrat în declin, în principal ca urmare a exploatarei profundice a zăcămintului de cărbune în anii războiului, uzurii înaintate a utilajelor, și dezorganizarea activității din subteran. Activitatea revoluționară desfășurată de minerii petroliferi, alături de întreaga muncitorime din bazinul Văii Jiului în anii dictaturii militarofasciste, a constituit o contribuție de seamă la lupta generală a poporului român împotriva fascismului și a războiului hitlerist.

Fanfara din Petrila s-a înființat în anul 1921, sub conducerea lui Janos Kosna (d.1969), de naționalitate cehă, cu un efectiv de 25 membri. Dirijorul fanfarei a fost fratele său Kosna Carol (1 septembrie 1896, Petroani – 12 februarie 1942, Petroani). A studiat muzica la Liceul Militar de Muzică din Kosice (Slovacia). A cântat la violoncel. În 1914 a fost chemat de către regele Carol I al României la Castelul Peleș din Sinaia pentru o reprezentație dar cererea nu a putut să-și onoreze din motive politice. Familia Kosna Anton a avut 6 copii (5 băieți și o fată), Kosna Matei, Kosna Frantz, Kosna Carol, Kosna Ștefan (Istvan), Kosna Janos și

Kosna Maria c s torit la Budapesta cu un general. To i au avut studii de muzic i cântau pe note. Kosna Carol era func ionar la E.M.Petrila. Cuno tea 5 limbi, scris i vorbit: ceha, germana, româna, maghiara i sârba. So ia lui era de origine sârb , Bianca Nevestici (1905-1970) i cuno tea limbile român , sârb , maghiar , german . De remarcat, c , to i copiii familiei Kosna Anton s-au n scut la Petro ani. Unii au cântat în fanfara Petrila, al ii au constituit orchestrele semisimfonice din Petrila i Petro ani. Familia Kosna s-a încuscrit apoi cu familia Golgo iu din Petro ani-Aninoasa, o alt familie cunos toare de muzic .

Dintr-un „Album al Fanfarei Petrila” din 1972, când se aniversau 50 de ani de la constituirea fanfarei, afl m c fanfara s-a constituit la data de 27 martie 1922 de Comitetul Sindicatului Muncitorilor de la Mina Petrila. Comitetul fanfarei era format din: Oancea Aron, Kosztyal Carol, Polak Ignat, Maschlan tefan, Gyori Iosif, Urs Petru.

Polak Ignat i Maschlan tefan au activat în fanfar din 1922 pân în 1955, iar Oancea Aron a activat în fanfar din 1922 pân în 1950. Oancea Aron între 1922-1940 a fost pre edinte al Comitetului fanfarei Petrila. Au mai activat în fanfar : Urs Petru – trombon, între 1938-1945, Kosztyal Carol, membru al Comitetului fanfarei între 1922-1940, Gyori Iosif – clarinetist, între 1923-1952, Deak Anton, Ferencici Adolf, Gundel Ioan, Turbu an Ioan, Cziko Adalbert. De men ionat c fanfara a primit un sprijin deosebit din partea directorului minei ing.Iosif Szecsey.

Fanfara din Petrila a participat în mod activ la manifest rile dedicate zilei de 1 Mai 1934, 1 Mai 1939, iar în anul 1936 cu ocazia Congresului Breslelor de la Bucure ti, muzic de promenad în parcul „Nicolae Teodorescu” din Petrila, a participat la funeraliile muzicantului Nicorici Pavel în 1935, chermesz cu fanfara în curtea colii în 1943. La concursul regional ala fanfarelor desf urat la Simeria în 1950, fanfara Petrila i Orchestra Semisimfonic a Sindicatului Minier Petrila a ob inut locul II i titlul de laureat. În 1953-1954 la un alt concurs regional al fanfarelor, fanfara Petrila a ob inut locul I. Au impresionat prin inut impecabil , repertoriu variat i o execu ie instrumental f r gre eal . În jurul anilor 1930 au venit în Valea Jiului mul i instrumenti ti de la teatrele din Praga i Viena, care s-au implicat în activitatea fanfarelor din Valea Jiului i au adus contribu i însemnate la evolu ia lor artistic .

Dintre aceștia menționăm pe următorii: Emerich Schwach, Bruneth N., Bui, Rozsnovszki, Norbert Kimm, Iuliu Horacsek, Iosif Kubalek, Francz Birth și alii. Pe de altă parte, pepiniera fanfarei au constituit-o copiii de trup, care au învățat să cânte la instrumente și teoria muzicii de la conducătorii fanfarei, ca pe urmă ei să devină instrumentiști. Kosna Janos a condus fanfara Petrița până în anul 1937, iar după aceea conducerea a fost preluată de Faubik Iosif – etnic german, violonist și trombonist.

În ceea ce privește activitatea fanfarei, aceasta a participat la sărbătorii naționale, nedei, maiiale, serbări câmpenești, a cântat în parcul „Nicolae Teodorescu” din Petrița, muzică de promenadă de două ore pe săptămână, permanentă însoțită toate înmormântările din localitate. În anul 1942 dirijorul Iosif Faubik a decedat și conducerea a fost preluată de Loy Ioan (1907 - ?), fost copil de trup basist. În acest timp efectivul fanfarei a numărat între 28-30 de membri. În 18 ianuarie 1945, dirijorul Ioan Loy a fost deportat în U.R.S.S., fiind etnic german. Conducerea a fost preluată de Iosif Kubalek – percuționist, de naționalitate cehă. Acesta a condus fanfara numai doi ani, deoarece în anul 1947 a decedat.

După moartea lui Iosif Kubalek, conducerea a fost preluată de Mihai Rădulescu, maior în rezervă, flautist, absolvent de conservator. Sub conducerea lui pe temelia fanfarei s-a înființat o orchestră semi-simfonică, la care a adus în completare instrumentiști cu corzi. Sub conducerea lui orchestra semisimfonică a avut un efectiv de 15 membri alături de fanfara menținută la efectivul de 30 de membri. Dintre membrii orchestrei semisimfonice amintim: Gheorghe Inovăneș – flaut, Kimm Norbert – violon I, Gampe Francisc – violon I și clarinet, Kapell Iosif – violon I, Iosif Biro – violon I și clarinet mi bemol, Kosna Ioan – violon II, Molnar Alexandru – violon II, Petru Alexandru – violon II, Farka Iosif – violon, Meszaro Iosif – contrabas, Sima Toma – clarinet I, Buz Constantin – oboi și clarinet II, Gaier Victor – trompet I, Cătan Vasile – trompet II, Sășăreanu Dănilă – trombon, Moș Gheorghe – baterie. Au fost puse în scenă opere, ce s-au jucat pe scenele din Valea Jiului și în alte localități, la Haeg, la Deva. Rolurile au fost interpretate de artiști amatori pe care îi amintim cu drag: Pricop Eugenia, Khim Maria, Haidu Victoria, Haidu Ștefan, Ionescu Viorica, Dumbrăvescu Augustin, Moș Viorel, Karacsony Elisabeta, Cristea Irina, Crainic Cornelia,

Somogyi Ida, Keberle Adriana, Călugăruș Horațiu (1930-1985), Ungureanu Nicolae, Hogman Romolus, Antal Ervin, Ciolca Ioan (1936-1995), Briscan Maximilian, Iordan Ioan, Tontea Ioan.

Cei mai de sus au făcut parte din distribuția la opereta „Vânt de libertate” de Isaak Dunaevski (1900-1955) ce a avut premiera în 1962 pe scena Clubului Sindicatelor din orașul Petrița (astăzi Casa de Cultură „Ladislau Schmidt”). Corpul de balet a fost compus din: Cristea Irina, Somogyi Ida, Karacsonyi Elisabeta, Groza Rodica, Popa Pușca, Crainic Cornelia, Chivu Dumitru, Truștețan, Farka Dionisie, Olteanu Alexandru, Cenușă Petru (1935-2000), Creșu Constantin.

Corul matrozilor: Ureche Vladimir (1923-2002), Nichita Ioan, Cristea Alexandru, Pascariu Mihai, Mustafa Sami, Ionescu Ioan, Beleghe Gheorghe, Latkulik Iuliu, Keberle Matei, Szakacs Ioan, Boier Augustin, Petru Ecaterina, Muntean Rozalia, Curican Ana, Bostan Cornelia, Dumitru Crucia, Arsintescu Ecaterina, Latkulik Maria, Beleghe Maria; dirijor: Barbu Constantin; regia artistică: Haegă Vasile – de la Teatrul de Stat „Valea Jiului” Petroani, coregrafia: Elena Nicodim Bitang – de la Teatrul de Stat „Valea Jiului” Petroani; regia tehnică: Drăgulescu Mihai; scenografia: Ladislau Schmidt (1930-1994); machiaj: Haegă Silvia – de la Teatrul de Stat „Valea Jiului” Petroani; sufleur: Ionescu Constantin; efemerida: Cenușă Petru; efemerida: Lampe Iosif; recuziter: Bana Irma; lumini: Bana Adalbert.

Cu această operetă s-au dat spectacole pe toate scenele cluburilor din Valea Jiului în perioada 1962-1964. Publicul a primit cu entuziasm aceste manifestări în acea vreme, peste tot spectacolele au fost prezentate în fața sâmborilor. Dintre operetele puse în scenă amintim: „Silvia” – de Imre Kalman (1882-1953), „Mamzelle Nitouche” – de Florimond Herve (1825-1892), „Vânt de libertate” – de Isaak Dunaevski (1900-1955), „Coana Chiriță” – de Alexandru Flechtenmacher (1823-1898). De remarcat că la opereta „Mamzelle Nitouche” de Florimond Herve, conducerea muzicală a fost asigurată de dirijorul Gaier Victor, regia artistică Haegă Nicolae și scenografia Ladislau Schmidt. În anul 1950 Mihai Rădulescu a plecat definitiv la București și conducerea fanfarei a fost preluată de Ion Croitoru, care a fost de fapt dirijor de cor. Sub conducerea lui repertoriul s-a îmbogățit cu uvertura „1812” de Piotr Ilici Ceaikovski

(1840-1893). El a condus fanfara pân în 1955, când, conducerea a fost preluat de Ion Gorgan, fost copil de trup , absolvent de conservator. Acesta a condus fanfara numai un an de zile, pân în 1956. Dup aceea conducerea fanfarei a fost preluat de Iuliu Horacsek – basfligornist i violonist – venit în Valea Jiului, în jurul anului 1930, din Praga. A condus în paralel fanfara i orchestra semisimfonic , dar în anul 1960 s-a retras de la aceste activit i trecând la catedr la coala de Muzic Petro ani, unde a predat vioara.

Dup Iuliu Horacsek, conducerea a fost preluat de Ioan Barbu, c pitan de armat , trecut în rezerv . Instalarea dirijorului Ioan Barbu la fanfara din Petrila s-a f cut în prezen a compozitorului Dumitru Botez (n scut 10 martie 1904, Roman – decedat 6 octombrie 1988, Bucure ti) – dirijor i profesor îndrum tor al forma iilor de fanfar din ar . Sub conducerea lui efectivul fanfarei a sporit la 40 de membri. S-au prezentat concerte republicane la Re ia, Deva, Alba Iulia, Cluj Napoca. Fanfara Petrila a participat la Concursul fanfarelor din România, la Bucure ti, unde a ob inut locul I pe ar i titlul de laureat.

În anul 1973 Ioan Barbu s-a retras din cauz de boal , ca în anul 1975 s decedeze. În anul 1972, la împinirea a 50 de ani de existen a Fanfarei Petrila, componen a forma iei era urm toarea: Roman Alexandru (membru în fanfar din anul 1922) – fligornist; Gaier Victor – dirijor (din 1945), Moi Gheorghe – clarinetist (din 1941), S s rman D nil – tenor (din 1940), Hans Thaiel – clarinetist (din 1960), Neac u Ilarion – fligornist (din 1961), C tan Vasile – fligornist (din 1945), Stepanek Iosif – trompetist (din 1945), Kovacs Iosif – clarinetist (din 1971), Filip Timofte – fligornist (din 1951), Badea Ioan – clarinetist (din 1971), Stoker Carol – tenor (din 1960), Gampe Francisc – clarinetist (din 1936), Terentic Nicolae – corn (din 1946), T n sele Victor – corn (din 1944), Rotaru Gheorghe – trombon (din 1965), Andra Iosif – trombon (din 1956), B dulescu Vasile – corn, trompet (din 1971), Dr gan Ioan – basist (din 1940), Popa Ioan – basist (din 1938), Nichita Ioan – tobo ar (din 1962), Oprean Petru – basist (din 1945), B d un Ion – corn, trompet (din 1971), C lug r Ion – tob (din 1969), Hampu Ion – tobo ar (din 1950), Oprea Gherasim – tob mic (din 1969), Turcu Vasile – tob mic (din 1969).

Dup 1973, conducerea fanfarei a fost preluat de Victor Gaier, fost copil de trup , fligornist. Sub bagheta lui s-a montat înc o dat opereta „Vânt de libertate” de Isaak Dunaievski (1900-1955). Fanfara Petrila a participat la un concurs de fanfare la Bucure ti, unde a ob inut locul II pe ar dup fanfara ora ului Tecuci, care a ob inut locul I. În perioada 1970-1975, orchestra semisimfonic sub conducerea lui Norbert Kimm, a ob inut locul III pe ar la concursul republican de la Simeria. În anul 1980 Victor Gaier a plecat la Deva, unde dup scurt timp a decedat.Fanfara Petrila a concurat permanent cu orchestra semisimfonic i corul „Fream tul adâncului” (înfiin at în anul 1932 sub denumirea de „Dragoste de neam”), condus din 1972 de neobositul dirijor basarabean Vladimir Ureche (n scut 1 iunie 1923, L pu na – decedat 11 aprilie 2002, Petro ani).

La aniversarea a 50 de ani de existen a corului „Fream tul adâncului” (1932-1982) iat membrii forma iei corale, multipl laureat pe ar : *Tenor I*: Jurca Ion, Chi Alexandru, Munteanu Gheorghe, Bâ a Ion, Blede Voicu, Popescu Constantin, Filipoiu Eugen, Bolohan Andrei, Mic Nicolae, Dura Sabin, Nagy Vasile, Belenesty tefan, Rusu Gheorghe, Domni oru Gheorghe, Pitig Mihai, Rusu Ionel, Doda Iulian, B lu Vasile, Risipitu Marian, Horongozo Zoltan, Necula Constantin, Bor a Constantin, Diaconescu Ion, Teiu an Tiberiu, Sufletu Vasile. *Tenor II*: Hanganu Dumitru, Hânceanu Vasile, Niedermaier Ludovic, Nicoar Ion, Svedac Ladislau I, Borotea David, Balaci Ioan, Niedermaier Richard, Sânzian Ion, Pop Gheorghe, Pari a Petru, Horvath Iosif, Giurcanu Constantin, Demeter Francisc, Sp taru Nicolae, Svedac Ladislau II, Mleziva Francisc, Penu Ion, Furdui Romulus, Cadar Ion, C lug ru Gheorghe-Hora iu.

Bariton: Pârja Viorel, Serianu Mihai, V tafu Petru, Tism neanu Ilie, Beleanu Aurel, Lakatos Iosif, Arib oiou Matei, Balot Dumitru, Onofrei Ion, Szasz Arpad, Prodan Valentin, Simo Gheorghe, Omeanu Ion, Tinca Nicolae, Mateia i Constantin, Ceau u Ion, Burcu Costel, Tiboc Emil, Ursulescu Doru, Stamate Gheorghe.

Bas: Oblea Constantin, Horeic Marin, Socaci Ion, Brâncu Ion, Arsintescu Gheorghe, Stan Vasile, Barb ro ie Petru, Pricob Constantin, Dinescu Nicolae, Rezi Carol, Biro Arpad, Lavu Ioan, Oprean Tiberiu, Gogulescu Nicolae, Gogo anu Oprea, B rbat Petru, Sas Tudor, Anghel Victor, Gheroiu Titu, Ces uan Ion.

Conducerea Intreprinderii Miniere Petrila: ing.Costina Benoni (n scut 31 august 1943, Bucium-Poieni) – director; pre edinte Comitetul Sindicatului Penu Ioan (23 iulie 1937 – 13 decembrie 2005); dirijorul corului: Vladimir Ureche (1923-2002), secretar al Comitetului de partid: Traian Chelba. Pentru a nu-i uita pe unii dintre membrii corului „Fream tul adâncului” la s rb toarea de 40 de ani (1932-1972), la data de 11 iunie 1972 vi-i reamintim cu pl cere: Bor a Lucre ia (1918-1995), Borony Francisc, Munteanu Rozalia, Lov Raimund, Ciorei Irina, Curican Ana, Popescu Speran a, Ionescu Viorica, Arsintescu Ecaterina, Velcea Ion, S pa u Iorgu, ing.Pintea Valentin, Popa Gheorghe, Csakani Elisabeta, Ardelean Iuliana, Marinescu Gabriela, etc. În anul 1972 pre edinte al Sindicatului E.M.Petrila a fost Iacob Petru (1917-2009).

Conducerea Fanfarei Petrila a fost preluat de Roman Alexandru, vechi membru al fanfarei, înc din 27 martie 1922. În ceea ce prive te efectivul fanfarei, aceasta începe s scad la 25 de membri. În anul 1984, Alexandru Roman a trebuit s se retrag din cauz de b trâne e i boal , iar în anul 1985 a decedat. Din anul 1984 conducerea fanfarei a fost preluat de D nil S s rman – instrumentist la eufoni, fligorn bas, trombon, membru al fanfarei din anul 1940. Un ajutor deosebit a primit fanfara din partea Asocia iei Pensionarilor din ora ul Petrila, constituit în anul 1949, dup cum rezult din registrele de eviden extrase din arhiva asocia iei. În aceste registre se reg sesc nume ca: Haios Iosif, Maria Varga, Hokovacs, Pop, Popa, Gampe, Lucaci, Cipu, Chi , Cziraki, Bota i al ii. Ini ial, a fost o asocia ie numai pentru ajutor de deces care func iona pe lâng mina Petrila care asigura materialul necesar pentru decese, iar din fondul asocia iei se d dea o sum de bani drept ajutor familiilor celor care erau înscri i în Asocia ia Pensionarilor.

În tot acest timp activitatea era coordonat de c tre un pre edinte ales din cadrul comitetului numit de adunarea general a reprezentan ilor, odat la 4 ani. Dintre pre edin ii C.A.R.P. Petrila putem aminti pe: Oancea Ioan, Urs Petru, Buliga Ioan, Kristaly Ludovic, Andrei tefan, ing.Florea Sabin, Nagy tefan, ing.R du Marin, iar în prezent, din 30 iunie 2006 colectivul este condus de ing.Bor a Martin (n scut 22 august 1933, Petrila). Trebuie remarcat buna colaborare a C.A.R.P. Petrila cu fanfara, colaborare înc din 1935 în diferite formate, conduse de Roman Alexandru, D nil

S s rman, Iovan, Cureleac Gheorghe i prof.Câl ea Gheorghe. S nu uit m de corul mixt i cel b rb tesc care au activitate cu dirijori de marc , ca prof.Popa Gheorghe (1926-1981), Ureche Vladimir (1923-2002) i nonagenarul Hegy Nicolae care activeaz ca membru i actualmente în cadrul casei.

În anul 1990 fanfara din Petrila a fost invitat s participe la Festivalul Fanfarelor, ce are loc în fiecare var în luna iunie în Fran a, îns nu s-a putut prezenta din cauz c Sindicatul Liber i Independent al E.M. Petrila, care îi patroneaz , nu a acordat sprijinul financiar necesar s - i fac o inut vestimentar i s - i procure instrumente corespunz toare. În anul 1992 când fanfara minerilor din Lonea s-a dizolvat Fanfara din Petrila a fuzionat cu ultimii 5 membrii r ma i în fanfara din Lonea. Încet, încet efectivul fanfarei a început s scad , deoarece tineretul nu mai vine la fanfar , iar vechii membri, treptat-treptat îmb trânesc i mor. Efectivul a ajuns la 13 membri, dintre care 7 b trâni din membrii vechi mul i amatori, slabi preg ti i în ceea ce prive te cuno tin ele teoretice, cânt „dup ureche”, nefiind „noti ti” (cunosc tori de note muzicale).

Dotarea cu instrumente este foarte slab , se cânt la instrumente cu uzur 90%, lipse te acordajul, calitate proast . Fanfara este între inut numai prin taxe cu ocazia înmormânt rilor, achitate cu prilejul funebru, fie în cazul pensionarilor prin cotiza ii pl tite lunar. Pentru revigorarea fanfarei din Petrila dup 1992, s-a ocupat profesorul de muzic Câl ea Gheorghe, care a pus bazele pe promovarea tineretului, colaborând cu fanfara Bisericii „Muntele Sionului” din Petrila i Biserica „Filadelfia” din Petro ani – biserici apostolice pentecostale. Astfel, în 7 mai 2011 în ora ul Petrila s-a organizat pentru prima dat dup revolu ia român din decembrie 1989, un Festival al Fanfarelor de nivel jude ean, la care au participat fanfare din: Petrila, Nala , Hunedoara, Ha eg, Petro ani, R chitova, Deva. De remarcat c , la sfâr itul festivalului, toate fanfarele s-au reunit i au cântat în parcul ora ului. Merite deosebite în organizarea Festivalului Jude ean al Fanfarelor îl are conducerea spiritual a Bisericii „Muntele Sionului” din Petrila, pastor Boant Laz r.

Biserica apostolic pentecostal „Muntele Sionului” din Petrila a beneficiat de aportul deosebit al omului-orchestr , cunosc tor al instrumentelor de suflat, dirijorul i lefuitorul de talente, Szabo Andrei (n scut în 21 mai 1965, Vintere, jude ul Bihor), care la 1

noiembrie 2008 a înființat fanfara bisericii cu sprijinul pastorului Boant Lazăr. La început a avut 30 de elevi de la colile generale din Petrila și Lonea, între 9-21 ani, apoi efectivul a ajuns la 54 de instrumentiști. Toți au învățat să citească note. Fanfara este membră în Asociația fanfarelor creștine „Forte Fortissimo” din Deva, alături de fanfara Bisericii „Filadelfia” din Petroani. Această asociație organizează anual festivaluri de gen la care participă fanfare creștine din toată țara.

Se încearcă să se constituie un nucleu al unei fanfare și la Biserica baptistă din Uricani, având la anul 2011 un efectiv de 10 muzicanți (copii și bătrâni), îndrumați de entuziastul dirijor Dinea Iosif.

FANFARA MINERILOR DIN ANINOASA

A ezătat pe cursul mijlociu al Jiului de Vest (Jiul Românesc), și în „sus pe Vale”, Aninoasa dăinuie sub poala marilor păduri de sub Retezat. După părăsirea marelui istoric Nicolae Iorga (1871-1940), numele Aninoasa vine de la copacul „anin”, copacul cărui coajă taninată o foloseau băștinarii la spoitul caselor și, cum țim, „la coloratul îmbrăcăminte”. După ocupațiile tradiționale, cu rădăcini adânci în trecutul populației de pe aceste meleaguri, atât anenii, vlenii și iscronenii, erau până nu demult mari crescători de vite, în special ovine și bovine.

În luncile ce mărginesc dealurile destul de numeroase și în care pe lângă creșterea animalelor, datorită intenselor suprafețe de teren arabil – es. Se practica și se mai practică încă o agricultură strict locală – cartoful, porumbul, meiul. După 1870, pe lângă aceste îndeletniciri, o bună parte din populația activă practică mineritul în exploatarea din zonă. Din 1870, când s-a bătut primul rău în dealul Corlanului și Priboiului de către „Societatea Brașoveană de Mine și Cuptoare” și până în zilele noastre, minerii de pe „vale-n sus” erau cunoscuți doar după numele minei: aninoseni. În 1913, când s-a la ele și „câmpurile” au trecut statornic, se alipesc noii deschideri, noii legende contemporane legitimizează în geografia României ca a ezătare industrială – comuna Aninoasa – unică în țară, păstrându-și nealterată moțtenirea pastoral-agricolă.

La 1885 se deschide Exploatarea Minier Aninoasa, care a fost speran a de via a celor care au locuit în această a ezare. Ultima ton de c rbune la E.M. Aninoasa s-a dat în data de 17 aprilie 2006, l sând loc amintirilor i speran elor de via . Mult vreme o a ezare neînsemnat , cu o suprafa de 130 km², în care sunt implantate peste 1610 case r ne ti, 11 blocuri cu peste 616 apartamente, unde oamenii, ca în orice a ezare de munte, cosesc, strâng fânul pentru cre terea animalelor, seam n porumbul i cartofii, respectând tradi ia, ei produc cele necesare existen ei. Dezvoltarea însemnat a produc iei de c rbune i paralel cu aceasta dezvoltarea complex , multilateral a întregii activit i de min , au avut urm ri viabile în devenirea ora ului Aninoasa, fapt întâmplat la 4 mai 1989. La Aninoasa s-a construit mult i temeinic, actul de cultur a intrat de mult în drepturile sale legitime. Clubul Muncitoresc al Sindicatelor a luat fiin în anul 1901, fiind cel mai vechi din Valea Jiului. În ziarul „Gazeta Jiului” din mai 1922 se spunea: „...În satul acesta plin de fum i... murd rie, trebuie s ne m guleasc ideea c se joac teatru la club, ea este important în primul rând pentru c se simte absolut lips de astfel de grup , ca s func ioneze, s r spândeasc cultura prin reprezenta ii teatrale... întrucât acest col dep rtat de centrul lumii, este cam rar c lcat de asemenea grupe. Ini iativa aninosenilor este foarte l udabil ”.

În ziarul „Contemporanul” din septembrie 1986, scriitorul Dumitru Dem Iona cu (9 februarie 1932, Cremenea-Timnea, jud.Mehedin i – 9 octombrie 2000 Drobeta Turnu-Severin) scria: „În Aninoasa, a ezare minereasc cu vechi tradi ii, se organizeaz an de an un festival al creatorilor i interpre ilor de „folclor momârl nesc”, ca un semn c se afl întregi înc multe dovezi ale paternit ii obiceiului str bun, cântecul i jocul de via lung , semn de senin „geniul f r de stea, nemuritor”, al poporului nostru”. În anul 1920, la Aninoasa s-a înfiin at „Cercul Cultural Minier”. Sub bagheta prof.Ilu a Pop, forma ia coral , cu peste 60 de interpre i, pe piese de muzic clasic , cu care a sus inut spectacole în localitate i în a ez rile V ii Jiului, participând la edi iile din anii 1949, 1951, 1953, 1956 ale „Concursului cultural-artistic pe ar ”. Corul din Aninoasa a fost catalogat drept „bijuterie” la o faz final , fiind la acea vreme, unica forma ie din ar dirijat de o femeie. În anul 1956, corul din Aninoasa a ocupat locul al III-lea pe ar . Arti ti amatori care au dus

faima Aninoasei pe plan național au fost: Gheorghe Negru (1935-2002), Fodor Viorica (1929-2011), Popa Constantin (1928-2007), Tinel Ștefănescu, Lucia Liciu, Lany Emerick, Sichițiu Ioan (1931-2010), Ion Liciu (1937-1995), Ilie Botgros, Didina Botgros, etc.

Fanfara din Aninoasa s-a înființat în anul 1925, din inițiativa formației civile de pompieri, printre care îl amintim pe Abraham Petru (1884-1957), comandant de pluton din 1909. În anul 1949, pe 10 aprilie, Abraham Petru a primit o plăchet drept amintire pentru cei 40 de ani serviți în cadrul Corpului de Pompieri al Societății „Petroani”. Baza materială necesară înființării fanfarei s-a realizat din donațiile adunate de conducerea exploatarei miniere Aninoasa. Primii membri au fost în cea mai mare parte pompieri civili. Primul conducător al fanfarei din Aninoasa a fost Ignacz Retter, dirigitor foarte capabil, care s-a priceput la toate instrumentele. Pe lângă fanfară s-a ocupat și de organizarea unei orchestre de cameră. Au fost aranjamente orchestrale atât pentru fanfară, cât și pentru orchestra de cameră.

La început efectivul fanfarei a numărat 23 de membri. Mulți dintre membrii fanfarei cântau la instrument de suflat în fanfară și în paralel la vioară, violă sau violoncel în orchestra de cameră. În ceea ce privește activitatea fanfarei, aceasta a participat la serbări naționale, serbări câmpenești, nedei, maiiale, de asemenea a însoțit toate înmormântările din localitate. La muzica de promendă din parcul orașului fanfara și orchestra de cameră au cântat alternativ. Orchestra de cameră cânta și la balurile din localitate. La început repertoriul a cuprins uverturi ca: „Rigoletto” de Giuseppe Verdi (1813-1901), „Verdiana” de Klimnuta și „Poetul răzvrătit” de Franz von Suppe (1819-1895). Dirigitorul Ignacz Retter a fost mult timp prelucriș de folclor, aranjamente orchestrale după melodii populare românești și ale naționalităților conlocuitoare.

Un ajutor deosebit l-a acordat Consiliul comunal și funcționarii Primăriei comunei Aninoasa la anul 1935, pe care îi nominalizăm aici: ing. Adrian Braha – primar, Nicolae Moga – notar, Teodor Ștefan – subprimar, Nicolae Suvain – secretar, pl. Petru Idriceanu, Eugen Crăciun – consilier, Iosif Szilagy – consilier, îndr. director Mihai Bogza – casier, Nicolae Bornemisa – consilier, Iosif Peter – consilier, Ioan Jurca – consilier, Carol Nagy – consilier, preot Ioan Popa – consilier, Mihaiu Borca – consilier, Ioan Uriteșcu –

consilier, Ernest Loy - secretar, dr.Zoltan Kugel – medic. Johann Ciunderlik a intrat în fanfară în anul 1940 la vârsta de 10 ani. Prima dată a cântat la trompetă în mi bemol, iar mai târziu la flugorn. A învățat să cânte la instrument și teoria muzicii de la dirijorul Ignacz Retter. Tatăl său Victor Ciunderlik (1917-1959), a fost membru al fanfarei din Aninoasa ca toboșar la toba mare și cinele, din anul 1929 a cântat și în orchestra de cameră la violon. A fost deportat ca etnic german în U.R.S.S. în perioada 18 ianuarie 1945-1949. Ca profesie a fost un simplu miner. De fapt, toți membrii fanfarei au fost muncitori mineri, eventual mai târziu, nici unul nu era intelectual, dar toți notați. Au învățat tehnica instrumentului și teoria muzicii în cadrul fanfarei de la dirijori.

În anul 1944, dirijorul Ignacz Retter a fost deportat, din cauză că era etnic german, într-un loc necunoscut și nu s-a mai întors niciodată. Atunci au fost deportați mai mulți etnici germani, membrii ai fanfarei, în U.R.S.S., unii dintre ei s-au mai întors, alții nu. La întoarcerea din U.R.S.S., în anul 1949, Victor Ciunderlik și-a reluat activitatea în fanfară. În anul 1955 s-a îmbolnăvit grav de silicoză și a trebuit să înceteze activitatea la fanfară. A murit în anul 1959. Fiul său, Johann Ciunderlik, nu a fost deportat fiind încă minor.

După anul 1944, conducerea fanfarei a fost preluată de Iosif Schirll, etnic german și el, care nu a fost deportat, datorită vârstei înaintate, dar a fost mutat obligatoriu la Aninoasa de la Petroani. A crescut mulți tineri, viitori membri ai fanfarei, a făcut aranjamente orchestrale. Meritul dirijorului Iosif Schirll a constat în faptul, cu toate că fanfara s-a confruntat cu mari greutăți, mulți dintre membrii fanfarei fiind deportați în U.R.S.S., fiind etnici germani (aceasta fiind singura vină), a reușit să mențină nivelul fanfarei, atât în ceea ce privește numărul de membri, ca efectiv, cât și ca nivel artistic, aducând noi membrii, din rândul tineretului muncitor.

În anul 1953 dirijorul și lăfăuitorul de talente Iosif Schirll a murit și conducerea a fost preluată de Johann Stoker (1911-1965), care tocmai s-a reîntors din deportarea în U.R.S.S., flugornist, de profesie maistru miner. Un membru al fanfarei Aninoasa din perioada 1950-1953, trompetistul Abraham Petru junior (născut 21 iunie 1931, Aninoasa) își aduce aminte cu recunoștință de profesionalismul și blândețea didactică a dirijorului Iosif Schirll, calități care l-au

c l uzit în activitatea pe care a desf urat-o ca „tâmplar” la sectorul de investi ii al E.M. Aninoasa.

i acum la această vârst (80 de ani) vine cu drag în Parcul „Carol Schreter” din Petro ani i a teapt s cânte fanfara. O tempora, o mores! Johann Stoker a condus i orchestra de camer , al c rei nivel a început s scad , iar num rul de membri s-a redus din ce în ce mai alarmant. Orchestra de camer s-a rezumat în această situa ie la manifest rile de la „Joia tineretului” unde se reuneau tinerii din Aninoasa. În ceea ce prive te activitatea lui Johann Stoker, ca ef al fanfarei nu a adus nimic nou în repertoriu, nu a f cut nici aranjamente orchestrale, singura lui contribu ie a fost c a reînnoit vechile time, deja uzate. A condus fanfara Aninoasa pân în anul 1965, când a murit. Din anul 1965 conducerea fanfarei a fost preluat de Ioan Bara (1907-1981) basist. Repertoriul a r mas la tot ce s-a preluat de la predecesor, nu s-a mai înv at nimic nou. Între timp, orchestra de camer s-a desfiin at din lips de membrii. Dintr-o fotografie a fanfarei Aninoasa, la aniversarea a 50 de ani de existen (1925-1975), am identificat câ iva membrii ai fanfarei, astfel: Bara Ioan (1907-1981) – dirijor, Simion Ioan (1932-1984) – trompet , Velica Sterian (1929-1993) – bas fa, Hidi an Ovidiu (1930-1994) – bas fa, Ciunderlik Johann (1930 - ?) – fligorn, Bedeoan Gheorghe – corn, Gabo , Sortan Viorel, Popa Pavel, Bud Tiberiu, i al ii.

Fanfara Aninoasa în anul 1975 num ra 14 membri. Dirijorul Ioan Bara a murit în anul 1981 i atunci conducerea a fost preluat de Johann Ciunderlik (1930 - ?) – fligornist. Num rul de membri în fanfar era de 15, dar a continuat s scad în mod vertiginos, datorit faptului c membrii vârstnici, treptat-trepta au murit, iar tineretul nu a mai venit la fanfar .Johann Ciunderlik a f cut prelucr ri i aranjamente dup roman e ca: „Adio clipe fericite”, „De ce-ai plecat”, „Mi-e tare dor” – versuri Mircea Blok, muzica Angela Moldovan, „Luna doarme” – versuri Evghenie Macarie, muzica nu se cunoa te; i melodii populare maghiare, cum ar fi: „Dear madar”, „Kek pefelejts”, „Valahol a kis faluban”, etc. În ceea ce prive te activitatea fanfarei, aceasta particip la toate înmormânt rile din localitate, a întâmpinat frunta ii din produc ie la ie irea din schimb de la E.M. Aninoasa, a participat la festivalurile-concurs a fanfarelor din Valea Jiului i la Festivalul Na ional „Cântarea României”.

În anul 1985 fanfara din Aninoasa s-a desființat din lipsă de membri după 60 de ani de activitate neîntreruptă (1925-1985). Toată baza materială a fanfarei s-a împrăștiată și s-a pierdut.

FANFARA MINERILOR DIN LONEA

Perimetrul minier Lonea este situat în extremitatea estică a bazinului Petroani și este delimitat astfel: la nord de zona metamorfică a munților Parâng, la sud - pârâul Jieșel separă de perimetrul minier Livezeni, la est de pârâul Cimpăși și domeniul metamorfic, la vest de pârâul Jieșel separă de perimetrele miniere Petrița Nord și Petrița Sud. Suprafața perimetrului minier Lonea este de 1506,7 hectare.

Relieful perimetrului minier Lonea are aspect de platou cu forme colinare în partea de sud cu terase de-a lungul vălurilor, cu conuri de dejecție și alunecări de teren. În partea de nord - este relieful muntos, caracteristic domeniului metamorfic. În câmpul minier Lonea au fost identificate 21 de straturi de carbune formate din huilă energetică de Valea Jiului. Ca urmare a cercetărilor efectuate, precum și a exploatarea rezultă că interes economic prezintă stratul 3. Zăcămintul situat în cadrul perimetrului minier Lonea, este împărțit de o serie de elemente tectonice (falii în 10 blocuri, numerotate de la I la X). La ora actuală se exploatează rezervele din blocurile II, III, IV și VII.

În cel mai mare bazin carbonifer al României, cel din Valea Jiului, cunoscut încă din 1782, s-au făcut primele concesiuni miniere în anul 1857-1858 pentru „Societatea de Mine și Furnale” din Brașov și Societatea Minieră „Salgotarjan” din Budapesta. Din anul 1865 a părăsit statul austriac în Valea Jiului, dar în 1879 a arendat minele sale Societății Brașovene. În perioada 1867-1870 s-a construit calea ferată Simeria (Piski) - Petroani, care făcând legătura între bazinul carbonifer din Valea Jiului și Transilvania, a dat un puternic avânt exploatarea miniere din această regiune și a exploatarea precedentă a bogățiilor naturale ale Văii Jiului de către dualismul austro-ungar (1867-1918). Până la construirea liniei ferate Simeria (Piski)-Petroani, Vulcanul a fost centrul administrativ al Văii Jiului. Linia ferată și stația Petroani a fost dată în folosință la 18 august 1870

(calea ferată a fost o derivație a primei căi ferate din Transilvania, Arad-Alba Iulia (221 km), dată în folosință în 22 decembrie 1868).

Primele mine deschise și puse în exploatare în bazinul minier Valea Jiului au fost Petroani Est și Petrila. În perioada anilor 1867-1870 ministrul de finanțe al dualismului austro-ungar a fost contele Menyhert Lonyay (1822-1884), proprietar particular de mine, care „ambiona dezvoltarea minelor statului” din Valea Jiului și era gata de „orice jertfă”. Banii neprisosind, au început deschiderea minelor și construirea clădirilor care, mergeau ca pe bandă în „stil american”! Astfel, colonia clădită în partea de la răsărit a comunei Petrila s-a numit Lonea după numele contelui-ministru Menyhert Lonyay. E foarte probabil că lucrurile acestea de dezvoltarea minelor de pe Valea Jiului ar fi întârziat mult dacă n-ar fi fost pe vremea aceea contele-proprietar de mine Lonyay Menyhert, ministrul de finanțe al Ungariei între 1867-1870. (din revista *bilingv*, româno-maghiar „Montanistic și metalurgie”, nr.11-12, 1926).

În 1869 se construiește linia ferată îngustă Petroani – Petrila precum și oseaua. Din anul 1872 se continuă construirea drumului Petroani-Petrila spre Lonea și Cimpă. Cu toate că în 1873 a început să pareă primul puț de extracție în zona Jieș, să pareă acestuia s-a sistat circa 20 de ani până în 1894, continuându-se să pareă până în 1895. Producția anului 1873, când se consideră începutul E.M. Lonea, a fost de 141769 tone carbune brut, fiind realizat din pregătirile în straturile 3 și 5 de la Jieș. În acest an, la mina Lonea s-a achiziționat o mașină de aburi de 6-8CP pentru ridicarea apelor, fiind livrată de firma „Humboldt A.G.”. Cu toate acestea, folosirea mașinilor cu aburi și a motoarelor electrice care-și făuseră apariția pe o scară mai largă, s-a început numai la sfârșitul secolului al XIX-lea, când mașinile cu aburi încep să fie folosite la transporturi și la separarea carbunelui. Cu acest prilej, se deschide mina Lonea, viitoarea mină Cimpă II.

Transportul carbunelui de la Lonea la Petrila se făcea pe calea ferată îngustă cu folosirea pentru tracțiune a locomotivelor cu abur. Societatea „Salgotarjan”, care își începe la 1 ianuarie 1895 activitatea pe fostele perimetre de exploatare ale Societății Brașovene continua strategia economică a societății precedente de a realiza exploatarea intensivă a straturilor subiri care asigurau un preț de cost al carbunelui mai mic. În 1912, ministrul de finanțe al dualismului

austro-ungar a aprobat fondurile necesare pentru lucrările de deschidere, începându-se adâncirea puurilor: Puul I (Cimpa) pe 150 m, Puul II (Lonea pe 134 m), Puul III (Jie pe 154 m; aceste puuri aveau un profil circular cu diametrul de 4,6 m și o capacitate totală a mașinilor de extracție de 745 HP, putând să extragă anual câte 250000 tone de carbune fiecare. Aferent acestor puuri principale era câte un pu de aeraj de 120,84 m și respectiv 120 m, folosite pentru transportul materialelor).

La 7 decembrie 1918 este emis Jurnalul Consiliului de Miniștri nr.1064 (președintele al Consiliului de Miniștri fiind Ion I.C. Brătianu (1864-1927)) privitor la trecerea „Minerilor Statului Lonea” în patrimoniul statului român.

Se prevedea trimiterea de către Ministerul Industriei și Comerțului (ministru Alexandru Constantinescu) a unui delegat care să ia în primire Direcțiunea Generală a acestor mine, ajutat de personalul tehnic și administrativ de care avea nevoie, personalul existent fiind menținut în funcție dacă dorea să mai lucreze și să depună jurământ de fidelitate față de România.

În anul 1922 Consiliul Comunei Petrița a dat denumiri noi cunetelor aparținând comunei Petrița. Astfel: cunetul Mina Deak devine - „Regele Ferdinand”, Cimpa devine „Vaida Voievod”, Jie devine „Ștefan cel Mare”, Lonea devine „Regina Maria”, Lonea fiind alcătuită din mai multe colonii: Colonia Wekerle devine „Brătianu”; Colonia Beton devine „Nicolae Iorga”; Colonia Remete devine „Avram Iancu”; Colonia Defor devine „Iulia Hașdeu”; Colonia Veche devine „Regina Maria”; Colonia de Lemn devine „Vasile Alecsandri” și „Prințul Carol”; Colonia de Piatră devine „Mihai Eminescu” (conform „Gazeta Jiului”, III, nr.34/1924, pag.2).

Deoarece încă din 1907 statul român nu a mai arendat minele Societății „Salgotarjan”, societatea a fost nevoită să treacă în regie proprie și să-și înființeze un atelier propriu în centrul câmpului minier de exploatare al Văii Jiului, la Petroani. Astfel, s-au pus bazele primului „ATELIER CENTRAL” care să deservească toate minele bazinului carbonifer al Văii Jiului. La 14 februarie 1921 Societatea „Salgotarjan” este naționalizată și se transformă în S.A.R. „Petroani”. La rândul său, Societatea „Uricani-Valea Jiului” în baza Constituției din 1923 și a alegerilor adoptate în 1924, a fost naționalizată și ea la 31 decembrie 1924, luând denumirea de

Societatea Carbonifer „LUPENI”. La 7 iunie 1925 este publicat în „Monitorul Oficial” – „Legea privitoare la comercializarea întreprinderilor economice ale statului”, adoptat de Parlament în cadrul pachetului de legi economice propus de guvernul Ion I.C.Br tianu. Se crează astfel, cadrul juridic pentru comercializarea unor întreprinderi ale statului și una din cele vizate va fi și „Minele Statului Lonea”.

Astfel, în anul 1926 „Minele Statului Lonea” sunt transformate în Societatea Anonim „LONEA”. În perioada crizei economice 1928-1933, au fost închise în 1928 mina Lonea I și în 1930 mina Lonea II, rămânând în producție numai mina Lonea III. (A devenit proprietate de stat sub denumirea de Societate Anonim Român, denumire ce s-a păstrat până la „naționalizarea minelor” din 11 iunie 1948). La 20 august 1949 se înființează Societatea Româno-Sovietică pe acțiuni pentru exploatarea și desfacerea cârbunelui „SOVROM-CARBUNE”, pe baza Decretului nr.346/1949.

Se consideră „SOVROM-CARBUNE” înființată la data de 4 iulie 1949, funcționând pe baza actului constitutiv și statutar odată cu redeschiderea minelor Lonea I și Lonea II, precum și lucrările de deschidere a orizontului 500, atât la mina Lonea II, cât și la mina Lonea III în vederea realizării în subteran a legăturii celor două mine, care s-a înfăptuit în anul 1955, dar cu extragerea producției separat pe fiecare pu Lonea I, II și III.

Odată cu redeschiderea minelor Cimpă I și Cimpă II din cadrul Minei Lonea începe să funcționeze și la Lonea, pe lângă exploatarea, școala de calificare pentru diferite categorii de meserii din domeniul minier. Creșterea producției de cărbune la mina Lonea a devenit o prioritate. Între anii 1951-1954, Mina Lonea a livrat o producție de 1493060 tone cărbune extras. Astfel, ziarul „Steagul Român” din Petroani consemnează la 16 aprilie 1953 brigada stahanovistului Kopetin Geza (1911-1980) și-a îndeplinit în întregime sarcinile ce-i reveneau în cadrul primului plan cincinal la Exploatarea Jie-Lonea. (La 10 august 2010, în bazinul minier Donek (Ucraina) a fost depășit un record de productivitate de 75 de ani în minerit (1935-2010) stabilit de minerul Alexei Stahanov – de numele lui legându-se „mișcarea de productivitate” – stahanovismul. Minerul Alexei Stahanov, în schimbul de noapte al zilei de 30 august 1935 a început „marea excavație” cu picămerul. La ora 5,45 Stahanov a fost gata

cu ciclul schimbului, realizând 102 tone c rbune, cantitate care era de 14 ori mai mare decât media productivității individuale realizate până la acea dată. Fotografia lui Alexei Stahanov a apărut pe coperta revistei „TIME” din 16 decembrie 1935. În scurt timp, „întrecerea socialistă” a apărut sub titulatura de „stahanovism”. Întrecerea a avut un ecou pozitiv în industria minieră sovietică, fapt ce a condus la introducerea în 1948 a srb torii „Zilei Minerului Sovietic”. După 1945, întrecerea a fost adoptată și de țările socialiste, ducând la srb torirea pentru prima dată în România a „Zilei Minerului” la data de 12 august 1951, iar în Ungaria în 1950. Treptat, interesul pentru industria minieră în fostele țări socialiste a început să scadă, dar în anumite țări aprecierea muncii minerului a rămas neclintită. În fosta U.R.S.S. numele lui Alexei Stahanov a fost uitat, dar au apărut noi distincții miniere. Cu prilejul aniversării a 75 de ani (1935-2010) de la prima întrecere a productivității miniere, s-a doborât recordul lui Alexei Stahanov și tot în bazinul minier Donek (Ucraina). În data de 11 august 2010 Intreprinderea MECHANICA din Dzerjinsk a anunțat că minerul frunta Serghei Semuk în ciclul din 10 august 2010 a excavat cu picămerul 170 de tone c rbune pe post, cu 68 de tone pe post mai mult ca pe timpul lui Alexei Stahanov. Susinerea a fost făcută cu plăci de metal de doi ortaci, mărind la 223% productivitatea muncii. După record, minerul Serghei Semuk a spus: „Acest fapt ne-a dat încredere și putere și că, după cele 8 ore de muncă neîntreruptă nu am simțit oboseală și eram gata să continui”. Așa cum mineritul și munca este veșnică, spiritul întrecerii miniere nu va pieri niciodată, rămânând etern).

Bazându-ne pe o fotografie a Fanfarei minerilor din Lonea în care se aniversa cea de-a 33-a aniversare – 1928-1961, putem spune că Fanfara minerilor Sindicatului Miner din Lonea a luat ființă în anul 1928. Dintre dirijorii fanfarei de până la 1942, putem menționa pe Emil Muscă, Ion Barbu, veniți din fanfare militare din alte localități. În perioada 1942-1959, fanfara a fost condusă de Francisc Belușek – violonist.

În ceea ce privește activitatea fanfarei, aceasta a participat la srb torile naționale, a cântat muzică de promenadă în parcul din Lonea, a participat la serbări câmpenești, nedei, maiștile și în permanență însoțit toate înmormântările din localitate. După decesul dirijorului Francisc Belușek, conducerea a fost preluată de

Ion Trican, care a venit de la o fanfară militară. A adus cu el mai mulți instrumentiști, însă nici unul dintre ei n-au stat prea mult, după scurt timp unul câte unul au părăsit Lonea. De remarcat, în martie 1957, tatăl meu, Velica Sterian (născut 10 decembrie 1929, Viina Nouă, jud. Olt – decedat 9 martie 1993, 63 ani) s-a angajat la Mina Lonea și pentru că în perioada 1943-1945 a fost copil de trupă în Regimentul nr.40 infanterie C Lugreni-Medgidia, unde a învățat muzica, scris, citit partituri și instrumente de suflat, a intrat și în Fanfara Minieră Lonea unde a cântat la bas-fa. A activat în această fanfară până în 1 octombrie 1967 când s-a mutat cu serviciul la E.M. Dâlja și a activat în fanfara din Petroani până în 1990 când s-a îmbolnăvit, apoi în 9 martie 1993 a decedat. Între anii 1974-1980 a activat și la Fanfara minerilor din Aninoasa. A ieșit la pensie la 10 decembrie 1979 de la E.M. Aninoasa. A participat alternativ la acțiunile fanfarelor din Aninoasa și Petroani. La 23 august 1964 a participat în cadrul Fanfarei reunite a județului Hunedoara, la Deva în stare de concentrare, îmbrăcați în uniforme militare, aproape două săptămâni pentru pregătirea paradelor militare și defilarea în capitala regiunii Hunedoara. Din această fanfară reunită a regiunii Hunedoara făceau parte 100 de instrumentiști, mulți din Valea Jiului, care de fapt era pepiniera în muzica de fanfară.

Din anul 1960 conducerea fanfarei a fost preluată de Chereche Gheorghe – clarinetist, absolvent al Conservatorului din Iași, promoția 1938. A recrutat membrii fanfarei dintre elevii Școlii Generale Nr.2 din Lonea, și-a învățat să cânte la instrument, scris-citit muzical și teoria muzicii. Cu ocazia aniversării a 33 de ani de existență a fanfarei în anul 1961, s-a organizat o serbare câmpenească la cabana Lunca Florii. Pe atunci efectivul fanfarei a numărat 40 de membri. Din fotografia aniversară reamărim pe următorii (cu scuzele de rigoare, pe care îi mai înemintez!): directorul E.M. Lonea, ing. Feier Gheorghe (1929-1988), președintele de sindicat Smida (Szmida) Iosif (1910-1989), Rovsnik Iosif (1901-1966) – cineaștii toboșari, Boboc Petre (1931-2001) – trompet, Vasile Ștefan – trompet, Velica Sterian (1929-1993) – bas-fa, Chiriac Vladimir – bas-fa, Maczanga Janos (1929-1971) – trompet, Wem Herman (1934-2005) – flugorn, Traian Vasile – toboșari și toboșar mare, Zidaru Petre – trompet, Jianu Nicolae – clarinet, Partizan Nicolae, Chină I., Onici V., Pinczker S., Maczanga Tiberiu (1952-

2010) – trombon, Grama N. – bas fa, Reisz Anton – bas fa, Vachold Nicolae – în conducerea fanfarei.

La acea dată fanfara din Lonea avea un număr de 30 de muzicanți și 10 elevi ce învățau muzica la sala de muzică de pe strada Avram Iancu, deasupra Depoului, în Colonia Remete. În ceea ce privește activitatea fanfarei, în acest timp a prezentat programe cu ocazia sărbătorilor naționale, „Ziua Minerului” (ce era sărbătorită în fiecare an în prima duminică din luna august). De asemenea, a cântat la mina Lonea la „Zilele sectoarelor” sau la „Ziua frunții ilor”. Până în anul 1963, membrii fanfarei scăduseră la 30, ca după aceea să reînfiorească din nou și în anul 1980 efectivul ajunsese iar la 45 de membri. Însă după anul 1986, începe iar declinul, mulți componenți ai fanfarei au plecat, alții bătăni se îmbolnăvesc, mor, astfel în anul 1992 fanfara din Lonea s-a dizolvat, au rămas doar 5 muzicanți care au fuzionat cu fanfara minerilor din Petrița. În ultima perioadă până la anul 1992 fanfara a avut sediul la Casa Pensionarilor din Lonea, însă după desființare, puține documente ce au mai existat au fost transferate la Clubul Muncitoresc al Sindicatelor din Lonea, ce a fost dat în folosință în anul 1962, și aparțin de Exploatarea Minieră Lonea.

Printre directorii îi amintim pe: Vasile Hlopecchi, Aurel Hlușcu (născut 28 iunie 1941, Răduți – decedat 25 octombrie 2006, Petrița) – a fost cel mai longeviv director de club din Valea Jiului. A fost și director al Clubului Sindicatelor din Petrița; Pop Zoltan. La Clubul Muncitoresc al Sindicatelor din Lonea nimeni nu a înțeles o evidență a fanfarei și astfel s-au împrăștiat documentele fanfarei. Ultimii 5 membri ai fanfarei din Lonea au fost: Chereche Gheorghe – clarinetist, Alexandru Görög senior – flugornist, Alexandru Görög junior toboșar, Danko Jano – cineaș violonist, Wem Hermann – bas flugornist. Ei erau ajutați de subofițerii muzicanți de la Unitatea Militară din Lonea. Fanfara minieră Lonea nu a mai putut începe pasul cu activitățile solicitante din localitate fiind nevoie să se autodizolve, cei câțiva muzicanți plecând la alte fanfare din Valea Jiului (Petrița, Petroani).

FANFARA REUNITĂ A VĂII JIULUI

Aproape toți muzicanții din cadrul fanfarelor din Valea Jiului: Petroani, Petrila, Lonea, Aninoasa, Vulcan și Lupeni, au fost cooptați pentru prima dată în 1964 la Fanfara reprezentativă a Regiunii Hunedoara, cu ocazia sărbătoririi zilei de “23 august” – ziua eliberării României de sub jugul fascist. Aveau regim de concentrare și erau coordonați de ofițeri-inspectorii din Muzica Militară.

Sub denumirea de Fanfara reunită a Văii Jiului s-au constituit în anul 1978, sub conducerea dirijorului Alexandru Drăgan de la Fanfara din Lupeni. În sprijinul acestora au venit muzicanți din armată pe care îi menționăm: colonel în rezervă Ion Chioreanu (1912-2000) și colonel Ioan Ursu – dirijor la Fanfara Militară din Sibiu. Fanfarele reunite au participat la festivaluri naționale unde de trei-patru ori au obținut locul întâi pe scară. Întotdeauna, cu o săptămână înainte de concurs, toți membrii fanfarei au fost scoși din producție. La Fanfara reunită a mai fost dirijor și prof. Ion Gorgan din Petroani. Ultimul spectacol al fanfarei reunite ale Văii Jiului a avut loc la Alba Iulia în anul 1988. Efectivul fanfarelor reunite a fost între 80-90 de membri. Subliniem faptul că la Uricani a existat un nucleu al unei fanfare, dar care în 1972 s-a desființat neavând un îndrumător calificat.

REPERTORIUL FANFARELOR MINIERE DIN VALEA JIULUI

Repertoriul fanfarelor cuprinde cam 20 de marșuri funebre, cu care însoțesc și astăzi toate înmormântările din localitățile Văii Jiului. Din cele declarate de membrii fanfarelor, aceste marșuri funebre au fost de foarte multe ori transcrise și s-a neglijat a se consemna compozitorul. Astfel, nici ei nu mai pot identifica, ce marș funebru, cui compozitor îi aparține. Membrii cei mai bătrâni îmi amintesc că aceste marșuri funebre ar aparține lui Ceaikovski, Chopin, Cernetzcki, marșuri pe teme de Giuseppe Verdi, dar nici ei nu le mai pot identifica cu exactitate.

La înmormântări fanfarele abordează nu numai marșuri funebre, ci și prelucrări folclorice (cu conținut expresiv adecvat), alese în

funcie de naionalitatea decedatului. Toate fanfarele miniere din Valea Jiului au prelucrri folclorice. Melodii populare române ti dintre care men ion m: Hora Munteneasc , Hora pe loc, M run elul din Gro i, Învtita din Sibiu, arina din Alba Iulia, arina de la Gina, Sârba din Muscel i altele.

Melodii populare maghiare: Dear madar, Kek ne felejts, Valahol a kis faluban, Akacosut i altele. Melodii populare germane f r consemnarea titlului. Muzic u oar : „Copacul” de Zsolt Kerestely, „Spune-mi ce crezi” de Nicolae Kirculescu, „La Paloma” de Iradion, „Zaraza” de Constantinescu, „E toamn iar”, „Închide i ochii dulci”, „Melodiile Bucure tiului” i altele. În lista de repertoriu ce urmeaz au fost subliniate piesele din repertoriul românesc pe care l-am identificat în „Repertoriul creaiei muzicale române ti” de Mihai Popescu, capitolele referitoare la muzica de fanfar . Lista de repertoriu este întocmit astfel:

- pentru Petro ani, conform partiturilor aflate în magazia fanfarei;
- pentru Lupeni i Petrila, conform unor registre de repertoriu, redactate probabil începând cu perioada interbelic , f r a consemna explicit cronologia, care rezult explicit din succesiune, dar echivoc , datorit împr irii registrelor pe genuri (uverturi, mar uri, dansuri, piese de caracter, alte prelucr ri);
- pentru Aninoasa, conform celor declarate de fostul membru al fanfarei Ciunderlik Johann (care a activat aici din 1940 până la desfiin are în anul 1985);
- repertoriul fanfarei din Vulcan (de i forma ia activeaz i în prezent) nu a putut fi reconstituit;
- repertoriul fanfarei din Lonea (desfiin at în anul 1992) nu a putut fi reconstituit.

Repertoriul fanfarei minerilor din Petroșani

Repertoriul românesc:

- „*Potpuriu de cântece de mas* ” de Ion Chioreanu (1912-2000); „*Te cânt partid*” i „*Republic m rea vatr* ” de Ion D.Chirescu (1889-1980); „*Ciob na ul*” de Mircea Cristescu (1928-1995); „*Dans r nesc*” de Constantin Dimitrescu (1847-1928); „*Garofi a*”

de Grigora Dinicu (1889-1949); „*Uvertur festiv*” de Viorel Dobo (1917-1985); „*Scen pastoral*” i „*Amintiri de peste Olt*” de Petru Elinescu (1869-1947); „*Rapsodia Român*” I i II de George Enescu (1881-1955); „*Mar de defilare*”, „*Blindatele*”, „*Strân i uni i*” de Eremia Dumitru (1910-1975); „*Schi simfonic*”, „*A noastr e victoria*” de C.Fanciali; „*Hora Unirii*”, „*Uverturi pe teme române ti*” de Alexandru Flechtenmacher (1823-1898); „*Potpuriu oltenesc*” de Goldberg; „*Peste vale*” de Ionescu; „*Valurile Dun rii*”, „*Prima furie*”, „*Carmen Sylva*” – vals de Ioan Ivanovici (1845-1902); „*A te vedea, a tr i*”, „*Suspinul*” de Ioan Ivanovici; „*Amintiri din Bucure ti*” de Kessler; „*Zi de s rb toare*” de Kratoschwell; „*Vis i realitate*” de L z rescu; „*Vântule i de prim var*”, „*Amintiri din Dobrogea*”, „*În amurg*”, „*Zamora*” de Marian; „*Rapsodia Român*” de Mihail M rg ritescu (1861-1925); „*Arii din Muntenia*” de Alfred Mendelsohn (1910-1966); „*La clac*”, „*Floarea României*” de Iosif Paschill (1877-1966); „*Inim de român*” de Pascu George (1912-1996); „*Din z voi*” de Pavlovski; „*Pe Valea Oltului*” de Petrescu D.Ioan (1884-1970); „*Crai nou*”, „*Rapsodie român*” de Ciprian Porumbescu (1853-1883); „*7 Noiembrie*” de H.Pu an; „*P pu a din Hagi Abdul*”, „*Fulgi de z pad*”, „*Flori de camelii*” de Ion Stamatiade; „*Suit b n ean*” de Ion Totan (1912-1983); „*Rapsodie închinat armatei RPR*” de Zeno Vancea (1900-1990); „*M r e ti*” (mar) de Vl du oi; „*Basarabian*”, „*Vulturul din mun i*” de autori necunoscu i.

Repertoriul universal:

● „*De-a fi rege*” de Adolf Adam; „*Coriolan*”, „*Fragmente din simfonii*” de Ludwig van Beethoven (1770-1827); „*Norma*” de Vincenzo Bellini (1801-1835); „*Carmen*” de Georges Bizet (1838-1875); „*Califul din Bagdad*” de Adrien Francois Boieldieu (1775-1834); „*1812*”, „*Feodora*” de Piotr Ilici Ceaikovski (1840-1893); „*Rezervele muncii*” de Cerne ki; „*Vals în la minor*” de Frederic Chopin (1810-1849); „*Faust i Margareta*” de Francois Charles Gounod (1818-1893); „*Mar ul minerilor*” de Tihon Hrenikov (1913-2007); „*Tuberossa*” de Kalinov; „*Silvia*”, „*Contesa Maritza*” („*Zi igane*”) de Imre Kalman (1882-1953); „*Noaptea carnavalului*” de Klimenti; „*Verdiana*” de Klimnut; „*Cetatea ho iilor*” de Kuhlau Daniel Frederik Rudolph (1786-1832); „*Regina florilor*” de

Konradi; „*V duva vesel*”, „*Contele de Luxemburg*” de Franz Lehar (1870-1948); „*Paia e*” (fantezie) de Ruggero Leoncavallo (1858-1919); „*Cavaleria rusticana*” (intermezzo) de Pietro Mascagni (1863-1945); „*Hugheno ii*” de Giacomo Meyerbeer (1791-1864); „*Don Juan*” de Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791); „*Barcarolle*” („*Povestirile lui Hoffman*”) de Jaques Offenbach (1819-1880); „*Serbarea recoltei*” de Pollak; „*Madam Butterfly*”, „*Tosca*” de Giacomo Puccini (1858-1924); „*Semiramida*”, „*Wilhelm Tell*”, „*B rbierul din Sevilla*” de Antonio Gioacchino Rossini (1792-1868); „*Pe Volga în jos*” de Runov; „*Serenada*” de Franz Schubert (1797-1828); „*Promenade*”, „*Uvertura încoronării*”, „*Serenad*”, „*Flora*” (vals) de Stolz Robert (1880-1975); „*Voievodul iganilor*”, „*Liliacul*”, „*Dun rea Albastr*”, „*Voci de prim var*” de Johann Strauss fiul (1825-1900); „*Poet i ran*”, „*Cavaleria u oar*” de Franz von Suppe (1819-1895); „*Raymond*”, „*Mignon*” de Ambroise Thomas (1811-1896); „*Nabucodonosor*” (cabatin), „*Bal mascat*” (uvertur), „*Aida*” (uvertur), „*Traviata*” (uvertur), „*Trovatore*” (uvertur), „*Ernani*” (cabatin) de Giuseppe Verdi (1813-1901); „*Divertizment ans Rienzi*”, „*Tanhauser*” (mar) de Richard Wagner (1813-1883); „*Freischütz*” de Carl Maria von Weber (1786-1826); „*Vânz torul de p s ri*”, „*Adam Walzer*” de Karl Zeller (1842-1898);

Repertoriul fanfarei minerilor din Lupeni

Repertoriul românesc:

● „*Potpuriu de cântece de mas*” de Ion Chioreanu; „*Te cânt partid*” i „*Republic m rea vatr*” de Ion D.Chirescu; „*Ciob na ul*” de Mircea Cristescu; „*Dans r nesc*” de Constantin Dimitrescu; „*Garofi a*” de Grigora Dinicu; „*Uvertur festiv*” de Viorel Dobo; „*Scen pastoral*” i „*Amintiri de peste Olt*” de Petru Elinescu; „*Rapsodia Român*” I i II de George Enescu; „*Mar de defilare*”, „*Blindatele*”, „*Strân i uni i*” de Eremia Dumitru; „*Schi simfonic*”, „*A noastr e victoria*” de C.Fanciali; „*Hora Unirii*”, „*Uvertur pe teme române ti*” de Alexandru Flechtenmacher; „*Potpuriu oltenesc*” de Goldberg; „*Peste vale*” de Ionescu; „*Valurile Dun rii*”, „*Prima furie*”, „*A te vedea, a tr i*”, „*Suspinul*” de Ioan Ivanovici; „*Amintiri din Bucure ti*” de Kessler; „*Zi de*

srb toare” de Kratoschwell; „Vis i realitate” de L z rescu; „Vântule i de prim var ”, „Amintiri din Dobrogea”, „În amurg”, „Zamora” de Marian; „Rapsodia Român ” de Mihail M rg ritescu; „Arii din Muntenia” de Alfred Mendelsohn; „La clac ”, „Floarea României” de Iosif Paschill; „Inim de român” de Pascu George; „Din z voi” de Pavlovski; „Pe Valea Oltului” de Petrescu D.Ioan; „Crai nou”, „Rapsodie român ” de Ciprian Porumbescu; „7 Noiembrie” de H.Pu an; „P pu a din Hagi Abdul”, „Fulgi de z pad ”, „Flori de camelii” de Ion Stamatiade; „Suit b n ean ” de Ion Totan; „Rapsodie închinat armatei RPR” de Zeno Vancea; „M r e ti” (mar) de VI du oi; „Basarabian”, „Vulturul din mun i” - de autori necunoscu i.

Repertoriul universal:

● „De-a fî rege” de Adolf Adam; „Fra Diavolo” de Daniel Francois Esprit Auber; „Coriolan”, „Fragmente din simfonii” de Ludwig van Beethoven; „Norma”, „Somnambula” (varia iuni pentru fligorn) de Vincenzo Bellini; „Carmen” de Georges Bizet; „Califul din Bagdad” de Adrien Francois Boieldieu; „1812”, „Feodora” de Piotr Ilici Ceaikovski; „Rezervele muncii” de Cerne ki; „Vals în la minor” de Frederic Chopin; „Alessandro Stradella” de Flotow; „Faust i Margareta” de Francois Charles Gounod; „Mar ul minerilor” de Tihon Hrenikov; „Tuberossa” de Kalinov; „Silvia”, „Contesa Maritza” („Zi igane”) de Imre Kalman (1882-1953); „Noaptea carnavalului” de Klimenti; „Verdiana” de Klimnut; „Cetatea ho iilor” de Kuhlau Daniel Frederik Rudolph (1786-1832); „Regina floriilor” de Konradi; „V duva vesel ”, „Contele de Luxemburg” de Franz Lehar; „Paia e” (fantezie) de Ruggero Leoncavallo; „Cavaleria rustican ” (intermezzo) de Pietro Mascagni (1863-1945); „Hugheno ii” de Giacomo Meyerbeer (1791-1864); „Don Juan” de Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791); „Barcarolle” („Povestirile lui Hoffman”) de Jaques Offenbach; „Serbarea recoltei” de Pollak; „Madam Butterfly”, „Tosca” de Giacomo Puccini; „Semiramida”, „Wilhelm Tell”, „B rbierul din Sevilla” de Antonio Gioacchino Rossini; „Pe Volga în jos”, „Rapsodie sovietic ” de Runov; „Serenada” de Franz Schubert; „Promenade”, „Uvertura încoron rii”, „Serenad ”,

„Flora” (vals) de Stolz Robert (1880-1975); „Voievodul iganilor”, „Liliacul”, „Dun rea Albastr ”, „Voci de prim var ” de Johann Srauss fiul; „Poet i ran”, „Cavaleria u oar ” de Franz von Suppe; „Raymond”, „Mignon” de Ambroise Thomas; „Nabucodonosor” (cabatin), „Bal mascat” (uvertur), „Aida” (uvertur), „Traviata” (uvertur), „Trovatore” (uvertur), „Ernani” (cabatin) de Giuseppe Verdi; „Divertizment ans Rienzi”, „Tanhauser” (mar) de Richard Wagner; „Freischütz” de Carl Maria von Weber; „Vânz torul de p s ri”, „Adam Walzer” de Karl Zeller;

Repertoriul fanfarei minerilor din Petrila

Repertoriul românesc:

● „Sunetul fanfarei”, „Biruiitorii”, „Eliberatorii” de Horea Eugen Ardeleanu (n.22 iunie 1930, Alba Iulia); „Duet” de Cernele; „Cântece de mas ”, „Elanuri tinere ti”, „Pe drumul victoriei”, „Mar muncitoresc”, „Ap r torii patriei” de Ioan Chiorean; „Plaiuri române ti”, „Melodii maghiare”, „Melodiile prieteniei”, „Te cânt partid” i „Republic m rea vatr ” de Ion D.Chirescu; „Ciob na ul” de Mircea Cristescu; „Stefania” (gavotta) de Czibulea; „Când trandafirii înfloresc” de Gherase Dendrin (1901-1973); „Dans r nesc” de Constantin Dimitrescu; „Mar ul lui Tudor Vladimirescu” de Gheorghe Dumitrescu (1914-1996); „Rapsodia Român ” I i II de George Enescu; „Biruiitorii”, „Victoria”, „Mar ul Marinei” – pas de defilare, parade – „Mar ul infanteriei”, „Buchet de flori” (potpuriu), „Blindatele”, „Strân i uni i” de Eremia Dumitru; „Dans românesc” de C. Fanciali; „Hora Unirii”, „Uvertur pe teme române ti”, „Sfânt zi de libertate” de Alexandru Flechtenmacher; „Salve Imperator”, „Einzug gladiatorem” de Fucik; „Valurile Dun rii”, „Carmen Sylva” (vals), „Ecolul în mun i” de Ioan Ivanovici; „În mun ii Parângului” de Kim Norbert; „Souvenire din Banat” de Keller; „A 50-a aniversare a fanfarei din Petrila” de Kracsmyer; „Rusia” (potpuriu) de Iosif Kubalek; „Vântule i de prim var ”, „Porumbelii albi”, „În amurg”, „Didina”, „Gloria” de Marian; „Arii din Muntenia” de Alfred Mendelsohn; „Triumfal mar ” de Mirea; „Dor de patrie” de George Pascu; „Din z voi”, „Jubileu” de Pavlovschi; „O noapte de mai”

(potpuriu) de Popovici; „Crai nou”, „Balad celebr ”, „Zi de veselie” de Ciprian Porumbescu; „Serenad ” de Constantin Silvestri (1913-1969); „Steagul partidului”, „Viteaz Românie”, „Mul umim partidului”, „Mar de întâmpinare” de Matei Socor (1908-1980); „P pu a din Hagi Abdul”, „Alice i M rioara” de Ion Stamatiade; „Din Banat” de Tiberiu Svoboda; „Prin Balcani” de erb nescu; „Porumbi a”, „Angela” de Stefanopol; „Zarandul” de Todor; „Serenad ” de Toft; „Mar festiv-1907” de Ion Totan; „Unirea” de Emilian Ursu; „Mar ul Tineretului” de Varga Ovidiu (1913-1993); „Carpa i” (vals), „Flori de l mâi ” de VI du oi;

Repertoriul universal:

● „Milanese” de Bamian; „Egmond”, „Fragmente din simfonii” de Ludwig van Beethoven; „Arleziana” de Georges Bizet; „Califul din Bagdad” de Adrien Francois Boieldieu; „1812”, de Piotr Ilici Ceaikovski; „Zi de toamn ” de Cutrupi; „Martha” de Flotow; „Faust” (potpuriu) de Charles Francois Gounod; „Mar ul minerilor” de Tihon Hrenikov; „Tuberossa” de Kalinikov; „Silvia”, „Prin esa circului” de Imre Kalman; „Verdiana” de Klimnut; „Eva”, Ungarische Tanze (Mesze a nagy erdo) de Franz Lehar; „Cavaleria rustican ” (intermezzo) de Pietro Mascagni; „Cântece maghiare” de Monti; „Orfeu”, „Frumoasa Elena” de Jacques Offenbach; „Amintiri din Herculane” de Poczeller; „Semiramida” de Antonio Gioacchino Rossini; „Casa cu trei fete” de Franz Schubert; „Întotdeauna vesel”, „Pe maul Dun rii” (vals) de Gunther Schuller; „Valurile Amurului” de Nikolai Sokolov (1859-1922); „Promenade”, „Meine Königin”, „Mignoneta” de Robert Stolz; „Liliacul” de Johann Strauss fiul; „Poet i ran”, „Fest”, „Frumoasa Galatea” de Franz von Suppe; „Nabucodonosor”, „Aida”, „Traviata”, „Trovatore”, de Giuseppe Verdi; „Freischütz” de Carl Maria von Weber; „Duel” de Zadropil;

Repertoriul fanfarei minerilor din Aninoasa

Repertoriul românesc:

● „Sunetul fanfarei” de Eugen Horea Ardeleanu; „Elanuri tinere ti”, „Pe drumul victoriei” de Ion Chiorean; „Plaiuri române ti”, „Melodii maghiare”, „Melodiile prieteniei”, „Te cânt

partid”, „*Republic m rea vatr*” de Ioan D.Chirescu; „*Ciob na ul*” de Mircea Cristescu; „*Dans r nesc*” de Constantin Dimitrescu; „*Rapsodia Român*” I i II de George Enescu; „*Biruatorii*”, „*Blindatele*”, „*Victoria*”, „*Mar ul Marinei*” – pas de defilare, „*Mar ul infanteriei*”, „*Buchet de flori*” (potpuriu), de Eremia Dumitru; „*Dans românesc*” de C.Fanciali; „*Hora Unirii*” de Alexandru Flechtenmacher; „*Einzug gladiatorem*” de Fucik; „*Valurile Dun rii*”, „*Ecoul în mun i*” de Ioan Ivanovici; „*În mun ii Parângului*” de Kim Norbert; „*Arii din Muntenia*” de Alfred Mendelsohn; „*Dor de patrie*” de George Pascu; „*O noapte de mai*” (potpuriu) de Popovic; „*Crai nou*” de Ciprian Porumbescu; „*Serenad*” de Constantin Silvestri; „*Carpa i*” (vals) de VI du oiui;

Repertoriul universal:

● „*Fragmente din simfonii*” de Ludwig van Beethoven; „*Arleziana*” de Georges Bizet; „*Martha*” de Flotow; „*Faust*” (potpuriu) de Charles Francois Gounod; „*Mar ul minerilor*” de Tihon Hrenikov; „*Silvia*” de Imre Kalman; „*Verdiana*” de Klimnut; „*Eva*”, Ungarische Tanze (Mesze a nagy erdo) de Franz Lehar; „*Orfeu*”, „*Frumoasa Elena*” de Jacques Offenbach; „*Amintiri din Herculane*” de Poczeller; „*Casa cu trei fete*” de Franz Schubert; „*Pe maul Dun rii*” (vals) de Günther Schuller; „*Promenade*”, „*Meine Königin*”, „*Mignoneta*” de Robert Stolz; „*Liliacul*” de Johann Strauss fiul; „*Poet i ran*” de Franz von Suppe; „*Nabucodonosor*”, „*Aida*”, „*Traviata*”, „*Trovatore*”, „*Rigoletto*” (uvertur) de Giuseppe Verdi; „*Freischütz*” de Carl Maria von Weber;

Bineîn eles c toate fanfarele din Valea Jiului au în repertoriul lor „*Imnul de stat al României*”, „*Imnul Minerului*”, „*Imnul Eroilor*” i alte cântece specifice zonei V ii Jiului. Existen a fanfarelor din Valea Jiului a fost i este dependent de condi iile economice fiind înfiin ate odat cu dezvoltarea minelor, la câteva decenii dup deschiderea exploat rilor din bazinul Petro ani. Perioadele de recesiune economic au afectat activitatea lor în corela ie cu factorii umani (fanfara din Vulcan a fost desfiin at , numai temporar, în deceniul al IV- lea al secolului al XX- lea), în contemporaneitate, încetarea activit ii de fanfar la Aninoasa în anul 1985, la Lonea în anul 1992, cea din Petrila cu apari ii sporadice influen eaz negativ asupra evolu iei activit ilor fanfarelor în zon , odat cu greut ile

vechime i calit i muzicale evaluate (de exemplu: Johann Ciunderlik la Aninoasa, membru al fanfarei din 1940 i dirijor din 1979).

Alteori, dar mai pu in frecvent, dirijorii provin din exterior. Mai rar dirijorii trec de la o fanfar la alta. Cel mai frecvent dirijorul r mâne la conducerea fanfarei pân la deces. Fanfarele din zon au constituit nucleul pentru organizarea unor forma ii muzicale mai ample, de alt factur . (Astfel a func ionat la Petro ani o orchestr semisimfonic coordonat de prof.Ticu Lucaciu (1922-1991) în care au evoluat Horacsek Iuliu – vioar i dirijat, Kosna Ioan – violonist, Kosna Istvan – violoncel, Bruneth Gheorghe – contrabas, Bogdanffy Gabor Antal (1917-1993) – vioar , Reitter – pian, Pataki Alexandru – vioar , Szoboslai Francisc – acordeon, L sc u Cr ciun – corn englez, Kiss tefan (1930-1980) – vioar , Wagner – vioar . Solist de oper a func ionat cu succes medicul mamodr.Sc rl toiu Nicolae. Aproape to i membrii orchestrei semisimfonice au fost apoi profesori-îndrum tori la coala de muzic i coala popular de art din Petro ani). Remarc cu pl cere o ascensiune deosebit a prof.univ. dr.ing. Sârbu Romulus Iosif (n scut în Petro ani la data de 20 iunie 1946) care în clasa a V- a evolua ca tobo ar în fanfara U.R.U.M.P. Petro ani în 1960, apoi la trompet , avându-i coordonatori pe Voinici tefan i Medi an Nicolae. Între anii 1953-1957 a fost la clasa de sufl tori (trompet) a colii populare de art Petro ani, unde l-a avut ca profesor pe Medi an Nicolae, frecventând în paralel i la clasa de chitar , avându-l profesor pe Varga Ioan (n. 24.06.1949, Crasna-S laj), ast zi emigrat în S.U.A. A f cut parte i din orchestra semisimfonic . S-a consacrat apoi în forma ia de muzic u oar „ATLAS” a Casei de Cultur a Sindicatelor din Petro ani.

Astfel, i la Petrila, în deceniul al V- lea s-a înfiinat o orchestr semisimfonic , al turându-li-se i o trup vocal de arti ti amatori pentru interpretare de operete. În cazul fanfarei din Aninoasa, în deceniul al III- lea se remarc activitatea dirijorului Ignacz Retter i a unor membri atât în cadrul acestui ansamblu, cât i într-o orchestr de camer la instrumente de coarde. Atât prin provenien a etnic a membrilor, cât i prin activitatea- respectiv, repertoriul promovat i destina ie -, fanfarele din Valea Jiului au servit i servesc concordia interetnic între popula ia român majoritar i grupele maghiare i în trecut i de cehi a zonei. Importan a activit ii acestor forma ii,

marginal din punctul de vedere al istoriei muzicii culte, este central în condițiile manifestărilor lor ca exclusivi promotori ai culturii muzicale, nu numai prin practicarea ei, ci și prin destinația către cele mai largi categorii de populație.

Componenta Fanfarelor din Valea Jiului în anul 1994

Instrumente	Lupeni	Vulcan	Petroani	Petrila	Lonea
Flugorn i bemor	5	4	5	2	1
Clarinet	6	2	4	1	1
Bas flugorn	2	2	2	2	1
Eufoniu	1	1	1	1	-
Corn mi bemor	-	2	2	2	-
Corn fa	3	-	-	-	-
Tuba	2	2	3	1	-
Trombon	1	2	2	1	-
Helicon bas	1	1	-	-	-
Tob mare	1	1	1	1	1
Tob mic	2	2	1	1	-
Cinel	-	-	-	1	1
Althornuri	5	1	-	-	-
TOTAL	27	19	21	13	5

Tabel nominal cu cetățenii români de origine germană din Valea Jiului, ridicați și duși la muncă în U.R.S.S. conform instrucțiunii nr.51093/1945 a Inspectoratului General al Jandarmeriei

Nr.	Nume și prenume	Profesia	Data nașterii	Ultimul domiciliu	Data ridicării
1.	Ventzer Ion	ucenic	1926	Aninoasa	18.01.1945
2.	Fesner tefan	miner	1921	Aninoasa	18.01.1945
3.	Gusko Albert	miner	1915	Aninoasa	18.01.1945
4.	Minik Bela	ucenic	1926	Aninoasa	18.01.1945

5.	Saucek Victor	ziua	1925	Aninoasa	18.01.1945
6.	Schiut tefan	vagonetar	1920	Aninoasa	18.01.1945
7.	Vohl Nicolae	elev	1927	Aninoasa	18.01.1945
8.	Bebgz Iohan	mecanic	1925	Aninoasa	18.01.1945
9.	Ciunderlik Anton	miner	1910	Aninoasa	18.01.1945
10.	Ciunderlik Victor	miner	1917	Aninoasa	18.01.1945
11.	Dupak Mihai	miner	1913	Aninoasa	18.01.1945
12.	Eibel Ilie	miner	1912	Aninoasa	18.01.1945
13.	Eigel Iosif	strungar	1910	Aninoasa	18.01.1945
14.	Emling Ion	miner	1918	Aninoasa	18.01.1945
15.	Kusko Adolf	tâmplar	1913	Aninoasa	18.01.1945
16.	Nehula Iosif	tâmplar	1907	Aninoasa	18.01.1945
17.	Oelze Emil	inginer	1911	Aninoasa	18.01.1945
18.	Stoker Johan	miner	1909	Aninoasa	18.01.1945
19.	Slovic Victor	desenator	1914	Aninoasa	18.01.1945
20.	Slovenschi Ludovic	mecanic	1914	Aninoasa	18.01.1945
21.	Tenczer Ion	mecanic	1912	Aninoasa	18.01.1945
22.	Volhelm Carol	Maistru miner	1899	Aninoasa	18.01.1945
23.	Zipenfenig Iosif	mecanic	1913	Aninoasa	18.01.1945
24.	Zipenfenig Carol	l c tu	1917	Aninoasa	18.01.1945
25.	Zoller Eugen	l c tu	1912	Aninoasa	18.01.1945
26.	Kirr Ion	miner	1901	Aninoasa	18.01.1945
27.	Hribal Adolf	l c tu	1901	Aninoasa	18.01.1945
28.	Polak Martin	func ionar	1912	Aninoasa	18.01.1945
29.	Seitinbach Ignat	mecanic	1900	Aninoasa	18.01.1945
30.	Schavel Francisc	func ionar	1912	Aninoasa	18.01.1945
31.	Iandz Victor	ziua	1900	Aninoasa	18.01.1945
32.	Scopi Vicen iu	tinichigiu	1904	Aninoasa	18.01.1945
33.	Prodanschi Aladar	sudor	1902	Aninoasa	18.01.1945
34.	Sloschi Iacob	func ionar	1899	Aninoasa	18.01.1945
35.	Slovenschi Toma	electrician	1902	Aninoasa	18.01.1945
36.	Hribal Carol	pensionar	1905	Aninoasa	18.01.1945

37.	Ven a Carol	pensionar	1901	Aninoasa	18.01.1945
38.	Kast Adelina	casnic	1914	Aninoasa	18.01.1945
39.	Slovenski Iuliana	casnic	1915	Aninoasa	18.01.1945
40.	Rednic Margareta	casnic	1917	Aninoasa	18.01.1945
41.	Fischler Berta	casnic	1926	Aninoasa	18.01.1945
42.	Slovenschi Margareta	casnic	1914	Aninoasa	18.01.1945
43.	Stoher Ana	casnic	1916	Aninoasa	18.01.1945
44.	Tanczer Elena	casnic	1914	Aninoasa	18.01.1945
45.	Hribal Zalna	casnic	1916	Aninoasa	18.01.1945
46.	Eimbein Victoria	casnic	1927	Aninoasa	18.01.1945
47.	Eimbein Magdalena	casnic	1927	Aninoasa	18.01.1945
48.	Esner Terezia	frizer	1926	Aninoasa	18.01.1945
49.	Kakuki Ana	casnic	1926	Aninoasa	18.01.1945
50.	Schneider Elena	casnic	1922	Aninoasa	18.01.1945
51.	Suth Margareta	casnic	1924	Aninoasa	18.01.1945
52.	Suth Irina	casnic	1926	Aninoasa	18.01.1945
53.	Boschi Aurora	casnic	1924	Aninoasa	18.01.1945
54.	Stoher Terezia	casnic	1917	Aninoasa	18.01.1945
55.	Lang Ana Rubigan	casnic	1921	Aninoasa	18.01.1945
56.	Novetschi Hilda	casnic	1925	Aninoasa	18.01.1945
57.	Zipenfenic Ilonda	casnic	1915	Aninoasa	18.01.1945
58.	Schlep Adalbert	ziua	1925	Petrila	18.01.1945
59.	Loy Andrei	l c tu	1927	Petrila	18.01.1945
60.	Loy Alfred	l c tu	1928	Petrila	18.01.1945
61.	Koh Ion	mecanic	1918	Petrila	18.01.1945
62.	Weis Augustin	l c tu	1916	Petrila	18.01.1945
63.	Nichelschi Rudolf	laborant	1916	Petrila	18.01.1945
64.	Kragel Iosif	l c tu	1927	Petrila	18.01.1945
65.	Fleischer Oscar	l c tu	1927	Petrila	18.01.1945
66.	Kerl Iosif	miner	1917	Petrila	18.01.1945
67.	Kailing Iosif	miner	1914	Petrila	18.01.1945
68.	Foch Francisc	zidar	1926	Petrila	18.01.1945

69.	Kapros Ion	muncitor	1917	Petrila	18.01.1945
70.	Regeni Pavel	l c tu	1927	Petrila	18.01.1945
71.	Regeni Rudolf	profesor	1925	Petrila	18.01.1945
72.	Urlich Ernest	ziua	1927	Petrila	18.01.1945
73.	Schuster Carol	ziua	1925	Petrila	18.01.1945
74.	Gostian Francisc	l c tu	1924	Petrila	18.01.1945
75.	Tober Vilhelm	l c tu	1914	Petrila	18.01.1945
76.	Kiberle Ferdinand	miner	1908	Petrila	18.01.1945
77.	Vepki Richard	l c tu	1913	Petrila	18.01.1945
78.	Ventzer Ernest	l c tu	1905	Petrila	18.01.1945
79.	Gruber Ion	muncitor	1904	Petrila	18.01.1945
80.	Murarek Ion	miner	1911	Petrila	18.01.1945
81.	Valter Ventzel	miner	1909	Petrila	18.01.1945
82.	Chiberle Matei	miner	1911	Petrila	18.01.1945
83.	Loy Ion	muncitor	1907	Petrila	18.01.1945
84.	Foch Francisc	miner	1907	Petrila	18.01.1945
85.	Gren Francisc	miner	1909	Petrila	18.01.1945
86.	Bund Frideric	morar	1905	Petrila	18.01.1945
87.	Knebel Francisc	l c tu	1905	Petrila	18.01.1945
88.	Minik Rudolf	miner	1908	Petrila	18.01.1945
89.	Gruber Francisc	miner	1910	Petrila	18.01.1945
90.	Cozman Rudolf	miner	1908	Petrila	18.01.1945
91.	Lukman Anton	muncitor	1910	Petrila	18.01.1945
92.	Loy Frideric	tâmplar	1909	Petrila	18.01.1945
93.	Maslan Iosif	miner	1907	Petrila	18.01.1945
94.	Krager Carol	l c tu	1907	Petrila	18.01.1945
95.	Staihilber Albert	ziua	1904	Petrila	18.01.1945
96.	Kleibel Felix	mecanic	1901	Petrila	18.01.1945
97.	Soks Margareta	casnic	1914	Petrila	18.01.1945
98.	Zepenfening Margaret	casnic	1923	Petrila	18.01.1945
99.	Oksonski Frida	casnic	1922	Petrila	18.01.1945
100.	Drotzinger Maria	laborant	1920	Petrila	18.01.1945
101.	Drotzinger Erma	casnic	1926	Petrila	18.01.1945
102.	Szeschi Ecaterina	casnic	1926	Petrila	18.01.1945

103.	Murarek Elena	casnic	1915	Petrila	18.01.1945
104.	Ruhr Ana	casnic	1915	Petrila	18.01.1945
105.	Dratzinger Elisabet	casnic	1922	Petrila	18.01.1945
106.	Nichelschi Ana	casnic	1920	Petrila	18.01.1945
107.	Kailing Irma	casnic	1920	Petrila	18.01.1945
108.	Filander Maria	casnic	1925	Petrila	18.01.1945
109.	Filander Olga	casnic	1927	Petrila	18.01.1945
110.	Imling Olga	casnic	1921	Petrila	18.01.1945
111.	Imling Elza	casnic	1925	Petrila	18.01.1945
112.	Imling Magda	casnic	1925	Petrila	18.01.1945
113.	Vapchi Viorica	casnic	1919	Petrila	18.01.1945
114.	Kailing Irina	casnic	1923	Petrila	18.01.1945
115.	Nikelski Elisabeta	casnic	1927	Petrila	18.01.1945
116.	Kerl Olga	casnic	1915	Petrila	18.01.1945
117.	Maslam Ema	casnic	1927	Petrila	18.01.1945
118.	Kostial Tereza	casnic	1924	Petrila	18.01.1945
119.	Antar Hilda	casnic	1924	Petrila	18.01.1945
120.	Boko Iuliana	casnic	1927	Petrila	18.01.1945
121.	Herman Irina	casnic	1926	Petrila	18.01.1945
122.	Kipu Ghizela	casnic	1923	Petrila	18.01.1945
123.	Polak Irina	casnic	1926	Petrila	18.01.1945
124.	Ratz Zukinger Elena	casnic	1923	Petrila	18.01.1945
125.	Tauber Agneta	casnic	1922	Petrila	18.01.1945
126.	Loy Ion	muncitor	1907	Petrila	18.01.1945
127.	Foch Francisc	miner	1907	Petrila	18.01.1945
128.	Gren Francisc	miner	1909	Petrila	18.01.1945
129.	Bunder Frideric	morar	1905	Petrila	18.01.1945
130.	Kenbel Francisc	l c tu	1905	Petrila	18.01.1945
131.	Minik Rudolf	miner	1912	Petrila	18.01.1945
132.	Gruber Francisc	miner	1910	Petrila	18.01.1945
133.	Cezman Rudolf	miner	1908	Petrila	18.01.1945
134.	Lukman Anton	muncitor	1910	Petrila	18.01.1945
135.	Loy Frederic	tâmplar	1909	Petrila	18.01.1945
136.	Maslan Iosif	miner	1907	Petrila	18.01.1945
137.	Krager Carol	l c tu	1907	Petrila	18.01.1945
138.	Staihilber Albert	ziua	1904	Petrila	18.01.1945
139.	Kleibel Felix	mecanic	1901	Petrila	18.01.1945

140.	Nichelschi Carol	miner	1903	Petrila	18.01.1945
141.	Gundel Ion	miner	1901	Petrila	18.01.1945
142.	Krager Iosif	miner	1902	Petrila	18.01.1945
142.	Benhofer Frideric	miner	1901	Petrila	18.01.1945
143.	Maslan Steran	l c tu	1901	Petrila	18.01.1945
144.	Keiling Ferdinand	artificier	1902	Petrila	18.01.1945
145.	Ulrich Adalbert	l c tu	1900	Petrila	18.01.1945
146.	Filander Alois	miner	1902	Petrila	18.01.1945
147.	Schuster Ion	miner	1902	Petrila	18.01.1945
148.	Bros Benedicht	fierar	1903	Petrila	18.01.1945
149.	Botin Petre	strungar	1902	Petrila	18.01.1945
150.	Roh Francisc	miner	1911	Petrila	18.01.1945
151.	Kailing Rudolf	electrician	1904	Petrila	18.01.1945
152.	Loy Iosif	miner	1902	Petrila	18.01.1945
153.	Loy Vilhelm	miner	1913	Petrila	18.01.1945
154.	Schubert Alois	miner	1903	Petrila	18.01.1945
155.	Rubasz Alois	miner	1907	Petrila	18.01.1945
156.	Rubas Francisc	miner	1901	Petrila	18.01.1945
157.	Rubas Ventzel	miner	1902	Petrila	18.01.1945
158.	Roch Matei	miner	1913	Petrila	18.01.1945
159.	Ven el Emeric	miner	1902	Petrila	18.01.1945
160.	Szadal Elemer	sudor	1924	Petrila	18.01.1945
161.	Sail Iosif	miner	1908	Petrila	18.01.1945
162.	Minik Ernest	muncitor	1921	Petrila	18.01.1945
163.	Dratzinger Nicolae	muncitor	1924	Petrila	18.01.1945
164.	Han Alfred	strungar	1910	Petrila	18.01.1945
165.	Nichelschi Rudolf	muncitor	1918	Petrila	18.01.1945
166.	Covargic Iosif	muncitor	1902	Petrila	18.01.1945
167.	Simor Aurelia	casnic	1926	Lonea	18.01.1945
168.	Gren Magdalena	casnic	1927	Lonea	18.01.1945
169.	Nigler Ana	func ionar	1925	Lonea	18.01.1945
170.	Seff Elena	croitoreas	1927	Lonea	18.01.1945
171.	Segardt Valeria	casnic	1922	Lonea	18.01.1945
172.	Hiss Rozalia	casnic	1926	Lonea	18.01.1945
173.	Simon Ana	casnic	1914	Lonea	18.01.1945

174.	Gruber Elena	casnic	1927	Lonea	18.01.1945
175.	Verich Gizela	casnic	1915	Lonea	18.01.1945
176.	Volf Berta	casnic	1923	Lonea	18.01.1945
177.	Pinzicher Sarlota	casnic	1915	Lonea	18.01.1945
178.	Veber Iuliana	casnic	1922	Lonea	18.01.1945
179.	Veber Iuliana	casnic	1918	Lonea	18.01.1945
180.	Kapek Lizelota	casnic	1922	Lonea	18.01.1945
181.	Muller Margareta	casnic	1917	Lonea	18.01.1945
182.	Ziler Rozalia	casnic	1920	Lonea	18.01.1945
183.	Pfuko Elisabeta	casnic	1924	Lonea	18.01.1945
184.	Veber Hedviga	casnic	1925	Lonea	18.01.1945
185.	Muler Eduard	muncitor	1928	Lonea	18.01.1945
186.	Iohan Laz r	l c tu	1908	Lonea	18.01.1945
187.	Hisch Iosif	mecanic	1900	Lonea	18.01.1945
188.	Wolf Nicolae	mecanic	1909	Lonea	18.01.1945
189.	Morth Mihai	ucenic	1928	Lonea	18.01.1945
190.	Morth Mihai	mecanic	1902	Lonea	18.01.1945
191.	Kosman Andrei	miner	1901	Lonea	18.01.1945
192.	Hruza Rudolf	electrician	1904	Lonea	18.01.1945
193.	Frank Iosif	miner	1909	Lonea	18.01.1945
194.	Reis Alexandru	muncitor	1926	Lonea	18.01.1945
195.	Simon Vilhelm	electrician	1912	Lonea	18.01.1945
196.	Alexnauer Frid.	l c tu	1903	Lonea	18.01.1945
197.	Helsberger Mihai	muncitor	1920	Lonea	18.01.1945
198.	Gruber Samoil	miner	1903	Lonea	18.01.1945
199.	Gruber Iosif	croitor	1925	Lonea	18.01.1945
200.	Gruber Adalbert	pantofar	1915	Lonea	18.01.1945
201.	Ronek Robert	func ionar	1900	Lonea	18.01.1945
202.	Wuch Iosif	l c tu	1903	Lonea	18.01.1945
203.	Tamazi Matei	l c tu	1904	Lonea	18.01.1945
204.	Zeler tefan	electrician	1909	Lonea	18.01.1945
205.	Birlich Petre	miner	1909	Lonea	18.01.1945
206.	Wolf Ion	miner	1911	Lonea	18.01.1945
207.	Latkulik Francisc	mecanic	1902	Lonea	18.01.1945
208.	Czipel Vilhelm	miner	1907	Lonea	18.01.1945
209.	Pintzker Robert	mecanic	1908	Lonea	18.01.1945

210.	Weim Ion	miner	1908	Lonea	18.01.1945
211.	Sraer Iuliu	func ionar	1900	Lonea	18.01.1945
212.	Clima Francisc	medic	1908	Lonea	18.01.1945
213.	Dotzinger Frideric	electrician	1900	Lonea	18.01.1945
214.	Pintscher Ion	muncitor	1905	Lonea	18.01.1945
215.	Proxner Anton	miner	1909	Lonea	18.01.1945
216.	Proxner tefan	miner	1912	Lonea	18.01.1945
217.	Ulrich tefan	tâmplar	1908	Lonea	18.01.1945
218.	Tamazi Adolf	l c tu	1910	Lonea	18.01.1945
219.	Weber Carol	mecanic	1917	Lonea	18.01.1945
220.	Weser Alexandru	miner	1918	Lonea	18.01.1945
221.	Blumenstein tefan	tâmplar	1917	Lonea	18.01.1945
222.	Getner Geza	miner	1905	Lonea	18.01.1945
223.	Hruza Iosif	electrician	1908	Lonea	18.01.1945
224.	Wolner Iosif	miner	1916	Lonea	18.01.1945
225.	Lenefer Luiza	casnic	1928	Vulcan	18.01.1945
226.	Hening Olga	casnic	1925	Vulcan	18.01.1945
227.	Strama Ana	casnic	1917	Vulcan	18.01.1945
228.	Braitzigan Ana	casnic	1927	Vulcan	18.01.1945
229.	Reiss Terezia	casnic	1917	Vulcan	18.01.1945
230.	Ksonotos Hermina	casnic	1922	Vulcan	18.01.1945
231.	Kuning Maria	casnic	1919	Vulcan	18.01.1945
232.	Kzeler Ana	casnic	1918	Vulcan	18.01.1945
233.	Kzigler Ana	casnic	1925	Vulcan	18.01.1945
234.	Wais Berta	casnic	1918	Vulcan	18.01.1945
235.	Reidler Irina	casnic	1921	Vulcan	18.01.1945
236.	Mozer Elena	casnic	1922	Vulcan	18.01.1945
237.	Kantzer Iosefina	casnic	1926	Vulcan	18.01.1945
238.	Strama Vilma	casnic	1924	Vulcan	18.01.1945
239.	Hibat Hermina	casnic	1919	Vulcan	18.01.1945
240.	Stark Regina	casnic	1916	Vulcan	18.01.1945
241.	Krokos Maria	casnic	1918	Vulcan	18.01.1945
242.	Zaveschi Olga	casnic	1919	Vulcan	18.01.1945
243.	Lonhaer Irina	casnic	1922	Vulcan	18.01.1945
244.	Brich Frida	casnic	1922	Vulcan	18.01.1945

245.	Binder Otilia	func ionar	1922	Vulcan	18.01.1945
246.	Pukanschi Iosefina	casnic	1921	Vulcan	18.01.1945
247.	Suth Ana	casnic	1923	Vulcan	18.01.1945
248.	Kirschner Irina	casnic	1925	Vulcan	18.01.1945
249.	Lochainer Luiza	casnic	1916	Vulcan	18.01.1945
250.	Gundel Maria	casnic	1923	Vulcan	18.01.1945
251.	Rad Rozalia	casnic	1919	Vulcan	18.01.1945
252.	Radt Adela	casnic	1927	Vulcan	18.01.1945
253.	Telin Iosefina	pedagog	1922	Vulcan	18.01.1945
254.	Karsezs Irina	casnic	1918	Vulcan	18.01.1945
255.	Gros Otilia	casnic	1917	Vulcan	18.01.1945
256.	Reitz Aurelia	casnic	1922	Vulcan	18.01.1945
257.	Zider Maria	casnic	1925	Vulcan	18.01.1945
258.	Telin Elisabeta	casnic	1925	Vulcan	18.01.1945
259.	Ostrah Elena	casnic	1925	Vulcan	18.01.1945
260.	Szuschi Maria	casnic	1921	Vulcan	18.01.1945
261.	Hanza Margareta	casnic	1923	Vulcan	18.01.1945
262.	Braitzigan Alise	casnic	1927	Vulcan	18.01.1945
263.	David Eleonora	casnic	1922	Vulcan	18.01.1945
264.	Kaisler Eva	casnic	1926	Vulcan	18.01.1945
265.	Sokereski Irma	casnic	1920	Vulcan	18.01.1945
266.	Gundel Elma	casnic	1917	Vulcan	18.01.1945
267.	Genig Maria Locainer	casnic	1923	Vulcan	18.01.1945
268.	Bebar Elena	casnic	1919	Vulcan	18.01.1945
269.	Lehmaer Luiza	casnic	1926	Vulcan	18.01.1945
270.	Schveitzer Artur	tipograf	1912	Vulcan	18.01.1945
271.	Gross Ferdinand	miner	1899	Vulcan	18.01.1945
272.	Reis Ion	sudor	1914	Vulcan	18.01.1945
273.	Fiala Iosif	paznic	1899	Vulcan	18.01.1945
274.	Streidferd Petru	ofer	1909	Vulcan	18.01.1945
275.	Loy Iosif	l c tu	1903	Vulcan	18.01.1945
276.	Dider Adolf	instalator	1916	Vulcan	18.01.1945
277.	Creiter Iacob	miner	1900	Vulcan	18.01.1945
278.	Kuning Iosif	miner	1915	Vulcan	18.01.1945
279.	Javalea Francisc	miner	1905	Vulcan	18.01.1945
280.	Zeler Arcadie	tâmplar	1915	Vulcan	18.01.1945

281.	Kunder Eugen	miner	1916	Vulcan	18.01.1945
282.	Veis Ion	l c tu	1910	Vulcan	18.01.1945
283.	Boncin Teodor	pantofar	1922	Vulcan	18.01.1945
284.	Haitzinger Iacob	l c tu	1909	Vulcan	18.01.1945
285.	Dobner Carol	miner	1901	Vulcan	18.01.1945
286.	Bencovici Ion	ucenic	1928	Vulcan	18.01.1945
287.	Polak Augustin	strungar	1903	Vulcan	18.01.1945
288.	Zernek Vicen iu	zidar	1905	Vulcan	18.01.1945
289.	Telin Ion	electrician	1926	Vulcan	18.01.1945
290.	Murarek tefan	mecanic	1926	Vulcan	18.01.1945
291.	Gundel Iosif	muncitor	1918	Vulcan	18.01.1945
292.	Edelin Francisc	pantofar	1920	Vulcan	18.01.1945
293.	Tomazi Rudolf	sudor	1906	Vulcan	18.01.1945
294.	Tibat Alexandru	muncitor	1915	Vulcan	18.01.1945
295.	Stark Eduard	sudor	1914	Vulcan	18.01.1945
296.	Pfaf Alexandru	func ionar	1908	Vulcan	18.01.1945
297.	Zeidesz Gheorghe	l c tu	1913	Vulcan	18.01.1945
298.	Schavel Alexandru	electrician	1914	Vulcan	18.01.1945
299.	Schmidt Adolf	miner	1906	Vulcan	18.01.1945
300.	Krokos Augustin	fierar	1907	Vulcan	18.01.1945
301.	Ventzel Eugen	mecanic	1916	Vulcan	18.01.1945
302.	Lechmaier Adalbert	pantofar	1921	Vulcan	18.01.1945
303.	Braitzigan Iosif	fierar	1910	Vulcan	18.01.1945
304.	Lochmaier Petre	tâmplar	1907	Vulcan	18.01.1945
305.	Tischler Ventzel	l c tu	1902	Vulcan	18.01.1945
306.	Vilisch Adam	fierar	1910	Vulcan	18.01.1945
307.	Sider Ernest	muncitor	1906	Vulcan	18.01.1945
308.	Gundel Edmund	miner	1918	Vulcan	18.01.1945
309.	Schutz Anton	electrician	1910	Vulcan	18.01.1945
310.	Zeides Otto	vopsitor	1927	Vulcan	18.01.1945
311.	Cseverschi Rudolf	l c tu	1907	Vulcan	18.01.1945
312.	Hautman Francisc	miner	1910	Vulcan	18.01.1945

313.	Beranek Igna iu	dulgher	1909	Vulcan	18.01.1945
314.	Reisz Ernest	miner	1915	Vulcan	18.01.1945
315.	Pukanschi Ion	turn tor	1927	Vulcan	18.01.1945
316.	Grunvald Igna iu	tâmplar	1918	Vulcan	18.01.1945
317.	Szobko Eugen	electrician	1903	Vulcan	18.01.1945
318.	Bonczin Alexandru	miner	1911	Vulcan	18.01.1945
319.	Marschako Iuliu	fierar	1900	Vulcan	18.01.1945
320.	Gros tefan	miner	1908	Vulcan	18.01.1945
321.	Pusceleak Iosif	miner	1926	Vulcan	18.01.1945
322.	Leszeac Iosif	miner	1902	Vulcan	18.01.1945
323.	Stark Francisc	muncitor	1904	Vulcan	18.01.1945
324.	Sziger Francisc	muncitor	1928	Vulcan	18.01.1945
325.	Popescu Nicolae	mecanic	1912	Vulcan	18.01.1945
326.	Loy Arcadie	mecanic	1912	Vulcan	18.01.1945
327.	Strama Francisc	mecanic	1900	Vulcan	18.01.1945
328.	Cszizan Iosif	miner	1907	Vulcan	18.01.1945
329.	Zeids Robert	cismar	1920	Vulcan	18.01.1945
330.	Blok Gheorghe	fierar	1901	Vulcan	18.01.1945
331.	Nausbas tefan	miner	1907	Vulcan	18.01.1945
332.	Schumacher Iuliu	frizer	1899	Vulcan	18.01.1945
333.	Rab Ion	tâmplar	1906	Vulcan	18.01.1945
334.	Benkoviki Robert	l c tu	1900	Vulcan	18.01.1945
335.	Skiop Arpad	l c tu	1901	Vulcan	18.01.1945
336.	Zerbes Iosif	l c tu	1919	Vulcan	18.01.1945
337.	Daker Ion	miner	1901	Vulcan	18.01.1945
338.	Andrei Rudolf	zidar	1918	Vulcan	18.01.1945
339.	Czeler Iosif	ucenic	1928	Vulcan	18.01.1945
340.	Grunvald Ion	agricultor	1927	Vulcan	18.01.1945
341.	Muler Iuliu	miner	1916	Vulcan	18.01.1945
342.	Ditrisch Elisabeta	casnic	1928	Livezeni	18.01.1945
343.	Gross Maria	casnic	1923	Livezeni	18.01.1945
344.	Iura Emilia	casnic	1925	Livezeni	18.01.1945
345.	Tibula Aurelia	casnic	1920	Livezeni	18.01.1945
346.	Ventzel Irina	casnic	1919	Livezeni	18.01.1945

347.	Hering Elena	casnic	1926	Livezeni	18.01.1945
348.	Kekel Geza	l c tu	1909	Livezeni	18.01.1945
349.	Kamduth Marcu	croitor	1905	Livezeni	18.01.1945
350.	Loy Ernest	l c tu	1901	Livezeni	18.01.1945
351.	Gundel Iosif	fierar	1924	Livezeni	18.01.1945
352.	Gros Ion	l c tu	1914	Livezeni	18.01.1945
353.	Scholter Iosif	croitor	1908	Livezeni	18.01.1945
354.	Tibula Iosif	l c tu	1914	Livezeni	18.01.1945
355.	Ventze Gheorghe	ucenic	1926	Livezeni	18.01.1945
356.	Gundel Carol	lucr tor	1901	Livezeni	18.01.1945
357.	Ganduth Iosif	electrician	1904	Livezeni	18.01.1945
358.	Ghetel Carol	miner	1900	Livezeni	18.01.1945
359.	Kneler Tobis	miner	1910	Livezeni	18.01.1945
360.	Gaer Iohana	casnic	1925	Isroni	18.01.1945
361.	Zipenfenc Ida	casnic	1921	Isroni	18.01.1945
362.	Loy Terezia	casnic	1926	Isroni	18.01.1945
363.	Panik Elena	casnic	1924	Isroni	18.01.1945
364.	Uzbau Emeric	brigadier	1900	Uricani	18.01.1945
365.	Zamzinger Bernat	l c tu	1905	Uricani	18.01.1945
366.	Zibtzer Emeric	cismar	1915	Uricani	18.01.1945
367.	Muler Ion	muncitor	1910	Uricani	18.01.1945

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Cosma Octavian Lazăr – „Hronicul muzicii românești”, Ed. Muzical, București, vol. III-1975; vol. IV-1976; vol. V-1983.

2. Florin Dragne, I. Iaco, N.G.Munteanu, V.Petrișor – „Mișcarea sindicală din România” (vol.I), Ed. Politică, București, 1981.

3. Lungu Ion, Poporogu Ion, Radu Vasile, Mircea Valea – „Valea Jiului” (File de istorie), Muzeul Mineritului Petroșani, 1968.

4. XXXXXXXX – „Mic dicționar enciclopedic”, Ed. Enciclopedic Român, București, 1972.

5. Benke Istvan, Bircher Erzebet, dr.Faller Gusztav, dr.Kuna Bela – „A magyar bányászat evezredes története” (vol.III), O.M.B.K.E., Budapesta, 2001.

6. George Sbârcea – „Muza cu i f r haz”, Ed. Muzical, București, 1975.

7. Iosif Sava, Petru Rusu – „Istoria muzicii universale în date”, Ed. Muzical, București, 1983.

8. Constantin C. Giurescu, Horia C.Matei, Florin Constantiniu, Marcel D.Popa, Nicolae C.Nicolescu, Gheorghe Rădulescu – „Istoria României în date”, Ed. Enciclopedic Român, București, 1971.

9. Victor Tufescu, Constantin Mocanu – „Depresiunea Petroșanilor”, Ed. Tiinific, București, 1964.

10. Matei C.Horia – „Valea Jiului”, Ed. Meridiane, București, 1967.

11. Pascanu Alexandru – „Despre instrumentele muzicale”, Ed. Muzical, București, 1980.

12. Posluțnicu Mihail Grigore – „Istoria muzicii de la români de la Renaștere până în epoca de consolidare a culturii artistice”, Cartea Românească, București, 1928.

13. XXXXXXXX - „Dicționar de termeni muzicali”, Ed. Tiinific și Enciclopedic, București, 1984. Coordonator: Zeno Vancea.

14. Cosma Octavian Lazăr – „Oedipul enescian”, Ed. Muzical, București, 1967.

15. Die Music in Geschichte und Gegenwart (M.G.G.) – Bärenreiter, Kassel, 1961, vol. IX, art.Militärmusik, col. 305-335.

16. The New Grove (N.G.) – Dictionary of Music and Musicians, Ed. Stanley Sadie, vol.XII, art.”Military band”, pag.310-316.

17. Prof. Bogdanffy Edit Maria – „Lucrare tiin ifico-metodic pentru ob inerea gradului didactic I – „Fanfarele miniere din Valea Jiului”, îndrum tor tiin ific: prof.univ.dr.Bujor Dânoan, Cluj Napoca, 1994.

18. Ing.Solymár Judit, Kovács Lajos, Brassói László, Cser di Attiláné, dr.Csiffáry Nándor, Szegi János – „Dorogi Lexicon” (A-ZS), Dorog, 2008.

19. Ioan Scurtu, Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina – „Enciclopedia de istorie a României”, Edi ia a III-a, Ed. Meronia, Bucure ti, 2002.

20. XXXXXXX – „Roman e”, Ed. Muzical , Bcure ti, 1984.

21. Dumitru G l an-Jie , Tiberiu Svoboda – „Petri la în oglinda timpului”, Ed. Confluen e, Petri la, 2009.

22. Didina Botgros, prof.dr.Dumitru Barna – „Monografia ora ului Aninoasa”, Deva, 2005.

23. Corul Sindicatului Minier Petri la (pliant aniversar) – 40 de ani de la înfiin are (1932-1972).

24. Corul „Fream tul Adâncului” al Sindicatului Minier Petri la (pliant aniversar) – 1932-1982.

25. Velica Ioan – „Istoria Petro aniului în date”, Ed. Focus, Petro ani, 2004.

26. Levai Lajos – „Petroszény Telep lése” („A ezarea Petro ani”), Ed. Globus, Odorheiu Secuiesc, 1927.

27. Paul Lendvai – „Ungurii”, Ed. Humanitas, Bucure ti, 2001.

28. Dr.Jancso Benedek – „Erdély t rténete” („Istoria Ardealului”), Ed. Minerva, Cluj, 1931.

29. Ioan Velica, Carol Schreter – „C l torie prin vârstele V ii Jiului”, Ed. Destin, Deva, 1993.

30. Mircea Baron – „C rbune i societate în Valea Jiului” (perioada interbelic), Ed. Universitas, Petro ani, 1998.

31. Petru Hodor, Mircea Baron i colaboratori – „Vulcan-schi e monografice”, Ed. Realitatea Româneasc , Vulcan, 2002.

32. Constantin Jujan, Ioan Velica, Daniel Boteanu – „Exploatarea Minier Petri la – 145 de ani de exploatare continu a c rbunelui (1859-2004)”, Ed. Ager, Târgu Jiu, 2004.

33. Petru B l nesc, Cristiana R scolean, Ioan Velica – „E.M. Lonea – monografie, 1873-2010”, Ed. Edyro Press, Petro ani, 2010.

34. Lucian Predescu – „Enciclopedia României” (Cugetarea), Ed. Saeculum, I.O.Vestala, Bucure ti, 1999.
35. Ioan Velica – „Pagini din istoria polonezilor din Valea Jiului”, Ed. Edyro Press, Petro ani, 2008.
36. Ioan Velica – „Pagini din istoria germanilor din Valea Jiului”, Ed. Edyro Press, Petro ani, 2009.
37. Ioan Velica – „Pagini din istoria maghiarilor din Valea Jiului”, Ed. Edyro Press, Petro ani, 2010.
38. Ioan Velica, Drago tefan Velica – „Istoria V ii Jiului în date” (manuscris), Petro ani, 1997.
39. Marcel D.Popa, Horia C.Matei – „Mic enciclopedie de istorie universal ”, Ed. tiin ific i Enciclopedic , Bucure ti, 1983.
40. Ioan Velica – „Exploatarea Minier Lupeni” (1884-2004), Ed. Edyro Press, Petro ani, 2004.
41. Revista „Montanistic i Metalurgie”, Petro ani, 1922-1927.
42. Viorel Cosma – „Muzicieni din România” (Lexicon), vol.I (A-C), Ed. Muzical , Bucure ti, 1989.
43. Pr.Mihai Muntean, prof.Maria Elena Pica – „Biserica Sf. Nicolae din Petro ani” (110 ani), Ed. Genesis, Petro ani, 2010.
44. N.G.Munteanu, Gh.Ioni – „Un veac de istorie a minerilor de pe Jiu”, Ed. Politic , Bucure ti, 1971.
45. Daniel L c tu – „S ne cunoa tem istoria - C lan”, Ed. „Noul Scrib”, Arad, 2010.
46. Octavian Floca, dr.Victor Suiaga – „Ghidul Jude ului Hunedoara”, Tipografia Jude ean , Deva, 1936.
47. Florin Dobrei – „Istoria vie ii biserice ti a românilor hunedoreni”, Ed. Eftimie Murgu, Re i a, 2010.
48. Petre Dan – „Dic ionar cronologic: Asocia ii, Cluburi, Ligi, Societ ii”, Ed. tiin ific i enciclopedic , Bucure ti, 1983.
49. Ion D.Sîrbu – „Jurnalul unui jurnalist f r jurnal”, vol.I, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1991.
50. Ion D.Sîrbu – „Jurnalul unui jurnalist f r jurnal”, (Exerci ii de luciditate) – Roman politic, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1993.
51. Nicolae Deleanu – „Nedeia din Poiana Miresei”, Ed. pentru literatur vol. I i vol. II, Bucure ti, 1968.
52. Lucian Badea – „Valea Jiului”, Ed. tiin ific , Bucure ti, 1971.

53. Ion Rusu Abrudeanu – „Mo ii – calvarul unui popor eroic, dar nedrept it”, Ed. a II-a, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2007.

54. Ministerul Administra iei i Internelor, Arhivele Na ionale, Serviciul Arhive Na ionale Istorice Centrale, Biroul Rela ii cu Publicul - „Tabel nominal cu cet enii români de origine german de pe teritoriul rural al jude ului Hunedoara, ridica i i du i la munc în U.R.S.S., conform Instruc iunilor nr.51093/1945 ale I.G.J.” (Adresa nr.9996/20.07.2010 c tre Tribunalul Hunedoara, localitatea Deva, B-dul 1 Decembrie 1918, nr.35).

55. Arhivele Asocia iilor de Pensionari din Petro ani, Petrila, Lonea, Aninoasa, Lupeni, Vulcan.

56. Arhiva Asocia iei Fanfarei din municipiul Lupeni (Conduc torul fanfarei Bedean Marius).

CUPRINS

1. Muzica de Fanfar	pag.5
2. ara Jiurilor – a ezare geografic i scurt istoric....	pag.11
3. Fanfarele miniere din Valea Jiului	pag.25
4. Fanfara Minerilor din municipiul Petro ani	pag.28
5. Fanfara Minerilor din municipiul Lupeni	pag.43
6. Fanfara Minerilor din municipiul Vulcan	pag.59
7. Fanfara Minerilor din Petrila	pag.69
8. Fanfara Minerilor din Aninoasa	pag.84
9. Fanfara Minerilor din Lonea	pag.89
10. Fanfara Reunit a V ii Jiului	pag.96
11. Repertoriul fanfarelor miniere din Valea Jiului	pag.96
12. Repertoriul fanfarelor minerilor din Petro ani	pag.97
- repertoriul românesc	
- repertoriul universal	
13. Repertoriul fanfarei minerilor din Lupeni	pag.99
- repertoriul românesc	
- repertoriul universal	
14. Repertoriul fanfarei minerilor din Petrila	pag.101
- repertoriul românesc	
- repertoriul universal	
15. Repertoriul fanfarei minerilor din Aninoasa	pag.102
- repertoriul românesc	
- repertoriul universal	
16. Componen a fanfarelor din Valea Jiului la anul 1994	pag.106
17. Tabel nominal cu cet enii români de origine german din Valea Jiului, ridica i i du i la munc în U.R.S.S. (mul i dintre ei au fost membrii în fanfarele din Valea Jiului).....	pag.106
18. Bibliografie selectiv	pag.118
19. Cuprins	pag.122
20. Album foto al fanfarelor din Valea Jiului	pag.123

ALBUM FOTO AL FANFARELOR DIN VALEA JIULUI

PETROȘANI

Fanfara I.M.S.E.R. Petroșani - 13.01.1935

Fanfara Petroșani - 1970

Asociația Pensionarilor Petroșani - 1972

Fanfara Petroșani cu dirijorul Ștefan Voinici (1917-1975)

**Fanfara Petroșani pe vechiul stadion Jiul
- dirijor Ștefan Voinici**

Fanfara Petroșani la o serbare câmpenească în 1978 - dirijor Nicolae Teodorescu

Fanfara Bisericii Pentecostale "Filadelfia" Petroșani - dirijor Coman Ioan

LUPENI

Fanfara din Lupeni 1928-1930 - dirijor Ludovic Jentel

Orchestra de copii a fanfarei muncitorești - 8 iunie 1936

Fanfara Lupeni 2001 - Ziua Minerului

VULCAN

Fanfara Vulcan - 1931

Fanfara Vulcan - 1936

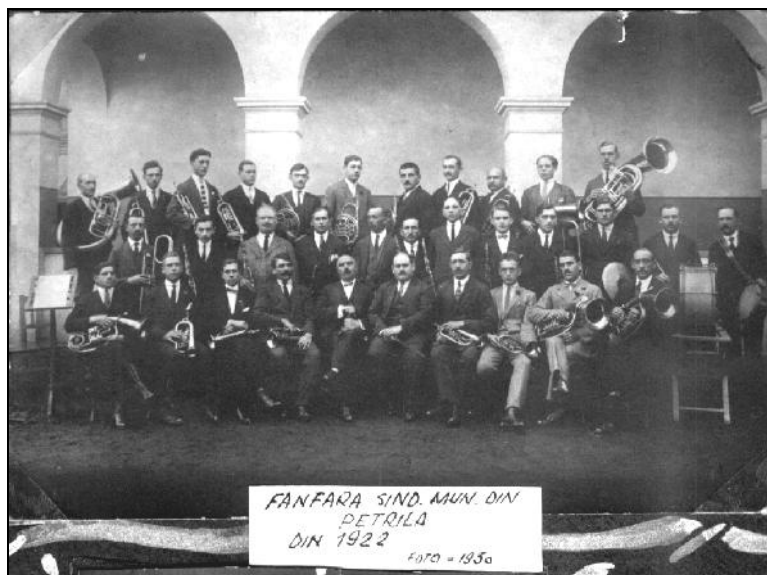
Fanfara Vulcan - 1940

Fanfara Vulcan 1977 - 70 de ani de aniversare

PETRILA

FANFARA CONSTITUITĂ ÎN DATA DE 27-MARTIE 1922 DE
COMITETUL SINDICATULUI MUNCITORILOR DE LA MINA PETRILA,
DIN CARE TRĂIESC URMĂTORII TOVARĂȘI:

-POLAK IGNAT
-OANCEA ARON
-MASCHLAN ȘTEFAN

} NU ACTIVEAZĂ DIN CAUZA BĂTRÎNETII ÎNCĂ
DIN ANUL 1955

MASCHLAN ȘTEFAN
1922 - 1955

OANCEA ARON
1922 - 1950.

Fanfara Bisericii Pentecostale "Muntele Sionului" Petrita

GAIER VICTOR
DIRIJOR
1945 - 1972

HANS THAEL
CLARINETIST
1960 - 1972

NEACȘU ILARION
FLIGORNIST
1961 - 1972

CĂȚANĂ VASILE
FLIGORNIST
1945 - 1972

FILIP TIMOFTE
FLIGORNIST
1961 - 1972

BADEA IOAN
CLARINETIST
1971 - 1972

ROMAN ALEXANDRU
FLICORNIST
DIN - 1923 - 1972.

SĂSĂRMAN DĂNILĂ
TENOR
1940 - 1972

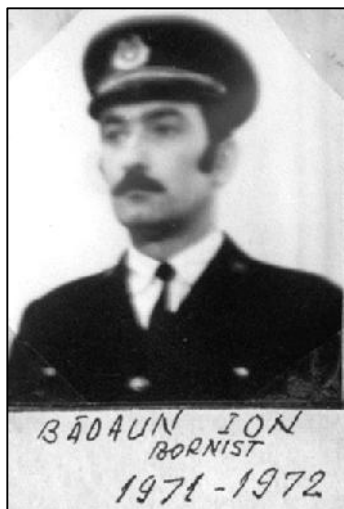

KOVACS IOSIF
CLARINETIST
1936 - 1972

TURCU VASILE
TOBĂ MICĂ
1969 - 1972.

OPREAN PETRU
BASIST
1945 - 1972

NICHITA IOAN
TUBOȘAR
1962 - 1972

DOPA IOAN
BASIST
1938 - 1972

TERENTICĂ NICOLAE
CORNIST
1946 - 1972

DRĂGAN IOAN
BASIST
1940 - 1972

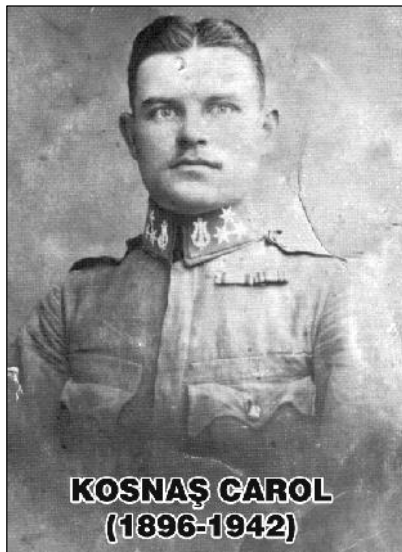
TĂNĂSELE VICTOR
CORNIST
1944 - 1972

ROTARU GHEORGHE
TROMBON
1965 - 1972

ANDRAS IOSIF
TROMBON
1956 - 1972

Aninoasa

Fanfara Aninoasa la 50 de ani (1975)

Fanfara Aninoasa - 50 de ani de aniversare în anul 1975

LONEA

**Velica Sterian
(1929-1993)**

Fanfara Lonea la a 33-a aniversare - 1928-1961

FANFARA REUNITĂ A VĂII JIULUI

